C. C. Rafn:

Nordiske Runemindesmærker.

Kh. 1856.

NORDISKE

RUNEMINDESMÆRKER

UDGIVNE AF

DET KONGELIGE

NORDISKE OLDSKRIFTSELSKAB

I BEARBEIDELSE

VED

C. C. RAFN.

AF ANTIQUARISK TIDSSKRIFT OG OLDTIDSMINDER FRA ØSTEN.

KJÖBENHAVN.

THIELES BOGTRYKKERI.

1856.

EN NORDISK RUNEINDSKRIFT I PIRÆEUS

MED FORKLARING AF C. C. RAFN.

RUNEINDSKRIFTEN fra Kingiktórsoak höit oppe i Baffins-Bay gjör os bekjendte med Nordboers Færd i det fjerne Nordvest paa en Opdagelsesreise i det arctiske America. Runeindskriften fra Piræeus vidner med ligesaa tydelige Træk om Nordboers Færd i det fjerne Sydost nær Oldtidens ypperste By i det navnkundige Hellas. Ogsaa den har fortrinligt Krav paa nöiere at kjendes og oplyses. Til min udgivne Samling af nordiske Oldtidsminder vedkommende de østlige Lande agter jeg at föie de Runeindskrifter, hvori disse Lande ommeldes, og blandt dem ogsaa denne Indskrift. Da der efter Forholdenes Medfør vil gaae nogen Tid hen, inden denne Plan kan udføres, har jeg troet at imødekomme fleres Ønske ved strax her at meddele en reduceret Copie af den större Tegning, hvorved min Læsning tydeliggjöres. Dette havde jeg ikke agtet, da jeg skrev den kortfattede Afhandling, som jeg har ladet uforandret, som den var ved dens første Affattelse, dengang jeg tænkte mig Eftersynet af den originale Indskrift fuldført saavidt og saa nöiagtigt, som det efter Forholdene kunde ventes. Det var efter de i over et heelt Aar fortsatte Bestræbelser imod Slutningen af Januar Maaned 1855, og jeg har derfor dateret min Undersøgelse paa vort Selskabs tredivte Aarsdag, eftersom jeg betragter den som et lille Bidrag til at fremme denne historiske Stiftelses Formaal.

MARMORLÖVEN FRA PIRÆEUS.

MARMORLÖVEN FRA PIRÆEUS.

RUNEINDSKRIFT I PIRÆEUS.

RUNEINDSKRIFT I PIRÆEUS.

Athens Havn, Piræeus, besad fra umindelige Tider et mærkværdigt Monument, en Marmorløve af 10 Fods Höide, der var opstillet ved Stranden inderst i Havnen. Den er af pentelisk Marmor, altsaa, efter hvad man veed om dettes første Benyttelse til Kunstværker, ikke ældre end Pericles's Tidsalder og efter Kunsthistorikeres Omdömme heller neppe yngre end fra det 5te Aarhundrede för Christus. Efter dette Mindesmærke fra en höi Old, Pladsens Prydelse ogsaa gjennem Middelalderen, fører Havnepladsen endnu den Dag i Dag Navnet Porto Leone.

Efterat Athen i Aaret 1456 var erobret af Sultan Mohammed den Anden, blev Minervas fordums Tempel, der i Aarhundreder havde tjent som et christeligt Gudshuus, forvandlet til en Moskee. Imidlertid havde Tyrker og Tiden dog endnu skaanet enkelte af Minderne om Byens Betydning i Oldtiden. Da Venetianerne havde i 1687 indtaget Athen, vilde deres Anfører Francesco Morosini haveført det deilige Spand med Seirsgudinden, der endnu stod i den vestlige Fronton af Parthenon, som en Trophæ til sin Fædreneby; men ved Aftagelsen nedstyrtede Gruppen og faldt i Gruus. Han valgte da, istedenfor denne, Marmorløven fra Piræeus, der blev opstillet ved Indgangen til Arsenalet i Venedig, hvor den endnu bevarer denne Plads tilligemed trende mindre Marmorløver, af hvilke de to ogsaa førtes den Gang fra Grækenland.

Denne paa Bagbenene hvilende Marmorløve staaer paa Beskuerens venstre Side ved Indgangen til Arsenalet. Man har, saavidt mig bekjendt, ingen Efterretning om, at de paa den værende gamle Indskrifter ere tidligere bemærkede, för i Slutningen af det 18de Aarhundrede en svensk Reisende Åkerblad, som da besøgte Venedig, lagde Mærke til dem, og erkjendte dem at være nordiske Runer. Han copierede Indskrifterne men yttrer om dette sit Arbeide, at Forholdene ikke havde tilladt ham at eftersee og aftegne disse nöiagtig. Hans med Afbildninger ledsagede Bemærkninger udgaves i Skandinavisk Museum for 1800 og publiceredes derefter i fransk Oversættelse med Anmærkninger af Villoison. Copien af Indskriften meddelte Wilhelm Grimm i sit Skrift Über deutsche Runen. En unavngiven tydsk Kunstner aftegnede i 1830 paa ny Indskriften med större Omhu og vistnok noget heldigere og meddelte sine Afbildninger i Tübinger Kunstblatt for 1833. Disse Afbildninger har Finn Magnusen gjengivet i sit 1841 udgivne vigtige Runeværk. Naar man betragter disse ældre Afbildninger, maa man erkjende, at med et saadant Grundlag har intet kunnet udrettes selv ikke med en Wilhelm Grimms og en Finn Magnusens Lærdom og Skarpsind.

Andre nordiske Antiquarer, ogsaa saadanne der, som M. F. Arendt, have gjort sig Runographien til et særskilt Studium, have til forskjellige Tider taget disse Indskrifter i Öiesyn og forklaret at det vistnok var nordiske Runer, men at Indskrifterne vare i den Grad udslidte, at de, paa enkelte Bogstavtræk nær, maatte ansees for „aldeles ulæselige".

Efterat jeg i 1837 havde udgivet de nordiske Kildeskrifter til Americas forcolumbiske Historie, paabegyndte jeg en lignende Samling betræffende de østlige Lande, der ligeledes udgives fra det Kongelige Nordiske Oldskrift-Selskab. Dertil agter jeg navnlig ogsaa at föie de nordiske Runeindskrifter, hvori de østlige Lande, Gardarike, det græske Keiserdömme og det hellige Land, ommeldes. Min paabegyndte Samling af

disse har jeg efterhaanden faaet forøget til nogle og 60, tildeels nye Copier og Afbildninger. Enkelte af Stenene vare indmurede og nedlagde i Kirkebygninger. Ved beredvillig Imødekommen fra vedkommende Autoriteters Side har jeg paa vort Selskabs Bekostning foranstaltet disse udtagne, for af Indskrifterne at faae fuldstændigere og paalideligere Copier og Afbildninger.

Runeindskrifterne paa Marmorløven fra Piræeus, som maatte antages indhugne af Nordboer i selve Grækenland, høre upaatvivlelig fortrinsviis til en saadan Samling. Det var mig derfor magtpaaliggende at iværksætte hvad der lod sig udrette, for, om muligt, at faae paalideligere Copier af dem, der kunde tjene som Grundlag for fremtidige Granskninger. Jeg nærede den Overbeviisning, at det gaaer med forvittret Lapidarskrift ligesom med de udslidte eller afblegede Skrifttræk i Skindbøger og paa gamle Papirsblade, hvor man ved oftere gjentagne Forsøg stundum kan læse meget endog med Sikkerhed, som man, første Gang man saae paa dem, ansaae fuldkommen ulæseligt. Her gik dog, efter Forholdet, min dristigste Forventning ikke videre end til at faae Vished om enkelte Ord og muligen, hvis det skulde gaae meget heldigt, et enkelt Egennavn. Om at udfinde Meningen nærede jeg ikke noget Haab.

Først søgte jeg at faae tagen en Gibsafstøbning af Indskrifterne, hvilken nu bevares i vort Museum. Efter den lod jeg Indskrifterne gjentagne Gange copiere og confererede derefter med bedste Omhu de forskjellige Copier indbyrdes og med Gibsafstøbningen. Imidlertid saae jeg vel at der endnu stod meget tilbage at ønske. Ogsaa antog jeg at man vilde kunne udrette mere ved oftere under forskjellig Belysning at betragte selve Originalerne, naar man blot ikke vilde lade sig afskrække ved den første Betragtning men holde ved med at gjentage saadan med Omhu i længere Tid. Det gjaldt her om at skimte de tilværende Træk og at gjengive dem med

Troskab. Den Omstændighed at Alphabetet tæller saa faa Runer og at Trækkene derhos i Almindelighed ere temmelig regelrette, vilde, saavidt jeg skjönnede, muliggjöre dette Arbeide ogsaa, eller vel endog sikrere, for en der ikke var Runolog eller nordisk Oldsproggransker, og saaledes ikke vilde lade sig vildlede af Conjecturer, der først burde anvendes, naar man havde faaet et bredere og mere fast Grundlag at bygge paa.

Det efter Gibsafstøbningen affattede foreløbige Copieudkast sendte jeg i 1853 med Forklaring om mit Ønske til Venedig, og det traf sig da saa heldigt at en dansk Landsmand, Hr. F. DE BERTOUCH, som opholdt sig der for længere Tid, paatog sig dette Hverv, som han har omfattet med stor Kjærlighed og udført netop saaledes som jeg allerhelst maatte ønske det. Han har ombyggelig gjennemgaaet Indskrifterne mangfoldige Gange paa forskjellige Tider af Dagen og under forskjellig Belysning og med Omhu copieret de Træk, han har kunnet skimte. I Januar 1854 paabegyndte han Udforelsen af dette vistnok vanskelige og trættende Hverv; og vi have siden den Tid fortsat vor Correspondence desangaaende, og med fuldt Forsæt har jeg ikke meddeelt min Medarbeider i Venedig noget Vink om mine Conjecturer, som jeg ogsaa meget længe ansaae for höist usikre og tvivlsomme. Tidlig paa Foraaret sendte Hr. de Bertouch mig til yderligere Veiledning to store Photographier af Løven, seet fra begge Sider, paa hvilke Indskrifterne vare kjendelige, ihvorvel meget svagt udtrykte. Da denne Undersøgelse allerede var skreden temmelig frem og jeg havde begyndt at opfatte enkelte Steders Betydning, foretog jeg mig en Reise til Italien hovedsagelig for ogsaa selv at eftersee disse Indskrifter, og jeg havde da, under mit Ophold i Venedig i nogle Dage i Midten af Juni Maaned den Tilfredsstillelse at overbevise mig om den Sikkerhed og Troskab, hvormed min Medarbeider havde taget Copierne samt completeret og berigtiget dem, efterhaanden som

de enkelte Partier traadte bedre frem og kunde skjelnes, naar Lyset faldt heldigt paa dem. Jeg bestilte da ogsaa flere Photographier i större Maalestok af selve Indskrifterne og modtog senere syv saadanne, tildeels tagne under gunstig Belysning, hvilke have tjent mig til god Veiledning ved Siden af det andet tilveiebragte Apparat.

INDSKRIFT PAA LØVENS VENSTRE SIDE.

Indskriften paa Løvens höire Side er anbragt i Slangesnoninger ligesom mange her i Norden; ganske enkelte af Runerne paa denne Side ere tydelige; de fleste derimod meget svage eller aldeles udslettede. Undersøgelsen af denne Side er ikke endnu fuldført, hvorfor jeg her endnu ikke videre omtaler den.

Det er alene den paa Løvens venstre Side for största Delen i et krumböiet Baand anbragte Indskrift jeg her vil omhandle. Begyndende oppe paa Siden, gaaer den nedad det venstre Forbeen til henimod Midten af samme og i en Böining igjen opefter, böier sig derpaa atter og strækker sig hen ovenover det venstre Baglaar; Slutningen, som ikke för har været bemærket, findes paa dettes i den siddende Stilling opad vendte Side. Det bemærkes at enkelte Steder ere Runerne beskadigede, som det synes ved Flinteskud, der have prellet af mod Marmoret.

Efterat have, saa godt som det har staaet i min Magt, jevnført og sammenholdt de tilveiebragte Grundlag, navnlig de saa omhyggelig tagne Copier af Originalerne med Gibsafstøbningen og Photographierne, troer jeg at kunne fremsætte en nogenlunde sikker Læsning af denne Indskrift, et Resultat som jeg i Begyndelsen aldrig havde ventet at kunne opnaae.

Ved Afbildninger af Runecharactererne og en udførligere Beskrivelse navnligen af de Steders Forhold og de Characterers Beskaffenhed, hvis Træk ikke ere fuldstændigt skjelnede, haaber jeg at begrunde Indskriftens Læsning i dens væsentlige Indhold og Bestanddele. Her vil jeg for at tydeliggjöre Indskriftens Beskaffenhed og indre Criterier, omskrive med latinske Versalier alle de Runer, som jeg anseer for utvivlsomme; med Capitæler gjengiver jeg saadanne, hvis Træk ikke ere fuldstændige eller ganske tydelige og med almindelige smaa Bogstaver de mindre sikre, navnligen dem, hvis Plads nu er tabula rasa og som jeg alene ved Conjectur har tilföiet:

: HAKUN : VAN : ÞIR : ULFR : AUK : ASMUDR : AUK :
AURN : HAFN : ÞESA : ÞIR : MeN : LAGÞU : A :
UK : HARADR : HAFI : UF IABUTA : UPRAISTar :
Vegna : GRIKIAÞIÞIS : VARÞ : DALKr : NAUÞuGR :
I : FIARI : LAÞUM : EGIL : VAR : I : FARU : miþ :
RAGNARI : TIL : RUmanIU . . . . auk : ARMENIU :

Med den sædvanlige Retskrivning:

Hákon vann, þeir Úlfr ok Ásmundr ok Aurn, hafn þessa; þeir menn lagþu á, ok Haraldr háfi, of fjebóta uppreistar vegna Grikkjaþýþis. Varþ Dálkr nauþugr í fjarri landum; Egill var í faru meþ Ragnari til Rú*mani*u .... ok Armeníu.

Hakon indtog i Forening med Ulf og Asmund og Örn denne Havn; disse Mænd og Harald den Höie paalagde Landets Indbyggere betydelige Pengeboder formedelst Grækerfolkets Opstand. Dalk forblev nødtvungen i fjerne Lande; Egil var paa Toget med Ragnar til Ru(manien) og Armenien.

I Indskriften paa Løvens venstre Side træffer man saaledes Navnene paa fire Væringer, Hakon, Ulf, Asmund og Örn, som havde erobret Havnen (Piræeus), hvorefter det tilföies at disse Mænd og, upaatvivlelig deres Anfører, Harald den Höie, paalagde Landets Beboere betydelige Pengeboder

formedelst Grækerfolkets Opstand. Runeristeren har dernæst villet tillige erindre tre af deres Landsmænd eller Staldbrødre, som formedelst Fraværelse ikke havde deeltaget i denne Vaabendaad; den ene, Dalk, var forbleven nødtvungen i fjerne Lande (i Asien), hvor det altsaa efter Udtrykket kan antages at de andre tidligere havde ledsaget ham; tvende andre, Egil og Ragnar, vare paa et Tog til Ro(manien) og Armenien, paa hvilket, efter Udtrykket at dömme, Ragnar maa have været Anfører for et Troppecorps.

Allerede paa Gibsafstøbningen og det første Copieudkast havde jeg bemærket de Runer, som svare til HARAD HAI i latinsk Skrift, og tænkt paa det Navn, som de kunde lede til; men da jeg havde Ængstelse for at søge noget historisk Personsnavn, havde jeg strax og under den følgende Undersøgelse opgivet denne Tanke, og, efterat have udfundet de omstaaende Ords Betydning, ventede jeg her et græsk Stedsnavn. Efter mit Ønske, uden at jeg dog havde yttret noget Vink om hvad jeg antog at der maatte staae, undersøgtes nu dette Parti med end större Omhu. Efter de skimtede Træk og tilveiebragte Oplysninger forsvandt min Tvivl og med den min Ængstelse. At der maa læses HARADR HAFI, derom holder jeg mig overbeviist, endskjönt de tvende Tværstreger for Runen fè i Tillægsnavnet ikke kunne skimtes uden ved meget heldig Belysning. HARADR læser jeg efter den i Runeskrifter ofte anvendte Retskrivning HARALDR.

HARALDR HÁFI, Harald den Höie, maa have været Befalingsmand, der paalagde Landets Indbyggere Pengebøder for Opstanden, efterat Mandskabet havde erobret Havnen. Denne Harald antager jeg at være Harald Sigurdson, Kong Olaf den Helliges Halvbroder. Efterat Kong Olaf var falden i Slaget ved Stiklestad den 31te August 1030, undkom Harald fra Slaget og drog først til Gardarike og dernæst til Constantinopel, hvor han ankom i en Alder af 18 Aar 1033, gik i den græske Keisers Tjeneste, blev siden Anfører for Væringerne

og udførte mange mærkelige Bedrifter, hvorom Snorre og Sagaerne meddele Efterretninger. Jeg har optaget disse og første Gang udgivet dem ogsaa efter den ypperlige Membran Morkinskinna i min Samling af „Antiquités Russes et Orientales". Harald maa antages at være forbleven i græsk Tjeneste et Decennium omtrent til 1043, hvorefter han drog tilbage til Gardarike, hvor han ægtede Storfyrst Jaroslavs Datter Ellisif, og derefter til sit Fædrenerige, hvor han blev Kong Magnus den Godes Medregent og efter dennes Død i 1047 Enekonge. Tillægsnavnet „den Höie" finder man vel ikke tillagt ham i Sagaerne, men det passer fortrinlig paa ham og maa senere være afløst af det andet „Haardraade", som han bærer i Historien. Snorre og Konge-Sagaerne (Fornmanna Sögur 5 p. 44) kalde ham, allerede da han som en Yngling paa 15 Aar deeltog i Slaget ved Stiklestad: *mikill maðr vexti*, en stor Mand af Væxt, og angive siden (ib. 6 p. 429) hans Höidemaal til 5 norske Alen (vel over 75 Tommer). I Beretningen om hans første Møde efter hans Tilbagekomst med Magnus kalder man ham i den kortfattede norske Konge-Historie (ib. 10 p. 405) ogsaa „*þann enn micla mann*"; og paa andre Steder (ib. 6 p. 176, 415) siges det udtrykkelig at han var större end andre Mænd (*at Haraldr væri meiri enn aðrir menn ok styrkari*). Det fremgaaer ligeledes af den engelske Kong Harald Godvinsons Yttringer om ham, förend Slaget ved Stamfordbridge begyndte; han kaldte ham nemlig en stor og udmærket Mand og yttrede at han vilde forunde ham af England 7 Fod (den da antagne Middelhöide) Jord og dertil et saa meget længere Stykke, som han var höiere end de fleste andre.

Væringernes Corps beordredes til forskjellige Steder og anvendtes ligesaa vel i Asien paa Rigets østlige Grændser, i Iberien og mod Saracenerne, som paa Sicilien og i Apulien. Om Togene navnligen paa Sicilien under Georgios Maniaces's Overcommando, i de Aar Harald tjente den græske Keiser,

have baade Islænderne og Byzantinerne bevaret os mere omstændelige Beretninger. I 1034 til 1035 havde Væringerne Vinterqvarter i det efter den der stationerede thraciske Legion saakaldte Thrakesiernes Militair-District (*θέμα Θρακησίων*) i det vestlige Lille-Asien, omfattende de indre Dele af Carien, Lydien og Phrygien. Cedrenus beretter (p. 735) en Retfærdighedshandling af dem, som havde vakt Opmærksomhed. En Væring havde truffet en indfødt Kvinde paa en eensom Vei og vilde krænke hende, og da hun vægrede sig, forsøgte han Voldtægt, men hun greb Barbarens Sværd og gjennemborede dermed hans Hjerte, saa han døde paa Stedet. Da dette ryggtedes i Nabolaget, kom de andre Væringer til; men da de bleve bekjendte med Forholdene, istedenfor at straffe Kvinden, bekrandsede de hende og skjenkede hende denne Mands Eiendele, som havde villet skjende hendes Ære, og bortkastede hans Lig ujordet, ligesom Loven byder med Hensyn til dem, der have taget sig selv af Dage. Det var en Handling værdig den höihjertede norske Prinds, om han har været der tilstede.

Naar fornødent gjordes, kaldtes Væringerne atter tilbage til det indre af Riget, og, ligesom de havde deres Hovedgarnison i Constantinopel, saaledes stationeredes de ogsaa i andre af de större befæstede Stæder og anvendtes ligeledes til Rigets indvortes Betryggelse. De svære Byrder, Ministeren Joannes's Havesyge under Keiser Michael Paphlagonierens svage Regering paalagde Folket, vare ikke til at udholde og fremkaldte almindelig Misnöie. De undertvungne Bulgarer vilde ikke længer bære dette trykkende Aag og gjorde i Aaret 1040 en almindelig Opstand, der efterhaanden udbredte sig videre. Deres Anfører Deleanos rykkede mod Thessalonica, hvor Keiseren da opholdt sig, og denne flygtede til Constantinopel. Delean vendte sig dernæst mod Epirus og Achaia; han indtog Dyrrhachium og sendte Anthimos til Achaia, som ved Thebæ tilföiede Landets Gouverneur Allacasseus et fuldstændigt Ne-

derlag. Alle Byerne i Provindsen Nicopolis, med Undtagelse af Naupactos, overgave sig til Bulgarerne, som man modtog med aabne Arme af Had til Ministeren. Da Naupactos, der laa i θέμα Ἕλλαδος, her nævnes, har vel den øvrige Deel af denne Provinds da ogsaa været regnet til Provindsen Nicopolis. Forbittrelsen imod Ministeren var saa stor, at en af ham udsendt Skatteopkræver Johannes Kutzomytes blev formedelst sin voldsomme Fremgangsmaade af Folket nedhugget og parteret. Misfornöielsen udbredte sig over hele Riget. Ogsaa i Constantinopel opdagede man en Sammensværgelse af ansete Borgere, som bleve forviste og deres Gods confiskeret. Delean sendte Alusian med 40,000 Mand til Thessalonica for at beleire Byen, men Borgerne, understøttede af den udvalgte Garnison, gjorde Udfald, dræbte 15,000 af Bulgarerne og gjorde lige saa mange tilfange. Efter dette Nederlag trak Alusian sig med Levningerne af sin Hær tilbage. I det paafølgende Aar befriede han sig fra sin Rival Delean; han indbød ham til et Gjæstebud, overfaldt ham og lod ham blinde. Keiser Michael havde igjen taget Ophold i Thessalonica. Alusian begav sig efter forudgaaet Underhandling til ham og blev vel modtagen. Keiseren trængte derpaa ind i det indre af Bulgarien, slog Bulgarernes Hær og underlagde sig igjen Landet.

Ved Udfaldet fra Thessalonica, da Alusian i 1040 beleirede denne Borg, understøttedes Borgerne af de Behjertedes Legion (τὸ τάγμα τῶν μεγαθύμων) og vandt en fuldstændig Seir. Uden Tvivl er Væringernes Corps allerede ved Bulgarernes Overfald og Urolighedernes Begyndelse i de indre Dele af Riget kaldt fra Sicilien og Asien tilbage og har deeltaget i denne Vaabendaad. Sikkert har Keiseren derpaa allerede strax samme Aar udsendt disse sine Kjernetropper for at tilbageerobre de frafaldne Byer i selve den græske Deel af Riget, som maa antages, i ethvert Tilfælde de nærmeste, allerede

dette Aar at være bragte til Lydighed, eftersom han det følgende Aar kunde anvende sine Stridskræfter mod Bulgarien.

Til dette Aar, 1040, hensætter jeg den i Indskriften omtalte Opstand af Grækerfolket og den derved foranledigede Erobring af Havnen Piræeus og Paalæggelse af Straffebøder.

Hakun. Ved her at træffe Navnet Hakon fremfor de øvrige kommer man let til at tænke paa Hlade-Jarlernes berømte Slægt. Hakon Ivarson, som senere under Harald Haardraade blev Jarl og en af Norges betydeligste Mænd, var strax i sin Ungdom paa Reiser og erhvervede sig Berömmelse og tilstrækkeligt Gods (*frægð ok fè nóg*). Der tales imidlertid i Sagaerne intet om at han har været i Grækenland, og hvis de chronologiske Bestemmelser i hans særskilte Saga (fragm. Arna-Magn. n° 570 in-4to) ere rigtige, kan han ikke have været der i 1040.

Úlfr er upaatvivlelig Islænderen Ulf Ospakson. Hans Moder Asdis var en Datterdatter af Hlade-Jarlen Grjotgard. Hans Farfader Osvif den Vise var en Sön af Helge og Nidbjörg, en Datter af den skotske Kong Bjolan og af Kadlin Gange-Rolfs Datter. Helges Fader var den islandske Landnamsmand, endnu Hedning, Björn Austræne Ketil Flatnefs Sön, som tog Land i Besiddelse imellem Hraunsfjord og Stafá og boede paa Bjarnarhöfn i Borgarholt i Islands Vesterland. Ulf opdroges hos sin Morbrodre Ljot den Vise Thorgrimson paa Ingjaldssand. Ved et Høstgilde hos denne foranledigede en Yttring af en af Gjæsterne, Egil Völusteinson, at Gest Oddleifson den Vise forudsagde sin Anelse om, at Ulf vilde blive berömtere end hans Morfader, hvilket Udsagn siden stadfæstedes. (Landnámabók, Íslendínga Sögur I 95, 144-146). Ulf var i Grækenland en af Harald Sigurdsons trofaste Stalbrødre og kjæreste Venner; han fulgte Harald paa Toget til Jerusalem, og han stod ved hans Side i Kampene paa Sicilien; Haldor Snorrason og Ulf Ospakson vare da som stedse de første og fremmerste; Ulf fulgte tilligemed Haldor ogsaa Harald i Fængs-

let i Constantinopel, og der siges ved den Leilighed at Ulf var den stærkeste af de tre. Efter Tilbagekomsten til Norge stod han fremdeles i stor Yndest hos Kong Harald (Formanna Sögur 6 p. 266); han var en forstandig Mand, veltalende, virksom, trofast og oprigtig. Kong Harald udnævnte ham til sin Staller eller Hofmarskal og gav ham sin Svigerinde Thorberg Arnasons Datter Jorun tilægte. Ulf blev Stamfader til en anseet Slægt i Norge, hvortil hørte Erkebiskopperne Eystein og Peter. Kongen gav ham ogsaa Lendermands Ret og 12 Marks Indkomster og desuden et halvt Fylke i Thröndelagen. Ulf fulgte fremdeles Kongen i hans Hærfærd og nævnes tillige med Hakon Ivarson i Slaget ved Nissá, hvor han styrede et Skib ved Kongens Side (ib. p. 311-315). Da Kong Harald havde besluttet Toget til England, vare der mange Formodninger om, hvad Udfald dette Tog vel vilde faae: nogle talte om Haralds store Bedrifter og antoge at han kunde udrette hvad det skulde være; andre derimod meente at England var vanskeligt at angribe, et mægtigt og folkerigt Land, hvor der ogsaa var den saakaldte Thingmændenes Hær, der var udvalgt fra forskjellige Lande og mest af dansktalende Folk; disse Mænd vare saa tapre, at den Bistand, en af dem ydede i Kampen, ikke var ringere end to af de bedste Nordmænds i Kong Haralds Hær. Da Ulf Staller hørte Folk tale saaledes, svarede han og kvad:

Villig jeg Gods erhverved,
dog ei længer behøve
Kongens Stallere Haralds
Forstavn at besætte,
hvis to af os for een af
Thingsmandshæren nu vige
skulde, Kvinde! vist andet
lærte jeg i min Ungdom.

Den samme Vaar, 1066, för Kong Harald drog bort fra Landet, døde Ulf Staller. Kong Harald stod over hans Grav og sagde, da han gik bort derfra: „Der ligger nu den paalideligste Mand og han som var sin Herre mest huld og hengiven."

Ásmundr og Aurn (Örn) ere almindelige Mandsnavne.

Grikkja-þyþis, gen.; þýþi, neutr., deriveres af þjóþ, Folk, ligesom dœmi af dómr, menni af maðr, og bruges neppe uden i Sammensætning, saasom illþýþi, Skarnsfolk, Pak. Disse Derivata medføre ofte et diminutivt eller forringende Begreb, og vil dettes Anvendelse her, hvor Folkets Opstand omtales, saaledes findes meget passende.

Dálkr er et bekjendt oldnordisk Personsnavn; i Landnámabók omtales fem, som bare det.

Egill er ligeledes et bekjendt Navn; af det ovenciterede Sted i Landnámabók sees at det tilhørte ogsaa en af Ulf Ospaksons nære Bekjendte.

Ragnar har, da Indskriften indhuggedes, været Corpsanfører i Asien. Da Eymund Ringson i 1015 kom til Gardarike, fulgte ham en anseet norsk Landsmand og Fostbroder af ham, Ragnar, hvis Fader Agnar var en Sön af Harald Haarfagers Sön Ragnar rykkill. Denne Ragnar deeltog med Eymund i de i Gardarike udførte Bedrifter, hvorom Eymundar Saga giver omstændelig Beretning. Efterat Eymund var bleven Herre, eller som han i Sagaen kaldes Konge over Palteskja, herskede han over dette Rige, men blev ikke gammel. Paa sit Dødsleie overdrog han med Storfyrst Jaroslavs og dennes Gemalindes Ingigerds Samtykke sit Riges Styrelse til sin Fostbroder Ragnar (Ant. Russes et Or. II 174-208). Det er imidlertid neppe at antage at denne Ragnar, i den Alder han da maa have opnaaet, kan have været Hærfører i græsk Tjeneste i Aaret 1040, i hvilket Aar desuden Krigen mod Lithauen og Masovierne gave Russerne meget at varetage hjemme. Navnene vedligeholdtes gjerne i Familierne, og om man vil

tillade sig nogen vistnok aldeles usikker Gisning, kan den her nævnte Ragnar have været en yngre Frænde af Ragnar Agnarson, der i den Tid havde opnaaet en saa höi Værdighed i Gardarike.

Naar man, hvad Indholdet leder til, antager Indskriften over det venstre Baglaar at være Slutningen af den øvrige Indskrift paa denne Side, saa fulgte Egil Ragnar paa hans Tog. Det første af Navnene paa de Lande, som vare dette Togs Bestemmelse, er meget utydeligt. Der kan mulig staae Rumaniu, gen. af Rúmanía, med hvilket Navn jo i det 11te Aarhundrede de nordlige Provindser af Lille-Asien vesten for Armenien betegnedes; men det er dog meget usikkert, om man tör læse saaledes. Det andet Navn, eller tredie, hvis man antager at der har staaet et nu ulæseligt foran dette, er mere tydeligt og maa upaatvivlelig være Armeniu, gen., styret af det foregaaende til, af nomin. Armenía.

Ved Indskriftens Læsning nærer jeg den Forventning at have givet det Mindesmærke, hvorpaa den er anbragt, en forhöiet Betydning. Bemærkninger fra ældre Tider om denne Marmorløve, medens den endnu stod paa sin gamle Plads i Piræeus, vil jeg bestræbe mig for at fremdrage og, saasnart Forholdene tillade det, meddele Copier i större Maalestok af selve Indskriften ligesom ogsaa en nöiagtigere Beskrivelse af dennes Enkeltheder.

Det runographiske Udbytte af denne Indskrift er öiensynligt og rigere end i Almindelighed en Indskrifts af samme Omfang. Den udførligere Beskrivelse og navnligen tillige de större Afbildninger ville end mere tydeliggjöre dette. I philologisk Henseende vil jeg alene fremhæve Ordet þyþi, paa hvis Anvendelse man her træffer et Exempel i anden Sammensætning end den bekjendte, der, saavidt jeg veed, er den eneste, hvori man i nordiske Oldskrifter hidtil har forefundet dette Ord. Hvad det historiske Udbytte betræffer, da er dette, ihvorvel större end jeg havde ventet, og vistnok af en særegen

Interesse, ikke af stor Betydenhed. Imidlertid leverer Indskriften et lille Bidrag til det østromerske Keiserdömmes, navnlig Grækenlands Historie i det 11te Aarhundrede og gjör os bekjendte med en Heltedaad af Nordboer og med en Ungdomsbedrift af en udmærket norsk Konge og russisk Storfyrstes Svigersön, hvis Navn ogsaa knytter sig til Storbritanniens Historie.

Kjøbenhavn, den 28de Januar 1855.

INDSKRIFT PAA LØVENS HÖIRE SIDE.

Paa Løvens höire Side er Indskriften anbragt i Slangesnoninger af selvsamme Art, som man træffer paa mangfoldige nordiske Runestene. Foran paa Løvens Bryst skimter man Hovedet af den Slange, i hvis Snoninger den störste Deel af Indskriften er indhugget, og man kan forfølge denne Slange lige til dens Hale. Fra venstre gaaer midt over den et Tværbaand, der begynder med en piilformet Zirat, under hvilken er, som det synes, et Ormehoved; derved begynder Indskriften. Slutningen af samme er anbragt i to andre Tværbaand, der fra neden af gaae op efter, det ene midt over den större Slange. Foroven til höire sees omkring Slangens Hals og Krop en tredie Snoning, hvori der dog ikke har været nogen Indskrift.

Enkelte af Runerne paa denne Side ere meget tydelige, men de fleste enten aldeles udslettede eller kun yderst svagt fremtrædende, saa at der ikke syntes at kunne være noget grundet Haab om at dechifrere en Indskrift af en saadan Beskaffenhed. En Skizze, som min nævnte Medarbeider i Venedig havde den 30te Juni 1855 taget efter Originalen, skjönt ulige bedre end dem man hidtil besad, fremviste dog tomme

Pladser for mange af de Runer, som havde været der indhugne. Denne Skizze har jeg gjentagne Gange sammenholdt saavel med Gibsafstøbningen som med de tidligere modtagne tre Photographier af denne Side, af hvilke den ene er tagen under en for en væsentlig Deel af Indskriften særdeles heldig Belysning, og fornemmelig ved dens Hjelp har jeg suppleret Indskriften.

Om Betydningen af tvende Ord, det fjerde og femte, havde jeg, lige siden jeg begyndte denne Undersøgelse, ikke haft nogen Tvivl. Da jeg nu atter betragtede og sammenholdt de forskjellige Afbildninger, udfandt jeg omsider den, som jeg antager, sikre Betydning ogsaa af det andet Ord og derved veiledededes jeg let til Meningen af det hele og til at bemærke, at flere af de øvrige Ord ere Personsnavne. Ved oftere gjentagen Betragtning især af den ene ypperlige Photographie troer jeg med Sikkerhed at læse Runeristerens Navn og antager ogsaa, i Navnene paa de Mænd, der have hjulpet ham i denne Forretning, at have skimtet flere nogenlunde sikre Træk, der frembyde gode Støttepunkter og afgive en ikke saa ganske usikker Veiledning til at udfinde ogsaa de øvrige Navne. Den hele Indskrift vil jeg, ligesom den paa venstre Side, her omskrive med latinske Bogstaver og med Versalier gjengive alle de Runer, som jeg holder for utvivlsomme, derimod med smaa Bogstaver dem, som jeg alene ved Conjectur har tilföiet:

: ASMUDR : HJU : runAR : ÞISAR : ÞAIR :
ISKir : auk : þuRLIFR : ÞURÞR : AUK : IVAr :
at : BON : HaRADS : hAFa : ÞUAT : GRIKiAR :
uf : hUGSAÞu : auk : bAnaþu :

Med sædvanlig Orthographie:

Ásmundr hjó rúnar þessar, þeir Ásg*eir* ok Þorleifr, Þórþr ok Ívа*r*, at bón Haralds háfa, þóat Grikkjar (of) hugsaþu (ok bannaþu).

Asmund indhuggede disse Runer i Forening med Asgeir og Thorleif, Thord og Ivar efter Begjering af Harald den Höie, endskjönt Grækerne udgrundede (*rimeligviis har her været tilföiet:* Meningen og forbøde det).

Navnene ere alle vel bekjendte nordiske Personsnavne. Istedenfor Ásgeir kunde man ogsaa læse Ásgautr eller Ásgrímr og istedenfor Þorleifr: Herleifr eller Hjörleifr. Imidlertid turde vel de Navne, jeg har valgt, være de rimeligste.

Man seer saaledes at Hovedindskriften er paa den venstre Side, den nemlig som skulde bevare Mindet om Begivenheden og de Mænds Navne, som havde udført de i Indskriften ommeldte Bedrifter. Ligesom man paa mange Runestene her i Norden finder efter Indskriften Runeristerens Navn tilföiet, saaledes har ogsaa her, efter Overanførerens Begjering eller Tilskyndelse, Runeristeren paa höire Side indhugget sit eget Navn og tilligemed det flere Stalbrødres, andre Væringers, der havde hjulpet ham med Indskriftens Affattelse og Indhugning. Man seer ligeledes at Grækerne havde udgrundet Hensigten med dette Væringernes Foretagende i den erobrede By, og at de, rimeligviis neppe tilfredse dermed, havde, hvad der upaatvivlelig har været tilföiet i de nu ulæselige Slutningsord, forbudet dem paa denne Maade at benytte Pladsens offentlige Mindesmærke, hvilket Forbud Væringerne dog, som Pladsens daværende Befalende, ikke havde ændset men ligefuldt udført deres Beslutning og saaledes overleveret Mindet om disse deres Bedrifter til Efterverdenen.

Kjøbenhavn, den 18de September 1855.

PLAN
DU PORT PIREE OU PORT LYON DE LA VILLE D'ATHENES.

A Vielle Darce presque toute remplie de vaze.

B Entrée du Port qu'on fermoit autrefois a chaisne. (*Hors de l'entrée*): Auant Port.

C Magasin proche duquel il y a vn Lyon de marbre blanc ayant 10 pieds de hauteur qui regarde l'entrée du Port, (*et*): Chemin d'Athènes.

NORDISK RUNEALPHABET.

ᚠ	ᚢ	ᚦ	ᚬ	ᚱ	ᚴ	ᚼ	ᚾ	ᛁ	ᛅ	ᛋ	ᛏ	ᛒ	ᛚ	ᛘ	ᛦ
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15	16

Figur	Betydning	Navn	Oldgræske Skrifttegn.
ᚠ	f	fè, (Freyr)	F F
ᚢ	u, v, y	úr	V
ᚦ D	þ, th, ϑ	þurs, þorn, (Þór)	P D D
ᚬ ᚭ ᚮ	o	ós, (Óðinn).	
R R	r	reið	R P
ᚴ	k, g	kaun	Γ Γ ᚴ K <
ᚼ H ᚻ	h, gh	hagl, hagall	H ↓ X
ᚾ ᚿ	n	nauð	ᚠ N
ᛁ	i, e	ís	I
ᛅ ᛆ	a, e	ár	A A
ᛋ ᛊ ᛌ	s	sól	Σ ᛋ
ᛏ ↑	t, d	týr (Týr)	T T
ᛒ B	b, p	bjarkan	B B
ᛚ	l	lögr	ᛚ Λ
ᛘ ᛉ ᛘ	m	maðr	M M
ᛦ	r fin. y	ýr	

Stúngnar Rúnir:

ᚵ ᛂ ᛑ ᛔ ᚤ

g e d p y

Bundnar Rúnir:

au ar ak an at al atk uk un or ef

Allerede paa et 1460 af Fra Mauro tegnet Kort finder man Athens Havn benævnt porto lion, og Marmorløven, som havde givet den dette nye Navn istedenfor det ældre, omtale i den følgende Tid flere Reisende. Det Side 25 i reduceret Maalestok meddelte Kort, paa hvilket Løven fremstilles paa den Plads ved Skibsbroen, den da indtog, optoges i 1687 paa Gravier d'Otières's Expedition og bevares i det franske Marine-Ministeriums Archiv, hvor Hr. F. de Bertouch tog Copie af det til Meddelelse her.

DEN PIRÆISKE RUNEINDSKRIFTS BESKRIVELSE.

Til Veiledning for saadanne, der ikke allerede kjende Runerne, har jeg paa forestaaende Side meddeelt det nordiske Runealphabet og til Sammenligning oldgræske Skrifttegn.

Da jeg, hvad jeg ikke først havde paatænkt, har fundet mig foranlediget til her at indføre Afbildninger af selve Indskriften, vil jeg tillige fremstille denne saaledes som jeg ved enkelte Conjecturer har bestræbt mig for at restituere den og saaledes som den vilde have seet ud under sædvanlige Forhold. Da Begyndelsen af Indskriften paa venstre Side gaaer ovenfra nedad Benet, er nemlig denne Deel for de fleste Runers Vedkommende udført, som om den gik fra höire til venstre, hvilket er en naturlig Følge af den Plads paa det höie Monument, hvorpaa denne Deel af Indskriften er anbragt, og den Retning, Runeristeren har givet den, og har ikke nogen cryptographisk Grund; i den øvrige Deel derimod, som udgjör Fortsættelsen i det krumböiede Baand, har Runerne for det meste den sædvanlige Retning fra venstre til höire. Ogsaa ere nogle Runer sammenbundne eller efter hyppig forekommende Brug antydede med Tværmærker paa de foregaaende

eller efterfølgende. Enhver af disse vil jeg her opløse til de tvende eller et enkelt Sted trende, som de skulle antyde. Til nöiere Oplysning vil jeg derhos her meddele Bemærkninger om Ordene og enkelte af Runecharactererne og, for tydeligere at kunne betegne disse, vedföie fortløbende Numere afsnitsviis.

Retningen og Beskaffenheden af de Baand, hvori Indskriften er anbragt, er ovenfor angivet og skjönnes bedst ved Betragtning af Afbildningerne. Runerne ere af noget forskjellig Höide; paa venstre Side er den længste ikke fulde 2″ og den korteste $1\frac{3}{4}$″ höi, og ere de der for det meste temmelig svagt indgravede; paa höire Side have Runerne været dybere indhugne; Störrelsen varierer mere efter Slangebaandets Brede paa de forskjellige Steder, og er den længste Rune, ᚦ, her $4\frac{1}{2}$″, den korteste fulde 2″. Paa nogle Steder ere Skilletegn, × eller •, anvendte mellem Ordene, men paa enkelte Steder have der ingen været, ligesom man ogsaa paa ikke faa nordiske Runestene træffer i samme Indskrift snart Skilletegn snart ingen; paa andre Steder have der maaskee været Skilletegn, som nu ved Tidens Indvirkning ikke længer ere kjendelige.

Det vil være hensigtsmæssigt her at forudskikke en Udsigt over de forskjellige Afbildninger, som jeg har benyttet til det udbragte Resultat.

Den første Afbildning, som jeg i Beskrivelsen over Indskriftens Enkeltheder vil benævne Å, toges, som ovenfor bemærket, af Åkerblad i et af Aarene 1797-1799 og indførtes i Skandinavisk Museum for 1800 og i Millin's Magasin encyclopédique for 1804. Indskriftens Opdager leverer her tvende Afbildninger reducerede til en Trediedeel af dem han havde ladet udføre efter Originalen: den ene fremstiller Løvens höire Side med den derpaa anbragte Indskrift, den anden giver Løven en face og kan derfor kun fremstille det ene Baand af Indskriften paa det venstre Forbeen; det andet Baand derimod, som er antaget forenet med den Deel, der strækker

sig henad Løvens Side, er særskilt afbildet udenfor Løven. Det er det første ufuldkomne Forsøg paa en under vanskelige Forhold tagen Afbildning, om hvilken Åkerblad selv siger at han ikke venter den vil kunne tilfredsstille Oldgranskerne. Det er den samme Copie, der gjengaves af Luigi Bossi i hans i Turin 1804 udgivne Brev om denne Indskrift og senere af Wilhelm Grimm i Skriftet „Über deutsche Runen"; og den er oftere gjengiven uden nogen Forbedring, endog i selve Venedig; saaledes seer man disse „Sigle tracciate sul Leone Ateniese", ogsaa i formindsket Maalestok af de selv samme første Tegninger, i den af Giovanni Casoni 1829 udgivne Guida per l'Arsenale di Venezia.

Uagtet Åkerblad udtrykkelig havde opfordret navnligen sine nordiske Landsmænd til at søge bedre Afbildninger tilveiebragte, skete dog i over tredive Aar intet Skridt i denne Retning. Omtrent 1830 tog en tydsk Kunstner den nye Afbildning, som meddeltes i Tübinger Kunstblatt for 1833 og derefter i Finn Magnusens 1841 udgivne Runeværk. Denne Afbildning, som jeg efter Tegneren, der kalder sig H. G...dt, benævner G, er vistnok bedre end den første, men har dog meget betydelige Mangler, saa at man ved Hjælp af den upaatvivlelig ikke kunde komme stort videre i Fortolkningen.

Da en yngre dansk Oldgransker, hvis tidlige Hedengang vi beklage, J. B. Sorterup, paa en antiquarisk Reise i 1843 var i Venedig, benyttede jeg Leiligheden til at lade tage Gibsafstøbninger af Indskriften paa Løven, hvilke senere hidsendtes og nu bevares i vort Museum. Jeg betragtede oftere disse Afstøbninger, hvis Udseende ikke opvakte noget synderligt Haab. Ved en Kunstner, som havde Øvelse i at copiere Indskrifter, lod jeg dog tage paa forskjellig Maade flere Copier, hvilke jeg dernæst efter omhyggeligt Eftersyn og gjentagen Jevnførelse med Afstøbningerne lod forene til een Aftegning, som jeg i den her følgende Beskrivelse over Indskriftens Enkeltheder vil benævne A.

Fortrinligst Nytte, navnlig med Hensyn til Indskriften paa Løvens venstre Side, har jeg haft af de forskjellige Copier, min ovennævnte Medarbeider i Venedig Hr. F. de Bertouch efterhaanden meddelte mig, grundende sig paa hans ofte gjentagne Betragtning af Runerne. Denne omhyggelige Betragtning og nöiagtige Beskuelse gjentog han i flere Maaneder næsten daglig, oftere flere Gange om Dagen, og forsøgte den under de forskjellige Belysninger, ogsaa ved Daggry og efter Solnedgang, saa at der i den Henseende er gjort alt hvad der kunde ønskes og mere end der kunde ventes til et saa trættende Hvervs Udførelse. Ligesom jeg mange Gange ved afblegede Haandskrifters Læsning har bemærket det heldige Resultat af en saadan ofte gjentagen Betragtning, saaledes havde jeg den Tilfredsstillelse under mit Ophold i Venedig i Midten af Juni 1854 ved Autopsie af selve de i Marmoret indhugne Runer at bemærke det heldige Resultat af den Fremgangsmaade jeg havde tilraadet og foranlediget fulgt som den efter Indskriftens Beskaffenhed hensigtsmæssige. De saaledes efterhaanden udførte Copier af Indskriften paa venstre Side betegner jeg med følgende Mærker, og ere de meddelte under efternævnte Datumer: Ba, den 5te Februar 1854, Bb, den 19de April s. A.; Bc, den 30te Mai s. A.; Bd, den 16de August s. A., og Be den 23de October 1854. Betræffende enkelte Partier og enkelte Characterer meddeltes desuden Oplysninger og Tegninger i særskilt Brevvexling. Gibsafstøbningen var ikke tagen samlet, men i flere Stykker. Ved den Afbildning, som udførtes efter den, iagttoges ikke Indskriftbaandets rigtige Retning, men den valgtes som var antydet af Å, uagtet G allerede har den rigtige, der først efter længere fortsat Betragtning af selve Baandet, uden Jevnførelse med G, bemærkedes og gjengaves i Bd og Be.

Den ovenpaa det venstre Baglaar indhuggede Indskrift, som ikke skjönnes at være begrændset af Streger, havde hverken Å eller G bemærket, og af den toges heller ikke, da

den ikke kjendtes i 1843, nogen Gibsafstøbning. Af den modtoges følgende Copier: Ba, den 5te Februar 1854; Bb, den 19de April s. A. (begge höist ufuldkomne); Bc, den 30te Mai s. A. (kun enkelte Træk); Bd, den 1ste August s. A.; Be, den 23de October s. A. og Bf, den 29de October 1854. Af enkelte Characterer, hvis Træk vanskelig skjelnes, toges til yderligere Veiledning, navnligen af dette Parti, ogsaa Lakaftryk.

Af Indskriften paa höire Side modtog jeg ligeledes efterhaanden fra Venedig følgende Copier: Ba, den 5te Februar 1854; Bb, den 19de April s. A., Bc, den 30te Mai s. A.; Bd, den 29de November s. A.; Be, dem 27de Februar 1855, kun omfattende et Parti, og Bf, den 30te Juni 1855.

For en Deel af Indskriften ere fremdeles flere under forskjellig tildeels meget heldig Belysning tagne Photographier komne til væsentlig Nytte i Forbindelse og ved gjentaget Sammenhold med de øvrige Afbildninger. Først modtog jeg tvende særdeles heldige af hele Løven seet fra begge Sider, af henved 16 Tommers Höide, med Indskrifterne kjendelige, skjönt vistnok den störste Deel af Trækkene yderst svage, adskillige af Runerne dog, især paa höire Side (i $\frac{1}{2}$ til $\frac{1}{3}$"s Störrelse) fuldkommen tydelige, ligesom ogsaa Slangesnoningens Retning er kjendelig og Ziraten ved dens Begyndelse. Paa den venstre Side, hvor Runerne ere mindre og svagere fremtrædende, skimtes dog Baandets Retning og enkelte Runer af $\frac{1}{4}$ Tommes Höide paa dette Billede. Disse to benævner jeg her Φa.

Foruden disse fik jeg af venstre Sides Indskrift 5 særskilte Photographier, der ere tagne i langt större Maalestok i forskjellig Retning og under forskjellig Belysning. De to, Φb og Φc, fremstille alene Baandet nedad og med en Krumning opad Forbenet med enkelte Runer der gjengivne i $\frac{2}{3}$"s Störrelse ganske kjendelige; den tredie, Φd, med nogle Runer af $\frac{1}{2}$ Tommes Höide viser Baandet ned ad Forbenet og Krum-

ningen samt noget af det Parti, der gaaer hen ad Siden; den fjerde og femte, Φe og Φf, vise hele Baandet med flere Runer der af $\frac{1}{2}$" Höide kjendelige. — Af denne Side har jeg saaledes benyttet fjorten Billeder, de tvende af Åkerblad og H. G . . . dt iberegnede.

Af den höire Sides Indskrift modtoges kun to særskilte Photographier, af hvilke paa den ene, Φb, en betydelig Dee af Indskriften falder i Skygge, saa at de synlige Træk kun skjelnes ved at holde Bladet mod Daglyset. Den anden, Φc, derimod, hvor Runerne ere gjengivne i en Höide fra $\frac{1}{2}$ til næsten en heel Tomme, er tagen under en særdeles heldig Belysning, saa at ogsaa flere Runer og Runetræk, som ikke paa de andre Afbildninger ere synlige, her tydelig deels skimtes, deels sikkert skjelnes.

INDSKRIFTEN PAA LOVENS VENSTRE SIDE.

I.

× ᚼᛆᚴᚢᚾ × ᚢᛆᚾ × ᚦᛁᚱ × ᚢᛚᚠᚱ × ᛆᚢᚴ
1 2 3 4 5 6 7 8 9 10 11 12 13 14 15 16 17 18

× ᛆᛋᛘᚢᛏᚱ × ᛆᚢᚴ × ᛆᚢᚱᚾ × ᚼᛆᚠᚾ × ᚦᛁᚿᛆ
19 20 21 22 23 24 25 26 27 28 29 30 31 32 33 34 35 36 37 38 39

ᚼᛆᚴᚢᚾ: Tværstregerne have her paa den anden og femte Rune, ligesom i det næste Ord paa den 7de og 8de, den sædvanlige Retning, uagtet de fleste øvrige Runer i den ovenfra nedefter gaaende Begyndelse ere stillede i omvendt Retning fra höire til venstre. 5 er ved Tværstregen anbragt paa 4, saa at disse to udgjöre en sammenbunden Runecharacter; denne Tværstreg er svag men kan dog skimtes. Skrivemaaden Hakun er ganske Navnets sædvanlige i Runeskrifter, i hvilke det ofte træffes (i nom. og acc., saasom B 243, 378,

1107, 1108, 1136, 1161); stundum i gen. ᚼᛅᚴᚢᚾᛅᛦ, som paa en Steen i Bro i Upland (M 335). En enkelt Gang træffer man Begyndelses ᚼ udeladt: ᛅᚴᚢᚾ (B 629, 774) og paa en Steen (B 248) ᚼᚭᚴᚢᚾ, ligesom i det gamle Ágrip af Noregs konúnga sögum, hvor det stundum skrives Hocun, oftest dog Hocon, men ogsaa Hæcon (dat. Hækone), (Fornmanna Sögur X 378, 386), hvormed den sædvanlige islandske Skrivemaade, Hákon, stemmer nærmest overeens.

ᚢᛅᚾ, efter den i Runeskrift brugelige Forkortelse for ᚢᛅᚾᚾ, imp. af vinna, vinde, erobre. Runen 6 skimtes kun svagt, men Ordet kan antages sikkert. Det forekommer skrevet paa samme Maade og i samme Betydning paa Gorm den Gamles berömte Mindesteen i Jellinge (Annaler for nordisk Oldkyndighed 1852 p. 318; M 324). Paa en yngre Steen (B 1100) finder man ᚢᛅᚿᛏ med nyere Skrivemaade, vandt (indtog) hele Selaland.

ᚦᛁᚱ, efter de synlige Træk, eller maaskee ᚦᛅᛁᚱ; dette Pron., nom. pl. masc., isl. *þeir*, forekommer i Runeindskrifter hyppig snart med den ene snart med den anden af disse Skrivemaader. Den øverste Deel af Runerne 11 og 12 er truffen af et Kugleskud; dog antager jeg dem begge for utvivlsomme efter de tilbageværende Træk, som tydelig sees for neden. Dette personlige Pronomen har i Oldnordisk en særegen Anvendelse; þeir med et paafolgende Personsnavn i samme Casus svarer ganske til det græske *οἱ περὶ* (*Παῦλον*) og udtrykker altsaa Personen med hans Ledsagere eller Mandskab (jfr. Rask, Anv. till Isl. p. 228); saaledes „þeir Norðbrigt setjast nú um eina borg", Nordbrigt (Harald Sigurdson) og hans Folk leirede sig nu om en Borg (Morkinskinna, Ant. Russes et Or. II 35; þeir Haraldr, ib. p. 55). Ligeledes naar en Person forud var nævnt, og man dernæst vilde tale om denne i Forening med en anden, brugte man, istedenfor at forbinde det denne betegnende Pronomen med den andens Navn eller Værdighed ved Conjunctionen *ok*, at udelade denne

og sætte Pron. i dual. eller plur. i samme Casus som det følgende Navn; saaledes: „Ólafr konúngr kvað þat illa vera, er þeir Eymundr höfðu eigi fundizt", Kong Olaf beklagede, at *han og Eymund* ikke havde truffet hinanden (Eymundar saga c. 2., Ant. R. et Or. II 180); „Gunnarr hèlt út or elfinni, ok voru þeir Kolskeggr á einu skipi báðir", Gunnar styrede ud af Elven, og *han og Kolskeg* vare begge paa eet Skib (Njáls saga c. 30, ib. p. 240). Paa Runestene finder man ofte en lignende Udtryksmaade, saaledes paa en i Harby i Thoresunds Sogn i Södermanland (B 734): „þeir Þórþr auk Bruni auk Tiþkumi lètu reisa", disse tre i Forening; paa en i Enköping (L 913): „Ingibjorn ok þir bruþr litu risa"; paa en i Balingsta Sogn i Upland (L 86): „Arnfastr auk þeir bruþr reistu"; paa en i Odensåker Sogn i Vester-Götland (B 969): „þir Osti bruþr reistu", Ingebjörn og hans Brødre i Forening med ham lode opreise o. s. v. Den navngivne har upaatvivlelig været den ældste Broder, der efter Faderens Død betragtedes som Familiens Hoved. Meningen i nærværende Indskrift er dermed overeensstemmende. Risteren kunde have udtrykt det saaledes: „Hákun auk þeir Úlfr auk Ásmundr auk Aurn unnu" etc. og havde derved ogsaa betegnet den førstnævnte som Anfører ved Havnens Erobring, men da han vilde foruden ham nævne tre andre af denne Vaabendaads Deeltagere, har han valgt en anden Udtryksmaade, og ved at sætte Verbet efter det første Navn, end tydeligere stillet Anføreren i Spidsen; Meningen bliver i øvrigt den samme og Udtryksmaaden lige correct.

ᚢᛚᚠᚱ; ᛚ og ᚠ, som allerede vare skimtede paa Gibsafstøbningen, skjelnedes tydelig som sikre, Bb-Be, Φa,d,e,f; G har kun enkelte af Trækkene og navnligen den venstre Stav af Runen 12 og fra dennes nederste Spidse en lille Tværstreg opefter tilhöire; denne Tværstreg er der virkelig og er nöie gjengiven paa Bb-Be, sees ogsaa paa Φd; men da jeg maa antage den for en tilfældig Ridse, som den ogsaa

omsider skjönnedes at være, har jeg ikke gjengivet den i den her leverede Afbildning. Den efter ᛚ følgende Runecharacter betragtede jeg ofte i mange Tider uden at kunne fatte, hvad dens særegne Form skulde betyde, indtil jeg omsider udfandt, at det er en dobbelt Binderune, paa hvilken Runeristeren ved en lille Tværstreg foroven til höire har antydet, at man burde henvende en særskilt Opmærksomhed paa at udfinde dens Betydning, at den nemlig omfatter saavel Navnets Slutnings-Rune ᚱ som ogsaa de to første Runer ᛅ ᚢ af den paafølgende Conjunction ᛅᚢᚴ. Det overalt i Norden gængse Navn ᚢᛚᚠᚱ (gen. ᚢᛚᚠᛋ, acc. ᚢᛚᚠ) forekommer paa mange Runestene, sikkert paa henved 50 bekjendte, ristet aldeles som her eller ᚢᛚᚠᛦ med det oftere anvendte ᛦ finale.

ᛅᚢᚴ er denne saa hyppigt forekommende Conjunctions sædvanlige Skrivemaade i correcte Runeindskrifter, ogsaa ofte alene ᚢᚴ eller ᚬᚴ som isl. *ok*. Paa nogle Stene (B 352, 480) træffer man ᛆᚬᚴ og anden endnu mere besynderlig Bogstavering.

ᛅᛋᛘᚢᛏᚱ; af dette Ord sees ᛘ allerede paa Afbildningen G og ᛋᛘ paa A. Paa Bd var Runen 23 given som ᚦ, og da den ᛅ betegnende Tværstreg paa det foregaaende Ords Slutningsrune ikke var bemærket, læste jeg Navnet Smiþr; da dette er et brugt, ihvorvel ikke meget almindeligt Navn, holdt jeg længe ved denne Læsning. Ved den fortsatte Betragtning oplystes det imidlertid, at Runen 23 ikke er ᚦ men et sikkert ᛏ, hvis Hager foroven tydelig skjelnes (Be, paa Φd den ene, ᛚ); og jeg blev da, skjönt meget uvillig, foranlediget til at antage at Runeristeren havde begaaet en Ristefeil og sat ᛏ istedenfor ᚦ og at Navnet alligevel maatte være det jeg havde læst. Omsider opdagede jeg paa Φb,c et vistnok sikkert Mærke til Tværstregen forneden over ᚴ, og jeg troer da ikke at feile i at restituere Navnet saaledes som anført, uagtet der af Runen 22 kun sees den ene Stav ᛁ og Runen 24 ikke skjelnes fuldstændig. ASMUDR er, som ovenfor for-

klaret, efter den hyppig anvendte Skrivemaade, for Ásmundr. Paa en Steen i Furingstad Kirke i Øster-Götland (L 1101) læses ᛅᛋᛘᚢᛏ, paa en anden i Håle Kirke i Vester-Götland (B 949) ogsaa ᛅᛋᛘᚢᛏ (acc.). Paa samtidige under Magnus den Gode prægede Mynter finder man med angelsachsiske Bogstaver Asmutr (L 2118).

ᛆᚢᚴ; Runen 25 er aldeles usynlig, dog er der Plads til den; de to følgende skjelnes med antagelig Sikkerhed.

ᛆᚢᚱᚿ; efter Skilletegnet × følger en Character af et særeget Udseende og temmelig Overeensstemmelse med den ovenfor ved Runerne 15 til 17 omtalte, hvilken Figur har to indhugne Mærker paa Hovedstaven til venstre, der upaatvivlelig have til Hensigt at vække Læserens Opmærksomhed paa denne bundne Runecharacters Oplosning. Man kunde læse dette Navn Arn, men jeg foretrækker Aurn, da jeg antager at de to Mærker vistnok skulle betyde, at man foruden det paa den første Stav anbragte ᛆ maa i denne Character læse to andre Runer ᚢ og ᚱ. I Islandsk skrives dette gængse Navn efter ældre Brug ogsaa Aurn, senere sædvanlig Örn, gen. Arnar. I Runeindskrifter træffer man det samme Navn, skrevet paa forskjellig Maade, saaledes paa en Steen i Selånger Sogn i Medelpad (B 1106) ᛅᚱᚿ, og paa en ved Söder Sluss i Stockholm (B 136), ligesom jeg antager at der staaer her, ᛆᚢᚱᚾ, Runerne stillede hvor to hinanden krydsende Slangebaand frembyde Plads til dem; og paa en i Ullerfva Sogn i Vester-Götland (B 967) ᚢᚱᚾ, ligesom man oftere i Runeindskrifter finder ᚢ anvendt til at betegne ŏ-Lyden, der af Islænderne i Almindelighed udtryktes ved **au**, **av** (ꜷ) eller ved særegne af **o** dannede Characterer. Af dette Navn dannes mange sammensatte, som forekomme deels i Sagaerne deels paa Runestene, saasom Arndís, Arnburg, Arnfastr, Arnfinnr, Arngeir, Arngrímr, Arnsteinn.

ᚼᛆᚴᚾ hører til et af de tydeligste Ord i hele Indskriften; saavel Å som G have allerede Runen 35; paa A sees

ogsaa tydelig saavel 32 som 33 og paa Bb-Be alle fire aldeles sikre ligesom de ogsaa skjelnes paa Φd, f; HAFN, efter sædvanlig islandsk Skrivemaade haufn, höfn, gen. hafnar.

ᚦᚼᛁᛋᛏ: Å afbilder Runen 36 som D; G fremstiller den af samme Udseende og bemærker derhos om dette Bogstav ɑ efter den af ham antagne Retning, at han troer at det i en senere Tid er forfalsket, som man efter hans Yttring seer „af de dybere og bredere Indsnit i Marmoret"; da Bogstavet hører til de laveststaaende paa Løvens Fod, mener han at dette kan tilskrives en kaad Persons Haand. Om nogen saadan senere Indkradsning i denne Rune skulde kunne antages, som vel neppe er sikkert, er dog ligefuldt den utvivlsomt rigtige Rune ved den nu foretagne Undersogelse gjenkjendt og aftegnet, og den skjelnes fuldkommen tydelig paa Φb-Φf. Upaatvivlelig er Böiningen paa denne Rune noget mere langstrakt, end den sædvanlig pleier at være, dog finder man den paa flere Runestene ligesaa langstrakt, stundum endog gaaende ud til Hovedstavens begge Ender (saasom paa B 414, 467, 468). 37, er, saavidt skjelnes, den puncterede ᚽ. 38 giver Å som ✱ og har saaledes forvexlet ᛋ med ✱. Ordets Slutningsrune have G og Ba ikke, Å, A, Bb give den som ᛁ; i Bc-Be fremtræder den tydelig som ᛏ og Tværstregen skjelnes ogsaa paa Φb og Φc. ÞESA for ÞESSA, acc. s. fœm. af det demonstr. Pron. þetta, her saaledes anvendt den grammatisk rigtige Form, som man ellers for dette Ords vedkommende ikke altid træffer i Runeindskrifter; saaledes paa en Steen i Brokirke (M 335) og paa en anden ved Egby i Spånga Sogn, (B 146), begge i Upland: ᛒᚱᚢ:ᚦᚼᛋᛁ, acc.; derimod paa en anden i Håme i Läby Sogn (B 448) rigtig ᛒᚱᚢ:ᚦᛁᛋᛏ i samme Casus.

II.

× ᚦᛁᚱ × ᛘᛂᚼ × ᛚᛅᚴᚦᚢ × ᛅ × ᚢᚴ × ᚼᛅᚱᛅᛏᚱ
1 2 3 4 5 6 7 8 9 10 11 12 13 14 15 16 17 18 19 20

× ᚼᛅᛁ × ᚢᚴᛁᛅᛒᚢᛏᛅ × ᚢᛒᚱᛅᛁᚿᛏᛅᚱ
21 22 23 24 25 26 27 28 29 30 31 32 33 34 35 36 37 38 39 40

× ᚢᛂᚴᚼᛅ × ᚴᚱᛁᚴᛁᛅᚦᛁᚦᛁᛋ
41 42 43 44 45 46 47 48 49 50 51 52 53 54 55 56

ᚦᛁᚱ: allerede Å har den tredie Rune tydelig, ligeledes A; Bb–Be have dem alle tre sikre, og de sees tydelig paa Φc og Φe. Som ovenfor bemærket, er Skrivemaaden i Runeindskrifter enten ÞIR eller ÞAIR, svarende til isl. þeir, demonstr. Pron. nom. pl., disse; saaledes paa Bekke-Stenen (M 327) ᚦᛅᛁᛦ:ᚦᚱᛁᛦ, disse tre; B 226: ᚦᛅᛁᚱ:ᛒᚱᚢᚦᚱ, disse Brødre; B 1099: ᚦᛅᛁᛦ:ᛒᚱᚢᚦᚱ:ᛅᛚᛁᛦ, alle disse Brødre.

ᛘᛂᚼ: Runen 4 er antegnet som sikker paa Bb–Be og synes ogsaa at skjelnes paa Φb og Φc; 5 sees ei, og jeg har tilföiet den alene ved Conjectur; paa 6 er Staven sikker og Tværstregen synes at skimtes; MENN, nom. pl. af maðr, forekommer i samme Casus paa en Steen i Runby i Upland (B 165): ᛘᛁᚼ.

ᛚᛅᚴᚦᚢ:ᛅ: Runen 7 skimtes; af 8 sees alene Hovedstaven, 9 og 10 ere sammenbundne og derfor Tværstregen, som skal antyde ᚴ, givet den anden Retning tilvenstre istedenfor til höire; 10 og 11 antages sikre; 12 er ved en Tværstreg anbragt paa den følgende Rune; — LAGÞU, 3 pers. pl. imp. af leggja, i senere Islandsk med Omlyd lögðu, lagde; LAGÞU á, paalagde.

ᚢᚴ eller som forhen ᛅᚢᚴ, da ᛅ jo her kan gjentages. Runen 14 er utydelig og synes at være udkradset; formodentlig har Runeristeren her indhugget en Rune, som han

senere har villet forandre; man havde formodentlig tidligere paatænkt her strax at anbringe Ordene „uf fjabuta etc.," men Hovedanføreren er maaskee imidlertid kommen til og har begjeret sit Navn tilföiet, og har da den forandrede Bestemmelse foranlediget Udkradsning i denne Rune; naar man har villet forandre den fra ᚠ til ᚴ, kan man let være kommen for Skade og har gjort den utydelig ved Udkradsningen.

ᚼᛆᚱᛆᛏᚱ: Efter Gibsafstøbningen var Runen 15 paa A aftegnet som ᚾ eller ᚼ; efter Bb-Be og yderligere Eftersyn paa selve Marmoret har den det paa Afbildningen p. 7 fremstillede Udseende, og antager jeg den derfor at være ᚼ; 16 til 19 ere ganske tydelige saavel paa A som paa Bb-Be, saa at de ere sikre; Slutnings-Runen ᚱ antager jeg anbragt paa den følgende ᚼ, hvis Hovedtræk ere umiskjendelige, men som derhos har særegne Træk, der vel kunne have denne Betydning at supplere R-finale til det foregaaende Navn.

Haradr staaer, som ovenfor bemærket, ligesom paa Söndervissing-Stenen (M 330) for Haraldr, hvilket Navn ogsaa forekommer, heelt udskrevet, paa Gorm den Gamles Mindesteen i Jellinge og paa en Steen i Reperda i Njudingen (B 1018).

ᚼᛆᚠᛁ, de tre af disse Runer aldeles tydelige saavel paa A efter Gibsafstøbningen som paa Bb til Be efter selve de i Marmoret indhugne Runer. G, som i det foregaaende Navn alene har Runen 17 tydelig, afbilder 22 og 23 aldeles som her men giver 21 en særegen Figur af nogen Overeensstemmelse med den her S. 7 fremstillede. Paa Be er Runen 22 afbildet med to Tværstreger opefter tilhöire, men da disse ikke saaes ved et senere Eftersyn, ere de ikke tilföiede her paa Afbildningen, uagtet de dog rimelig have været der, og ᚠ saaledes er antydet. háfi, Adj. i bestemt Form, af hár, efter sædvanlig Skrivemaade hinn háfi, hin Höie; dette epitheton har været tillagt flere, f. Ex. Landnamsmanden „Þórir enn háti" (Ísl.

Sögur I 253, 259, Fornm. S. III 106) og „Þorkell enn háfi Strútharaldsson" (Fornm. S. XI 77-81).

ᚢᚠᛁᛅᛒᚢᛏᛅ: et Kugleskud har truffet og borttaget den øverste Deel af den første af disse Runer, 24, som jeg restituerer til ᚢ, hvoraf de tvende Stavers Ender forneden sees; alle de øvrige ere tydelige saavel paa A som paa Bb-Bc; endogsaa G har de fleste af disse Runers Træk og 28 og 29 fuldstændige. UFIABUTA opløser jeg i UF og FIABUTA, efter sædvanlig islandsk Skrivemaade *of fjebóta* eller *of fèbóta*, betydelige Pengebøder. *of* betyder altfor (nimis) eller betydelig, og *fè*, n., gen. *fjár*, pecus, pecunia: „Ólafr konúngr ferr með of manns yfir landit"; „Knútr ríki hafði of liðs ok skip stór", betydeligt Mandskab (Fornm. Sögur IV 146, 354); „of lausafjár", betydeligt Løsøre, rørligt Gods (ib. I 25; XI 202); ligeledes „ofa mikit fè", betydeligt Gods (ib. VI, 36). Paa en Runesteen i Sigtuna (B 302) træffer man Mandsnavnet ᚢᚠᛁᛅᚱ, der rimelig opløses og i sin Betydning fortolkes uf fiar, isl. *of fjár*, stor Rigdom, den overvættes rige, ligesom Navnet ᚢᚠᛚᛅᛏᛁ paa en Steen i Öfver Sela Sogn i Södermanland (B 725) vel maa have den samme Betydning som det islandske *ofláti*, den höimodige. — bót, f., pl. bœtr, Bod, Forbedring, som i Dronning Thyres Tilnavn Danabót, paa den ene Jellinge-Steen (M 318) ᛏᛅᚾᛘᛅᚱᚴᛅᛦ: ᛒᚢᛏ, Danmarkarbót. Af dette Ord dannedes ogsaa flere Personsnavne som det paa nogle Runestene forekommende ᛒᚢᛏᚢᛚᚠᛦ (L 1694), svarende til *Bótólfr* i islandske Oldskrifter (Fornm. Sögur I 36; Ísl. Sögur I 176); ligeledes ᛒᚢᛏᚢᛁ (L 1782) og ᛒᚢᛏᛘᚢᚾᛏᚱ (L 1591), forskjellige i Betydning fra ᛒᛆᚦᚢᛚᚠᚱ (L 1693) ᛒᚢᚦᚢᛁ (B 302), der vel maa deriveres af böð f., gen. böðvar, Kamp. fèbóta er gen. pl. styret af *of*; et af dette Ord dannet Adj. fèbœttr betyder erstattet eller afsonet ved Pengebod.

ᚢᛒᚱᛅᛁᚿᛏᛅᚱ: de to første af disse Runer (32 og 33) har et Kugleskud truffet foroven; den første Stav af ᚢ sees

heel og den nederste Deel af den anden tydelig; ᛒ er sikker; endog G har denne Rune; de to næste Runer (34 og 35) ere ifølge Be sikre; af de følgende derimod kunne kun enkelte Træk skjelnes, som dog frembyde Anledning til at supplere og restituere Ordet til UPRAISTAR, efter islandsk Skrivemaade uppreistar, gen. af uppreist, f., det samme som uppreisn, rebellio, Opstand: „en þá er Ólafr konúngr kom í Þrándheim, þá var þar engi uppreist gjör ímóti honum," (Ol. saga helga c. 56, Fornm. S. IV 105); uppreistar saga (ib. c. 198 V 64).

ᚢᛁᚴᚾᛅ; den første Rune (41) er aldeles tydelig (Be), den følgende Plads for omtrent 4 Runer er tabula rasa, som jeg har udfyldt ved Conjectur, hvortil, saavidt jeg skjönner, det foregaaende Genitiv giver mig Berettigelse. Præpositionen VEGNA, formedelst, styrer gen. og pleier at sættes bag efter casus, medens den anden Præposition af samme Betydning *sökum* eller *fyrir sakir* gjerne sættes foran samme.

ᚴᚱᛁᚴᛁᚾᚦᛁᚦᛁᛋ; dette Ord var mig eet af de vanskeligste, uagtet den sidste Deel deraf, Runerne 52-56 ere temmelig tydelige, de tre sidste endog afbildede i A, Ba og Bb og alle 5 i Bc, Bd og Be som sikre. De umiddelbar nærmest foregaaende 49-51 ere foroven trufne af et Kugleskud, som har borttaget den störste Deel af dem, disse kunne saaledes alene ved Gisning udfindes. Af 48 seer man den fuldstændige Stav ᛁ foran og foroven tæt ved det Sted, Kugleskuddet har truffet, saa man ikke kunde vide, om denne Rune er ᛁ eller maaskee ᛚ eller ᚢ. 47 er i Bc, Bd og Be opgivet som et nogenlunde sikkert ᚱ, skjönt Hovedstaven til venstre kun skimtedes; og den første Rune, 46, var ikke tidligere skjelnet, men afbildedes i Be at være skimtet som ᚠ eller som ᚴ. Ved senere Betragtning af disse Ordets to første Runer skimtedes Træk, der vel kunde lede til at antage at der stod ᚴᚢ, ihvorvel ᚢ ikke havde det sædvanlige men et bagvendt Udseende. Da jeg havde udfundet de foregaaende Ords Be-

tydning, tænkte jeg at maatte her søge, om ikke Stedets Navn, dog maaskee et græsk Personsnavn, men jeg fandt intet saadant; jeg tænkte da paa Ordet „fylki," men saavel dette Ord som Sammensætningen „fylkisþýþi" forekom mig ikke rimelig, uagtet det vel kunde give en antagelig Mening, hvis det kunde betyde Følket eller Beboerne af dette fylki eller *θέμα*. Ogsaa forekom det mig at Runen 47 efter de synlige Træk ikke kunde være ᚢ, men, som den var seet og aftegnet tre forskjellige Gange, ᚱ. Denne Rune har i nærværende Indskrift, ligesom i andre, saaledes paa Tirsted-Stenen fra Laaland, enkelte Gange en Form, som har nogen Lighed med ᚢ, saasom paa höire Side VII 6. Ordets første Rune 46 tör jeg ikke lade afbilde anderledes end som ᚴ, om der end er skimtet end en Tværstreg over Hovedstaven, som neppe er andet end en tilfældig Ridse, eller, om det virkelig skulde være en indhuggen skraa opadgaaende Tværstreg, kunde være Slutningsrunen ᚾ af det foregaaende Ord, der saaledes er betegnet ved en Tværstreg paa den følgende Rune ligesom ᚾ og ᛏ ere angivne ved Tværstreger over den ovennævnte Rune ᚴ paa höire Side. Stedet er, saavidt jeg skjönner, betragtet og undersøgt med den behørige Omhu og Øvelse, men man bliver neppe i Stand til her at gjengive Trækkene med fuldkommen Sikkerhed, i hvorvel jeg nu efter fortsat Undersøgelse holder mig forvisset om at der her maa læses som antegnet ᚴᚱ.

Grikia, gen. pl., i Oldskrifterne sædvanlig skrevet Grikkja; af Grikkir. þiþis, gen. sing., efter sædvanlig Skrivemaade þýþis, ligesom ofte ifir for yfir (B 67, 435) fir eller firir for fyrir (B 214, 946). þýþi, neutr., deriveres af þjóþ, Folk, ligesom *dæmi* af *dómr*, *menni* af *maðr*, *virki* af *verk*, og bruges neppe uden i Sammensætning. Ligesom *skapt* betyder stort Skaft (f. Ex. *spjótskapt*) men det deraf deriverede *skepti* sædvanlig kort Skaft, Skjefte (capulus brevior, f. Ex. *hnífskepti*, Knivskaft), saaledes medføre disse Derivata ofte et di-

minutivt eller forringende Begreb. þ ý þ i anvendes i det sammensatte Ord i l l þ ý þ i, Skarnsfolk, Pak, der ogsaa forekommer i Haralds saga harðráða c. 11 (Ant. R. et Or. II 48): hvor der siges at Harald i Egnen ved Jordan „drap þar reyfara ok annat i l l þ ý ð i s fólk." Af Stamordet þ j ó þ dannes ogsaa flere Personsnavne, saasom Þ j ó þ ú l f r; blandt disse enkelte paa Runestene forekommende: ᚦᛁᚢᚦᛦ (L 1385) ᚦᛁᚢᛒᚢᚱᚼ (B 46); ᚦᛁᚢᚦᚴᛁᛦ og ᚦᛁᚢᚦᛘᚢᚾᛏᛦ (B 1099).

Runeristeren havde upaatvivlelig foresat sig, for Baandets smagfulde Ordning, kun at lade samme strække sig midt ned paa Siden; han havde saaledes nu kun tilbage en temmelig indskrænket Plads til hvad der endnu skulde siges, og han har derfor anvendt Forkortelser, hvor det lod sig gjöre, og har her sammenbundet saavel ᛁ og ᛋ som den paafølgende Rune ᚢ til een bunden Runecharacter, der ved Opmærksomhed godt skjelnes men uden saadan ikke vel bemærkes. Ogsaa i det følgende har han anvendt et lignende Forkortelsessystem.

III.

× ᚢᛅᚱᚦ × ᛏᛅᛚᚴᚱ × ᛋᛅᚢᚦᚢᚴᚱ × ᛁ × ᚴᛁᛅᚱᛁ
1 2 3 4 5 6 7 8 9 10 11 12 13 14 15 16 17 18 19 20 21 22

× ᛚᛅᚦᚢᛘ × ᛂᚴᛁᛚ × ᚢᛅᚱ × ᛁ × ᚴᛅᚱᚢ ×
23 24 25 26 27 28 29 30 31 32 33 34 35 36 37 38 39

ᚢᛅᚱᚦ; disse Runer ere ganske tydelige; de tre første og en Deel af den fjerde sees endogsaa paa G; A, Bb-Be gjengive dem som sikre. Paa Å læses 1-5 ᚢᚱᚦᚢ, som W. Grimm ogsaa har bemærket og udlagt som pl. af samme Tid i Verbet. VARÞ, imp. (inf. v e r þ a, part. o r þ i t), forblev; Udtrykket „varþ dauþr", blev eller forblev død, døde, forekommer hyppig paa Runestene; saaledes paa en i Husby i Upland (B 248) „varþ dauþr á Grikklandi", døde i Grækenland.

ᛐᛆᛚᚴᚱ; de fire første Runer, 5-8, ere ifølge Bc-Be tydelige som paa Afbildningen p. 7; paa Runen 8 vender Tværstregen foroven til venstre istedenfor til höire, ligesom paa den ovenfor II 9-10 beskrevne og, som jeg antager, af samme Grund, at nemlig ogsaa her paa Hovedstaven en Rune har været anbragt til den anden Side, nemlig Ordets ᚱ finale, men som nu er forsvunden for Öiet. Dálkr er et Mandsnavn, som, om det end ikke hører til de almindeligste, dog heller ikke er saa ganske sjeldent. I Islands Landnámabók omtales fem Personer af dette Navn (Ísl. Sögur I 79, 211, 353, 355, 384).

ᚿᛆᚢᚦᚢᚴᚱ; det varede lang Tid, inden jeg kunde fatte hvad der stod paa dette Sted, og tænkte jeg at man her maatte finde Ordet ᛆᚢᛋᛏᚱ i de ganske usikre Træk, der vare opgivne i Bc og Bd; denne Formodning stadfæstedes dog ikke; den første af disse Runer saaes tydelig at være ᚿ; siden skimtedes ogsaa de øvrige Træk med nogenlunde Sikkerhed (Be) saaledes som de ere afbildede p. 7, og af disse 12 til 15 i en bunden Runecharacter; af 16 skimtedes kun Hovedstaven yderst svagt fremtrædende; man kan læse Ordet enten som ovenanført eller ligesaavel ᚿᛆᚢᚦᛁᚴᚱ eller og ᚿᛆᚢᚦᚴᚱ, den contracte Form, som er nærmest efter de indhugne Træk, hvilke Former af dette Ord alle tre forekomme. nauþugr eller nauþigr, contr. nauþgr, Adj. (af n a u þ, Nød) betyder uvillig, nødig, tvungen af Nødvendighed (nauðig ok úviljandi, Fornm. Sögur II 187, cfr. V 325); dernæst ogsaa det samme som „nauþúngamaðr," „ánauðugr," bragt i Trældom.

ᛁ; denne Rune (17) skjelnes, Ba, Be; Præpos. í.

ᚠᛁᛆᚱᛁ; den første Rune her (18) ᚠ sees tydelig, A, Ba-Be; de øvrige Runer har et Kugleskud truffet foroven, saa at den störste Deel af dem er gaaet tabt; dog skjelnes forneden Resterne af 5 Streger, den fjerde mere skraa end de andre; jeg fandt snart at her maatte læses saaledes og anseer denne Læsemaade sikker. fiari, Adj. compar., fjarr,

fjarri eller firri, firstr, fjern; fjarri bruges ogsaa som Adv., procul, paa en Runesteen i Gripsholm (L 927).

ᛚᛅᚦᚢᛘ; Runerne 24-27 staae tydelig i Ba, og endog i G, den første (23) tillige i A saavelsom i Bb-Bc; de ere alle sikre, og jeg havde strax fra Begyndelsen ingen Tvivl om dette Ords Betydning. LAÞUM, dat. pl. af land, som ovenanført for LANDUM; Ordet findes sædvanlig med d, stundum dog ogsaa med þ; saaledes paa en Steen i Runby i Upland (B 165): ᛚᛅᚦᛒᚬ for landbo; paa den ovennævnte i Smula Kirke (B 974) forkortes det samme Ord end mere: ᛅᚦᛁ for lanþi eller landi, dat. sing. Saavel det foregaaende Ord som dette skrevet paa samme Maade men i sing.: „í fjari laþi" forekommer paa en Steen i Upland (B 269).

ᛂᚴᛁᛚ eller ᛆᚴᛁᛚ; Runerne 29, 30 og 31 sees paa Bb og Bc og allerede tydelig paa G. Af dette Parti, omfattende Runerne 27 til 36, har Grev de Laborde leveret en meget heldig xylographeret Afbildning „Estampage d'un fragment de l'une des inscriptions du Lion de Pirée" i sit ovenfor citerede Værk Athènes tome II p. 250. Alle disse Runer, hvoraf 28 og 29 samt 32-34 ere sammenbundne, ligesom ogsaa tre Skilletegn, sees tydelig paa denne Afbildning. Ogsaa paa Φe og Φf skimtes alle disse Runer, og denne Tværstreg skjönnes at være temmelig lille, for en Prik at regne, saa at Betydningen rimelig er ᛂ ikke ᛆ. I ethvert Tilfælde, om man her læser EGIL eller AGIL, har man det gængse Navn Egill, i dativ Agli, (cfr. Ant. R. et Or. II 254-60, Fornm. S. V 321-29), der ogsaa forekommer i andre Runeindskrifter, saasom paa en Steen i Éds Sogn i Småland (B 931): ᛂᚴᛁᛚ og paa en i Rockelstad, i Upland (B 93): ᛁᚴᛁᛚ.

ᚢᛆᚱ; man kunde vistnok stirre længe paa disse Runer, inden man kunde blive enig med sig selv om, hvad der stod; jeg antog først at der maaskee stod ᛆᚺ, men ᚢ træder saa tydelig frem at det ikke kan miskjendes. Denne bundne Runecharacter kunde efter Trækkene meget vel opløses i ᚢᛆᛋ,

men Betragtningen af de heldige Billeder Φe og Φf, efter hvilke jeg har gjengivet den pag. 7 i Sammenhold med Be og senere ogsaa med den af Grev de Laborde meddelte Tegning leder mig til at antage for temmelig sikkert, at her maa læses ᚢᛌᚱ.

I islandske Oldskrifter med Former og Orthographie fra Begyndelsen af det 12te Aarhundrede, saasom i Are frodes Íslendíngabók (Íslend. Sögur I 362-383) finder man vistnok Formerne ES og VAS endnu vedligeholdte; men i visse Egne af Scandinavien havde man upaatvivlelig da allerede forlængst begyndt at ombytte dem med de nyere ER og VAR. Der har været en Tid, sikkert ogsaa omfattende det Aarhundrede, hvortil nærværende Indskrift hører, en Overgangsperiode, hvori disse tvende Former brugtes i Fleng; man finder saaledes paa enkelte Runestene (B 305, 343) Formerne vas, is vas, medens man paa andre, som man maa antage for samtidige (B 688, 745, 746, 751, 823), træffer var og sar, d. e. sá er. I det ene B 166 fremstillede Runebaand see vi begge Former til en Afvexling anvendte i en og samme Indskrift. Paa en Runesteen (M 352), som jeg antager at være fra Knud den Stores Tid, i ethvert Tilfælde fra det 11te Aarhundrede, staaer var, og den i Ant. Tidsskrift 1852-54 fremstillede fra Aarhuus, der vistnok er fra selvsamme Tid, som nærværende Indskrift, har iar.

ᛁ; ogsaa denne Rune (35) afgiver et Exempel paa, hvor let man kan tage feil af disse svage Træk; G har ᛌ, Be ᚿ; Ba, Bb og Bd ᚿ; af Be og ligeledes af den Afbildning, Grev de Laborde leverer, bemærker man imidlertid at Tværstregen ikke hører til Staven, og af Φe og Φf seer jeg tydelig at det er to Skillepuncter, hvis urigtige Opfatning har givet Anledning til begge Tværstregerne.

ᚠᚿᚱᚢ; paa den anden Rune (37), som Å afbilder ligesom her, have saavel G som A, Ba-Bd, foruden Tværstregen paa Midten en anden foroven ᛌ, som jeg maatte antage for en tilfældig Ridse; Be anbringer den ogsaa som saadan oven-

for Baandets øverste Linie og af Φe og Φf seer jeg ligeledes tydelig, at den ikke hører til Runen. FARU, dat. af far, senere med Omlyd för, gen. farar, pl. farar eller farir; istedenfor den senere sædvanlige dativ finder man i Oldskrifterne stundum (jfr. Fornm. Sögur VII 40) den ældre Form med den af Endelsen foranledigede Omlyd: föru. för betyder saavel Reise (förunautr, Reisefælle) som Krigstog (fararbroddr, Avantgarde). Ordet forekommer oftere paa Runestene, saasom paa tvende i Vestmanland (B 1086): ᚼᛅᚾ: (ᚢᛅᚱᚦ):ᛏᚭᚦᚱ:ᛁ:ᚠᛅᚱᚢ, han døde paa en Reise; ligeledes paa en i Eskilstuna Kirke i Södermanland (B 751); ᚼᛅᚾ:ᚢᛅᛦ: ᛁ:ᚠᛅᚱᚢ:ᛘᛁᚦ:ᛁᚠᚢᛅᚱᛁ, han var paa Toget med Igor.

Dersom denne Deel af nærværende Indskrift havde udgjort dens Slutning, maatte man have fortolket den saaledes: „Egil var paa en Reise eller paa et Tog", som kunde have givet en antagelig Mening. Imidlertid maa man agte paa, at Slutningsrunen her, ᚢ, har to Tværmærker foroven; G har ikke fattet at det er een sammenhængende Rune men dog givet Tværstregerne. Disse Mærker have upaatvivlelig, ligesom de andre forhen omtalte, til Hensigt at vække Læserens Opmærksomhed, nemlig paa dette Sted at antyde ham, at Indskriften ikke her er sluttet og at han bör see sig vel omkring, for at opdage, hvor dens Slutning er anbragt.

IV.

ᛘᛁᚦ ⁘ ᚱᛅᚠᚴᛅᚱᛁ ⁘ ᛅᛁᚴ ⁘ ᚱᚢ ⁘
1 2 3 4 5 6 7 8 9 10 11 12 13 14 15 16 17 18 19 20 21 22 23 24 25 26

ᛅᚱᛘᚼᚾᛁᚢ ⁘
27 28 29 30 31 32 33

Runeristeren lod Baandet med den deri anbragte Indskrift slutte midt paa Siden, fordi det med en nogenlunde smagfuld Anordning ikke vel kunde fortsættes længere ned.

Ved et Slutningstegn og en nedenfor Baandet trukken Streg er Afbrydelsen her antydet, og ved de tvende Mærker er det tilkjendegivet, at Fortsættelsen med Indskriftens Slutning maa søges paa et andet Sted. Heldigviis fandt min nævnte Medarbeider i Venedig, F. de Bertouch, dette Parti, som ingen tidligere havde bemærket.

ᛘᛁᚦ; til dette Ord MEþ, som tjener til at udfylde Meningen, var der ingensteds at opdage Spor, og jeg har derfor tilföiet det alene ved Conjectur, med selvsamme Form som paa den ovennævnte Steen i Eskilstuna Kirke (B 751) og paa mange andre, saasom: B 305, 334, 343, 746; M 335, 343; en enkelt Gang finder man ᛘᛅᚦ (B 818) eller ᛘᛆᚦ (L 551), som mulig dog er Ristefeil eller urigtig copieret, og paa nogle Stene (M 338, 347, 348): ᛘᛁᛦ eller ᛘᛁᚱ, svarende til islandsk meþr, hvilken Form maa antages ligesaa rimelig som den valgte.

ᚱᛆᚴᚿᛅᚱᛁ; de sex første Runer (4-9) af dette Navn ere tydelige; 8, ᛅ, ved en Tværstreg anbragt paa Hovedstaven af det følgende ᚱ; 10 skimtes kun yderst svagt. Dette gængse Navn RAGNAR, her i dat. RAGNARI, forekommer paa en Runesteen (B 243) aldeles som her, og paa en anden (B 144): ᚱᛅᚴᚾᛅᚱ.

ᛆᛁᛚ; den første af disse Runer (11) er ifølge Be tydelig som ᛆ, var endog paa Bc skimtet som ᛏ; af de nærmest følgende svage og usikre Træk maa man supplere de tvende andre. Ordet forekommer med samme Anvendelse paa flere Runestene, saaledes „fór til Girkja", „fara til Englands" (B 144; M 337, 347).

ᚱᚢ..... ovenfor har jeg yttret at her maaskee kunde staae ᚱᚢᛘᛅᚿᛁᚢ, men Trækkene ere altfor svage til at jeg kan have nogen videre Tiltro til denne Gisning; de to Runer ᚱᚢ synes vel at skimtes, men det er usikkert om der ikke maaskee kunde være en Rune foran dem, og man kan ikke nöiagtig vide, hvor mange der have fulgt efter, da der efter de skimtede uvisse Træk følger en Plads, som er tabula rasa.

Umiddelbar foran det synlige Slutningsord antager jeg at der har staaet ᛆᚢᚴ, hvis dette nemlig er styret af den foregaaende Præposition TIL, eller ogsaa der kan have staaet ᛆᚢᚴ:ᛏᛁᛚ, som vel netop vilde udfylde Pladsen.

ᛆᚱᛘᛂᚾᛁᚢ; af den første af disse Runer er Hovedstaven tydelig, Tværstregen derimod kan ikke skimtes; de tre følgende, 28, 29 og 30, ere tydelige som paa Afbildningen p. 7; Enden for oven paa Hovedstaven af Runen 29 sees ei, men denne kan jo neppe, efter dens Udseende, være nogen anden end ᛘ; 31 seer ud næsten som ᚼ men antages at være ᚾ; 32 er rimeligviis ᛁ, uagtet nogen svag Ridse skimtes paa Midten; Slutningsrunen er et sikkert ᚢ. Betragtende de paa Afbildningen efter Bd og Be fremstillede, her nöiere beskrevne Træk tænker jeg at man vel kan med nogen Rimelighed læse dette Ord ARMENÍU og antage det at være Genitiv, styret af den foregaaende Præposition TIL.

De nordiske Oldskrifters Forfattere og Afskrivere lode vistnok sædvanlig saadanne af Latinen optagne Navne paa Stæder, Lande og Verdensdele uforandrede, lode dem endog meget ofte beholde deres Casusendelser, Accusativets iberegnet, med hvilken man endog stundum finder Navnet overført som Nævneform i det oldnordiske Skrift; saasom: „or eyðimörkum Arabie" (isl. Annaluddrag i Ant. R. et Or. II 373); „Syría liggr norðanverð viðr Armeniam ok Cappadociam" (geogr. Afsnit i Stjórn); „þær þjóðir er Græciam bygðu" (saga Árna biskups Þorlákssonar, Ant. R. et O. II 363); „því at Solldan af Babilon hafði herjat Kíprum ok Armeniam" (hos Abbed Nikolas dog „til Kíprar"); endog „komu til Castiliam"; Björn bóndi Einarsson fór vestr í Compostellam til Sanctum Jacobum" (Uddrag af isl. Annal. l. c. p. 383-87 cfr. 407); „Danubium heitir á"; þar (í Girclandi) eru þær höfuðborgar: Aðenas, Corinthos, Þebas, Thesalonica, Dyrakr" (geogr. Optegnelser af Hauk Erlendson og i Skalholtsbogen, Ant. R. et Or. II 438-39, 44). Denne af de Boglærde indførte Efter-

følgen af de latinske Navne og Former træffer man, som skjönnes af de ovenanførte Exempler, endog saa almindelig i Oldskrifterne, at jeg finder mig i det særegne Tilfælde at maatte føre Bevis for, at det desuagtet dog kan antages rimeligt, at Risteren af nærværende Indskrift kan i det fremmede Land have valgt sit eget Modersmaals grammatisk rigtige Form og ikke benyttet den af hans boglærde Landsmænd i Hjemmet senere sædvanlig fulgte af det fremmede Sprog optagne, som i hin Tid upaatvivlelig har, ligesaa meget som nu, stødt Nordboens Øre. Runeristeren var en Kriger og vistnok en dannet Mand, om han end ikke har hørt til den boglærde Classe af Samfundet, og han har naturligviis ikke her haft nogen fremmed Grundtext for sig, som kan have foranlediget ham til at optage et fremmedt Sprogs Faldendelser, men han böiede nærværende Navn, som han var vant til at böie lignende hjemme, saasom Effía, Effíu (Friðþjófs saga ens frækna c. 6-7, min Udgave i Fornaldar Sögur Norðrlanda II 80-81).

Hvad der er det grammatisk rigtige og følges i det nyere Sprog (jfr. Rask, Anv. till Isl. p. 73) er dog i øvrigt heller ikke uden Exempler i Oldskrifterne, endskjönt det næsten kunde synes, i det mindste paa enkelte Steder, at den lærde Skribent har af Uvarsomhed, uden at tænke derpaa, fulgt sit Modersmaals og ikke det fremmede Sprogs Regel. Saaledes finder man i Abbed Nikolas's Optegnelser: „frá Lúko" og „í Lúku" (dat.); ligeledes „til Kapú" tre Gange, rimeligviis en Forkortelse for Kapúu og, som sædvanlig, Marias Navn med den oldnordiske Genitivendelse: „Maríu kirkja"; fremdeles „Anþekíofjörðr" (Ant. R. et Or. II 404-5, 410); endskjönt en geographisk Optegnelse i den ene af Hauk Erlendsons Bøger (ib. p. 438) har Troea-menn, finder man dog i den til Folkelæsning bearbeidede Trójumanna Saga, der bevares i samme Codex, bestandig „til Tróju, í Tróju, Trójuborg, Trójumenn" (Ann. f. nord. Oldk. 1848-1849); ogsaa

i Stjórn finder man ligeledes „Troea" og „Troeomenn". I den ovennævnte Skalholts Bog (Ant. R. et Or. II 443) er ogsaa den rigtige Faldendelse engang undsluppen Forfatteren, hvor det hedder „í austrhálfu meiri Asíu" (gen.). Faderen til den Thorgaut, Svein Estridsons Hirdmand, som Kong Harald Sigurdson kaldte fögrumskinni, Ulf Jarl i Danmark, benævntes „Galizu-Úlfr", fordi han „vann Galizuland" (Fornm. Sögur XI 302) og det samme „Galizuland" eller „Galizsíoland" anløb Haralds Sönnesön Sigurd paa sit Tog til Jerusalem (l. c. VII 78). Disse Exempler vise at, naar et saadant Navn var gaaet over i Folkets Sprog, modtog det sine Faldendelser efter dets Regler.

Man træffer vel stundum Navnet Armenía omformet til et nordisk Navn „Ermland" og Ἀρμενια ἡ μεγάλη (Strabo XI p. 359) benævnet „Ermland hit mikla" (Abbed Nikolas's Opt. l. c. p. 400); dog er sikkert denne Benævnelse opkommen i en noget sildigere Tid og optagen efter det samme Navn paa et Landskab ved Østersøen. Ogsaa forekommer hyppigst Navnet Armenía uforandret; det findes saaledes paa sin Plads paa den mærkelige islandske Mappemonde fra det 12te Aarhundrede, som jeg har udgivet i Ant. R. et Or. II tab. IV (cfr. pag. 392-94). I Stjórn nævnes ogsaa „Armenía hin efri ok hin neðri" (superior et inferior). I de islandske Annaler samt i Hauksbog og Skalholtsbogen forekommer det samme Navn oftere (l. c. p. 383-84, 438, 443) og i Viðbætir til Landnámabók (Íslendínga Sögur I 332) nævnes blandt de Biskopper og Mænd, der udgave sig for at være Biskopper, som havde været paa Island: „iij af Armenía: Petrus, Stephanus ok Abraham." (Íslendíngabók, ib. p. 13: iij ermscir.)

INDSKRIFTEN PAA LØVENS HÖIRE SIDE.

Der ere paa denne Side enkelte Runer meget tydelige og endog stærkt fremtrædende, men det er ogsaa kun ganske enkelte af det hele Antal, saa at denne Side saae lidet indbydende ud og efter lang Beskuelse ikke afgav noget synderligt Haab. Efter Å anede Wilhelm Grimm Ordet þAIR, og efter G, som har tydelig afbildet disse fire Runer, læste Finn Magnusen det samme Ord. Kopisch maa have betragtet selve Indskriften paa Løven, eftersom han ogsaa har gjengivet det foregaaende Ord þISAR, til hvis Læsning ikke G, og end mindre Å, frembyder tilstrækkelig Anledning. Kopisch's Tegning eller Copie af selve Runerne kjender jeg ikke og veed ei, om den nogensinde er udgiven. Copien efter Gibsafstøbningen (A) fremstiller begge disse Ord tydelige og ligeledes de to foregaaende Runer ᛅᚱ, og jeg fik derved snart en Formodning om, hvorledes jeg maatte læse og tolke disse tre Ord; men i meget lang Tid kom jeg heller ikke stort videre. G's Fremstilling af Baandet giver en Slags Veiledning til at bemærke, hvor Indskriften begynder, men hverken Å eller A frembyder en saadan, hvorimod det end tydeligere sees af Ba-Bd, Bf. Paa Φa-Φc skjelner man endnu sikrere de Begyndelsen antydende Zirater, ligesom ogsaa Slangesnoningen efter dem kunde noget berigtiges. Ved Betragtningen af disse var jeg omsider saa heldig at fatte Beskaffenheden af det under Runerne ᛅᚱ anbragte tilsyneladende Cirkelslag, der paa Å danner en Halvcirkel, paa A samt Ba-Bd, Bf noget mere end en saadan og paa G endog en heel Cirkel; at det nemlig ikke er noget Cirkelslag men en fra Baandets nederste Rand indböiet Zirat af samme Udseende omtrent som en Indböining i den ene B 166 fremstillede Slangesnoning paa Rune-

stenen i Eds Sogn og en lignende paa den store Berga Runhäll i Orkestad Sogn i Upland (B 1). Den ganske fortrinlige Photographie Φc gjorde mig en endnu langt væsentligere Nytte, idet den veiledede mig til at skimte og skjelne flere Runetræk, som ingen af de andre Afbildninger havde fremstillet; det er saaledes fornemmelig ved Hjelp af den at jeg blev i Stand til saavel at fatte Meningen af Indskriften som at udfinde flere af Navnene paa denne Side.

V.

× ᛆᛋᛘᚢᛐᚱ × ᚼᛁᚢ × ᚱᚢᚾᛆᚱ × ᚦᛁᛁᚿᚱ
1 2 3 4 5 6 7 8 9 10 11 12 13 14 15 16 17 18 19

ᛆᛋᛘᚢᛐᚱ; Runen 4, ᚢ, sees allerede paa Å ganske tydelig og paa G, A, Ba-Bd, Bf tillige den første Rune som ᛆ eller ᚭ; paa A-Bf er efter dette et dog tildeels usikkert × afbildet. Paa Φb og Φc seer jeg med en temmelig Grad af Sikkerhed alle til dette Ord hørende Runetræk saaledes som de ere gjengivne paa Afbildningen pag. 6. ᛆ og ᛋ ere sammenbundne; Tværstregerne foroven paa ᛘ noget svagt fremtrædende, ᛐ temmelig sikker og Slutningsrunen ᚱ kan skimtes; vi have saaledes her igjen Navnet Ásmundr.

ᚼᛁᚢ; saavel G som A og Ba-Bd, Bf have Runen 9, ᚢ, aldeles tydelig; den sees ogsaa paa Φc. Runen 7 havde vel Ba givet som ᚱ med den nedre Tværstreg forlænget over Hovedstaven opad til venstre, men alle de følgende, Bb-Bd, Bf have her ᚼ som tydelig, saa at jeg maa antage denne Rune, der ogsaa skimtes paa Φc, for sikker. Paa Pladsen nærmest efter denne Rune have G, A, Bb-Bd, Bf et ×, men saavidt jeg skjönner, ere disse Træk tilfældige Ridser, hvorimod ᛁ synes at skimtes. hju, imp., isl. hjó, af höggva (högg, hjó, hjuggu, höggvit), forekommer paa flere

Runestene; saaledes paa en i Ölstad, Gryta Sogn i Upland (B 376, jfr. B 373, 405): ᚽᚺᛉᚢᚬᛏᚱ:ᚼᛁᚢ; dog finder man ogsaa Formen hjug (B 67, 149, 241 og fl.) eller jug (B 315, 342, 398, 411, 758 og fl.), pl. hjagu (L 894), hjeku (B 351), jugu (B 145, 408) eller jogu (B 462); stundum ogsaa hjau (M 320); hig (B 1081); hjog (B 437), hjag (B 439, 937), jag (L 370), juh (L 1026) og andre endnu mere særegne Skrivemaader, som ukyndige Ristere have valgt; ofte finder man ogsaa Infinitivet hagva (B 163, 375, 430, 888 og fl.) eller haugva (B 221, L 1091) eller hugva (L 734, 1447-48). Paa den fortrinlige Afbildning Φc kan jeg ikke skimte noget Mærke til en Rune efter ᚢ i samme Baand som denne, ihvorvel Træk af en saadan ere, dog tildeels som noget tvivlsomme, anmærkede paa G, A, Ba-d, Bf; skulde der være en Rune paa dette Sted, er det vistnok ᚴ, og der maatte da læses ᚼᛁᚢᚴ, hvilken Form, som ovenanført, ogsaa forekommer i andre Runeindskrifter. Ved at bemærke at Ba har givet Runen 7 som ᚱ ledes man til at undersøge, om der dog ikke skulde kunne staae ᚱᛁᛋᛏᛁ, ristede, og jeg har ikke undladt en saadan Efterforskning, men da Runen ᚢ (9) maa antages sikker, vil dette Ord, der ellers kunde give en lige saa god Mening, ikke kunne udbringes af de synlige Træk, og jeg antager det derfor temmelig sikkert, at der enten staaer ᚼᛁᚢ eller ᚼᛁᚢᚴ.

ᚱᚢᚾᛆᚱ; Indskriften fortsættes dernæst i den egentlige Slangesnoning. Da Runerne 13 og 14 ere aldeles tydelige saavel paa A som paa Ba-Bd, Bf, Φc, havde jeg strax gisnet dette Ord, men først meget seent opdagede jeg paa Φc de vistnok meget svage, dog, saavidt jeg skjönner, umiskjendelige Træk af dette Ords tre første Runer, ᚾ anbragt paa den anden Stav af ᚢ temmelig lavt nede ligesom det oftere er Tilfældet i denne Indskrift. RÚNAR, acc. pl. af rún, f., den sædvanlige ældre Form, der senere ombyttedes med rúnir. Den samme Form rúnar forekommer meget ofte paa Runestene

her i Norden, saaledes i den i Bautil 166 fremstillede Slangesnoning paa en Steen i Eds Sogn, og ligeledes i en anden Slangesnoning paa samme Steen, fremdeles M 329, B 148, 282, 285, 410, 433, 435, 548, 555, 578 og mange flere; paa enkelte (saasom B 462, L 329, 1003) findes den senere Form rúnir, paa andre (saasom B 308, 366, 556, 576) rúnor.

ᚦᛁᛍᛆᚱ; Runerne 15, 16 og 18 havde allerede Å ligesom ogsaa G, og, som ovenfor bemærket, havde Kopisch skjelnet hele dette Ord, hvis Runer alle angives som tydelige paa A, Ba-Bd, Bf og ligeledes sees som sikre paa Φa til Φc. Runen 16 sees her ikke at være puncteret, der er det sædvanlige paa ældre Runestene. Runeristeren, som ellers anvender den sædvanligste ældre Form af Runen Sól ᛋ eller ᛍ, har paa dette Sted, og ligeledes i det andet paafølgende Ord, valgt den anden Form, hvilken ogsaa stundum forekommer paa Runestene, der maa antages at være fra samme Aarhundrede som nærværende Indskrift, saaledes paa Evie-Stenen (M 352). Stundum findes begge disse Former ᛋ og ᛌ anvendte i samme Indskrift, f. Ex. paa Gjerde- og Grindem-Stenene i Söndhordlehn og paa Klippen ved Berrig i Stördalen. ÞISAR, det er þessar, acc. pl. f. Medens man paa Runestene stundum finder andre Former for denne casus, som þasi (B 285), þisi (B 245, L 714, 1448) for þærsi, þisr (B 621), er dog den her anvendte grammatisk rigtige Form þisar den ogsaa paa Runestene oftest forekommende. Her vil jeg alene anføre et Par Exempler af mange; paa en Steen i Sursta, Vallentuna Sogn (B 70) hedder: „Fasti lèt haggva rúnar þisar"; paa en anden i Blacksta, Jomkils Sogn ligeledes i Upland (B 437) staaer der udenfor den Slangesnoning, hvori Hovedindskriften er anbragt, ved Kanten paa Stenen med Vende-Runer fra höire til venstre: „Þórþr hjak rúnar þisar vel."

VI.

⁘ᚦᚼᛁᚱ⁘ᛁᛒᚴ∘ ⁘ ⁘ ᚱᛚᛁᚴᚱ⁘ᚦᚢᚱᚦᚱ⁘

ᛋᚢᚴ⁘ᛁᚢᛋ ⁘ ᛒᛋᚼ⁘ᚼᚼᚱᚼᛏᛋ⁘ᚼᚼᚴᚼ

ᚦᚼᛁᚱ; som ovenfor bemærket, havde Wilhelm Grimm, ved at betragte Å, der dog kun har ᚦᛁᛁᚱ, anet dette Ord og Finn Magnusen læst det paa G, hvor det staaer tydeligt, ligesom aldeles sikkert paa alle de senere Afbildninger. þAIR, isl. þeir; det samme Ord forekommer tvende Gange paa venstre Side (I 9-11 og II 1-3) ristet begge Steder ᚦᛁᚱ. Jeg har ovenfor forklaret og paaviist, at det i Runeindskrifter forekommer med begge disse Skrivemaader og tillige dette Pronomens Betydning og særegne Anvendelse. Jeg vil her henvise til en i flere Henseender mærkelig Runeindskrift, som viser dets analoge Forekomst her i Norden, paa en Steen i Ingreta Eng, Hållnäs Sogn i Upland (B 576), hvor man efter at have restitueret det sidste Navn, læser: „Fasþegn reist rúnar þessar, þeir Hallr," Fastbegn ristede disse Runer, han i Forening med Hall.

ᛁᛒᚴ.......ᚱᛚᛁᚴᚱ; de tre Runer 5, 6 og 7 ere ganske tydelige paa Bb-Bd, Bf, ligeledes paa Φc; paa Φb, der er tagen under en heel forskjellig og for en Deel mindre heldig Belysning skimtes den første af disse Runer og seer der ud som ᛋ, de følgende derimod kunne ikke sees. I Runerne 5 til 19 have vi her upaatvivlelig for os to Personsnavne med, efter den almindelig ogsaa i nærværende Indskrift anvendte Brug, et ᛋᚢᚴ imellem. Af det ene af disse to Navne have vi de tre første Runer tydelige og af det andet de fem sidste ligeledes nogenlunde sikre. Runen 18, ᚴ, er saa tydelig at

endogsaa Å og G have den, ligeledes A og de forelobige Skizzer Ba og Bb; 16 og 17, ᛚᛁ, ere ogsaa antegnede som tydelige paa Bc-Bf; Slutningsrunen ᚱ er vistnok meget svag, men om den kan der jo ikke være nogen Tvivl. Saavel ᛚ som ᚴ sees ogsaa tydelig paa Φb og Φc; da derimod det mellemværende ᛁ paa disse kun skimtes meget svagt, ansaae jeg det magtpaaliggende at undersøge, om ikke den foregaaende Rune, der paa Bf var angiven som et sikkert ᚱ, dog muligen skulde være et ᚢ, og at man da her maatte søge „úlfr" eller et dermed sluttende Personsnavn. Paa den ypperlige Φc og ligeledes paa Φb seer jeg dog tydelig, at dette Bogstav er et utvivlsomt ᚱ og at altsaa det andet Personsnavn her maa sluttes med —RLIFR.

Mellem de synlige Runer er der i den derværende Lacune Plads til i det höieste syv Runer, og naar man regner de tre ᛆᚢᚴ derfra og fordeler de øvrige paa rimelig Maade, faaer man to til Slutningen af det første og to til Begyndelsen af det andet Navn.

Det første Navn skulle vi nu nærmere betragte. Navnet Askr er meer end kort nok til her at faae Plads, men uagtet Landnámabók (Íslendínga Sögur I 279) anfører en Person med dette eddiske Navn, vil man dog ikke tænke paa at søge det her. Navnene Ásgauti, Ásgautr (ᛅᛋᚴᚢᛏᚱ) og Ásgrímr ere for lange; af samme Grund kan det heller ikke være Ásketill; og selv om det havde kunnet være dette Navn, vilde man dog ikke lettelig kunne tænke paa her at træffe de tvende Høvdinge og Vaabenbrødre Asmund og Asketill, som vare blandt de første Udvandrere fra Normandiet til Italien, hvis Alder jo heller neppe vilde svare til Tiden. Derimod vilde med Hensyn til Pladsen det kortere og meget almindelige Navn Áskell bedre passe. I Runeskrifter gives dette Navn enten ᛆᛋᚴᛁᛚ (B 858); ᛅᛋᚴᛁᛚ (M 341, B 813, 911); ᛆᛋᚴᛁᛚ (B 276, 404a, 1172) eller ᚬᛋᚴᛁᛚ (B 1033).

Paa Φc har jeg længe betragtet den efter ᚴ nærmest følgende Deel af Baandet og kan paa den Plads, som Runen 8 skulde indtage, skimte som en Prik denne Runes midterste Deel; og der kan neppe være Tvivl om at der staaer ᛁ eller maaskee ᛂ. Pladsen, hvor Runen 9 skulde staae, har jeg ogsaa nöie betragtet og synes at kunne skimte Træk af Hovedstaven og af en Krumning foroven, der lede mig til at antage at her har staaet ᚱ; disse Træk ere meget svage og derfor ikke gjengivne paa Afbildningen; imidlertid holder jeg det dog for rimeligt at der er Grund til at læse dette Navn ᛁᛋᚴᛁᚱ eller ᛅᛋᚴᛅᚱ.

Esger eller Asger, i historiske Kilder paa Latin Esgerus eller Ascerus, isl. Ásgeir, angelsaxisk Osgár, hos Ossian Oscar (udledt af *Ás*, Ase, Gud, og *geir*, et Spyd). Ogsaa dette Navn forekommer hyppig paa Runestene med forskjellige Skrivemaader: ᛁᛋᚴᛁᚱ (L 1040), gen. ᛁᛋᚴᛁᛋ (L 1577); ᛅᛋᚴᛁᚱ eller ᛅᛋᚴᛁᛦ (B 611, 354, 1087), gen. ᛅᛋᚴᛁᛋ (L 1513); ᚯᛋᚴᛁᛦ (L 1395), gen. ᚬᛋᚴᛁᛋ (195); ᚨᛋᚴᛅᛁᛦ (B 353); ᛅᛋᚴᛅᛁᚱ eller ᛅᛋᚴᛅᛁᛦ (L 289, 737). Slutningsstavelsen gives ogsaa med ᛅ i andre Navne, som ᚦᚢᚱᚴᛅᚱ (B 1096). Endskjönt Navnet Áskell ogsaa var meget gængse, var Ásgeir dog almindeligere; i Landnámabók bære 18 Personer dette, kun 5 hiint.

Pladsen, hvor de to første Runer af det andet Navn have staaet, har jeg nöie betragtet paa Φc, men har ikke kunnet spore det mindste Træk af disse Runer; her maa man altsaa hjelpe sig frem alene ved Conjectur. Mandsnavns-Endelsen leifr finder man paa Runestene sædvanlig ristet ligesom her -ᛚᛁᚠᚱ: Guþlifr, Gunlifr, Ailifr, Ilifr, Fastilifr, Rulifr, Ulifr; sjeldnere -ᛚᛂᚠᚱ: Ilefr, Vílefr, Rulefr; -ᛚᛅᚠᚱ eller -ᛚᛅᛁᚠᚱ: Þurlafr, Ulaifr. Da der staaer et sikkert ᚱ umiddelbar foran denne Endelse, ere der kun faa Navne at vælge iblandt. I den mythiske Tidsalder træffer man Herleifr (Sögubrot af fornkonúngum c. 7 og

sögn frá Fornjóti c. 6) og Hjörleifr (Hálfs saga c. 5). Paa en Runesteen (L 551), som jeg antager at være fra det 10de Aarhundrede, forekommer ᚼᛅᚱᛚᛅᛁᚠ, der vel er, ligesom Ingilaif (B 610) et Kvindenavn. Mandsnavnet Herleifr har jeg ikke truffet i den historiske Tidsalder, endskjönt man efter dets Sammensætning kunde vente det oftere anvendt. Ingolfs Fostbroder og Svoger Leifr Hróðmarsson fik Navnet Hjörleifr ikke efter hin Konge i Hördaland, men af et Sværd, (*hjör*), som han paa Irland tilkæmpede sig; med ham bragtes Navnet til Island, og dog finder man i Landnámabók kun en foruden ham der bar det. Et andet Navn er Geirleifr, som tilhørte to af Islands Landnamsmænd, men ogsaa dette Navn er yderst sjeldent, uagtet de tvende Ord, hvoraf det er sammensat, hyppig forekomme i Navne, og det er enestaaende paa en Runesteen i Nerike (L 1025) at træffe ᚴᛅᛁᛦᛚᛁᚠᛦ. Der kan ingen Rimelighed være for at træffe noget af disse Navne i nærværende Indskrift; og jeg tör derfor, uagtet jeg ikke med Vished kan afgjöre, hvilket vi her have for os, antage det for en til Vished grændsende Sandsynlighed, at her har staaet ᚦᚢᚱᛚᛁᚠᚱ, der var et i de Tider saa gængse Navn, at endog 25 Personer i Landnámabók bære det og i Kongesagaerne ligeledes et betydeligt Antal. Det forekommer ogsaa paa enkelte Runestene. ᚦᚢᚱᛚᚢᚠᚱ (L 1279) er en særegen Skrivemaade ligesom ᚱᚢᛚᚢᚠᛦ (B 909); men den mærkværdige Steen i Sydslesvig, en af de sydligste i Danmark, begynder med ᚦᚢᚱᛚᚠ : ᚱᛁᛋᚦᛁ, altsaa — da ᛁ maa antages anbragt i ᚠ og Navnets Slutningsrune ᚱ gjentagen af det følgende Ords første Rune — dette samme Navn Þurlifr eller, efter sædvanlig Skrivemaade Þorleifr.

Mellem dette Navn og det følgende er der intet ᛅᚢᚴ, som man maaskee vilde vente efter den oftest anvendte Brug. Runeristeren har her ladet sig nöie med at anbringe Conjunctionen mellem det første og andet og mellem det tredie og fjerde Navn. Ved Opregning af flere Navne udelades

stundum Conjunctionen en enkelt Gang ogsaa i andre Runeindskrifter; man finder saaledes (B 407): Gerþar ok Úlfr, Ikulbjarn ok Abjarn ok Runi etc.

ᚦᚢᚱᚦᚱ; som man vil see paa Afbildningen p. 6, er den første Rune her (20) betegnet med et særeget Mærke paa Hovedstaven inde i Böiningen; Runen er anført som sikker tillige med dette Mærke paa Ba til Bf; den sees ogsaa tydelig paa Φb og Φc. Paa Bf er ligeledes Slutnings-Runen R (24) anført som sikker, men af de to foregaaende ere kun svage Træk gjengivne. Til dette Ords Læsning tjente Φc mig til ypperlig Veiledning. Det i Begyndelses-Runen anbragte Mærke tjener, ligesom de forhen omtalte lignende, alene til at vække Læserens Opmærksomhed og dette her til at gjöre opmærksom paa at den følgende Character er en bunden Rune af en særegen Beskaffenhed, idet nemlig ᚢ er anbragt paa sin Plads nede i Baandet og, som jeg ved nöiere Betragtning bemærkede, saaledes at ogsaa den krumme Stav til höire naaer op til Baandets øvre Kant; dernæst er den R antydende Böining anbragt paa samme saaledes at den gaaer op over Baandets øvre Kant. Man har upaatvivlelig, snarere af Uagtsomhed end følgende den stundum forekommende Udeladelse af de flydende Consonanter (især foran k(g), t(d) og þ), ristet Navnet uden dette ᚱ (22), og siden har man for Tydeligheds Skyld anbragt den ᚱ betegnende Böining over den krumme Stav af ᚢ og ved Mærket i den foregaaende Rune gjort Læseren opmærksom paa denne Særegenhed. Paa venstre Side (III 32-34) er R uden Stav anbragt paa Krumningen af ᚢ i selve Baandet; her lod dette sig for Pladsens Skyld ikke gjöre, og Risteren har da anbragt Böiningen höiere oppe over Baandet og ladet den krumme Streg af ᚢ ogsaa tjene til at fuldstændiggjöre R. 23 (ᚦ) er her den mindst tydelige Rune; men da Bf har, ihvorvel meget svagt, antydet Böiningen og denne ogsaa synes at kunne skimtes paa Φc, hvorimod en Hovedstav ikke er synlig, formener jeg at der er Grund til at læse

Navnet ᚦᚢᚱᚦᚱ og ikke ᚦᚢᚱᛁᚱ. Det meget gængse Navn Þórþr forekommer ogsaa paa Runestene, enten med ᚢ ligesom her: ᚦᚢᚱᚦᚱ (B 1438); ᚦᚢᚱᚦᛦ (B 1024, 1036), acc. ᚦᚢᚱᚦ (B 958, 1111) eller med ᚬ: ᚦᚬᚱᚦᚱ (B 464); gen. ᚦᛆᚱᚦᛅᚱ (B 997); acc. ᚦᚬᚱᚦ (B 357). Paa en Steen i Upsala Domkirke (B 414) omtales en Thord Jorissun fra Ulleråkers Herred, som foer til Grækenland.

ᛆᚢᚴ; ᚢ og ᚴ ere meget tydelige; ᚴ endog viist paa Å og begge paa G; ᛆ sees ogsaa fuldstændig paa A, Ba-Bc; da imidlertid Bd og Bf kun have den øverste Deel af Hovedstaven og mere heller ikke er at see paa Φb og Φc, gjengaves intet videre paa Afbildningen, uagtet denne Rune maa antages at være utvivlsom.

ᛁᚢᛅ.; den første og anden af disse Runer (28 og 29) ere tydelige og gjengivne endog paa Å og G ligesom paa alle de øvrige Copier; de sees ogsaa paa Φb og Φc. Paa den første Stav af ᚢ kan jeg paa Φc skimte en Tværstreg, der ikke er anført paa nogen af de andre Afbildninger; og tænker jeg mig at denne Tværstreg kan have samme Hensigt som den lignende paa et ᚢ anbragte paa venstre Side (III 32-33), at den nemlig ligesom der skal betegne et efter ᚢ følgende ᛆ. Saavel paa A som Ba-Bd, Bf er strax efter ᚢ anmærket en synlig Stav, til hvilken jeg dog ved at betragte Φc ikke har nogen synderlig Tiltro, efterdi den sees at være forlænget langt ud over Baandets øverste Kant videre over den nederste Deel af de i Tværbaandet anbragte Runer, hvorfor jeg snarere maa antage den for en tilfældig Ridse eller maaskee hørende til Baandets Kantindfatning. Den Plads, hvor den næste Rune maa have været anbragt, er saa beskadiget at dens Træk neppe ville kunne skjelnes; og man kan da alene ved Gisning tilföie den. Da der kun er Plads til een Rune, forekommer det mig at man kun har Valget mellem de to Navne ᛁᚢᛆᚼ og ᛁᚢᛆᚱ, saa at man altsaa her maa tilföie enten ᚼ eller ᚱ.

Navnet Juan eller Jun, isl. Jón, var et her i Norden meget almindeligt Navn og forekommer paa mange Runestene, ristet enten ᛁᚢᚿ (B 522) eller ᛁᛆᚿ (B 115, 526, 548); stundum ogsaa ᛁᚭᚼᛆᚿ (B 1) og paa Gulland (Gottland) oftere ᛁᚢᛆᚿ (L 1699, 1728, 1753, 1809 og C. Säves Medd. i Ann. f. nord. Oldk. 1852 p. 217). I Islandsk skrives Navnet ogsaa ofte Jóan som i Are frodes Íslendíngabók og i den gamle Præstefortegnelse af 1143 (Ísl. Sögur I 19, 384 og facsimile iij). Der maa imidlertid ved dette Navn Jón bemærkes, at det deriveres af det hebraiske i Græsken overførte *Ἰωάννης* (ikke af det græske Personsnavn *Ἴων*, hvoraf *Ἰωνία* dannedes). Dette Navn indkom saaledes først med Christendommen her i Norden, og denne Tro var i den Tid, hvorom Talen her er, endnu temmelig ny. Man finder vel i Hellig Olafs Saga en Mand af dette Navn Jón omtalt lidt för, nemlig i Knud den Stores Tid, i Vindland hørende til det Slags Handelsmænd (Varemæglere og Vexelerere), som der kaldtes *brakkarnir* eller *brokunarmenn* (polsk *brakarz* af brak, russ. бракъ, Vareudvalg); men denne Mand var der bosiddende og neppe nogen Nordbo (Fornm. S. IV 183). En af de første her i Norden, som bar Navnet Jón, har Arne Arnasons Sön været, Fader til den bekjendte Vidkunn i Bjarkey. Hvad Aar omtrent denne Jon er født, kan vanskelig siges. En Stifsön af Arnes Broder Kalf var i 1028 gift og førte et stort Huus, skjönt kun i en Alder af 18 Aar, og det kunde vel tænkes at Arnes Sön da var født. Hvis et bevaret Sagn at Arne faldt i Slaget ved Stiklastad var rigtigt, havde man et Tidspunct at holde sig til, men dette Sagn modsiges af sikrere Sagaberetning, i følge hvilken han helbrededes af de svære Saar, han fik i Slaget og boede siden paa sin Gaard (Fornm. S. V 103, 205). Da Arne var den yngste af Brødrene, maa hans Söns Fødsel rimeligere henføres til en noget senere Tid. Man fandt da Navnet snart anvendt navnligen i höit staaende Familier. Ulf Stallers Sön med hans Kone

Jorun, Kong Haralds Svigerinde, var Jón sterki á Rásvelli, Erkebiskop Eysteins Farfader. Saavidt jeg skjönner er dette Navn først kommet i Brug henimod Aarhundredets Midte efter Harald Sigurdsons og hans Ledsageres Hjemkomst, og det kan neppe være troligt at det er tillagt nogen, som maatte være født henved 30 Aar tidligere. Jeg tager derfor ikke i Betænkning her at foretrække Læsemaaden

Ívar; tvende mærkelige Mænd af dette Navn levede i den Tid, den ene Sön af den mægtige og rige Sigtrygg i Nerike, hos hvem Hellig Olaf opholdt sig længe om Vaaren, da han i 1029 reiste til Gardarike, selv siden ogsaa en anseet Mand, og den anden, Faderen til den ovennævnte Hakon Jarl, en anseet Lendermand i Upland i Norge af Hlade-Jarlernes Slægt, Ívar hvíti (Fornm. S. V 25; VI 267-68, 286-88). Man har ingen Efterretning om at nogen af dem har været i Græken-land. Navnet forekommer ogsaa paa Runestene i Sverige: ᛁᚢᛅᚱ (B 198, 851, 1047).

ᛅᛏ; der er netop Plads til to Runer foran det næste Ord, og der kan kun skimtes det nederste af den andens Stav (Bf, Φc). Jeg tilföier disse to Runer ved Gisning, antagende at Pladsen har været optagen af den her best passende Præposition at, efter.

ᛒᚯᚾ; disse tre Runer gjengives saaledes som sikre efter A, Ba-Bd, Bf; de sees ligeledes paa Φc. Tværstregen paa ᚾ er, som òftere i denne Indskrift, temmelig langt nede. bón, Bön, Begjering; isl. bón eller bœn, pl. bónir eller bœnir: „Gestr fellir bœn at Væríngjum", Gest beder Væringerne indstændig (Víga Styrs Saga c. 11, Ant. R. et Or. II 267, cfr. I 123; deraf Verbet bœna, Fornm. S. X 387). I Runeindskrifter paa Gulland finder man ᛒᚢᚾ, pl. ᛒᚢᚾᛁᚱ. Udtrykket svarer til hvad der paa en Steen i Upland (B 1136) siges: „Hakun baþ rista."

ᚼᛅᚱᛅᛏᛋ; den første Rune her (37) ligner i Udseende den paa venstre Side med II 15 ovenfor p. 118 betegnede;

og antager jeg at den maa være ᚼ, som Runeristeren har givet en fra den sædvanlige lidt afvigende Form af nogen Lighed med ᛋ, dog ikke saa bred og Vinklerne ikke saa spidse; ogsaa her synes at skimtes end en Tværstreg; maaskee have Tværstregerne været hugne først og har man ikke ladet Hovedstaven træffe sammen i Midten, for ikke at foranledige Afspaltning af Marmoret. Pladsen nærmest efter denne Rune er noget beskadiget, men den følgende Rune (39) skimtes paa Φc som ᚱ, paa hvis Hovedstav en Tværstreg fra venstre sees at være anbragt, der saaledes danner Runen 38 ᛆ. De følgende tre Runer ere paa Afbildningen p. 4 aftegnede efter Φc, da A ikke gjengiver dette Parti og Ba-Bd, Bf kun have enkelte af Trækkene. Runerne ᛐ og ᛋ ere sammenbundne; ᛐ sees mærkeligt nok tilligemed Slutningsstregen af ᛋ paa den ældre Afbildning G, som derefter har, ligesom ogsaa Bc, Bd og Bf efterfølgende Tegn: X ᛁ. Saa vidt man kan see, kan der paa dette Sted ikke antages at have været anbragte flere end tre eller fire Runer, af hvis Træk dog kun enkelte kunne skimtes paa Φc. HARADS staaer, som ovenfor bemærket, for HARALDS, gen. af Haraldr, og da dette Navn paa venstre Side har det tydelige epitheton hái eller háfi, antager jeg at det samme cognomen har været tilföiet her og at der har staaet ᚼᛆᛆ eller ᚼᛆᚠᛆ.

ᚼᛆᚠᛆ; efter at jeg havde nedskrevet denne Bemærkning, tog jeg igjen Φc for mig og betragtede den under forskjellig Belysning og saae da til min Overraskelse at Runerne 44 og 45, ᛆᚠ kunne skimtes, vistnok meget svage Træk, men dog saa bestemte at jeg ikke har taget i Betænkning at antyde dem paa Afbildningen. Photographien er tagen fra et saadant Punct, at Slutningsrunen ikke har kunnet vise sig derpaa, men om den kan der jo ingen Tvivl være.

VII.

ᚦᚢᛅᛏ × ᚠᚱᛁᚠᛁᛅᚱ × × ᚢᚠᛋᛅᚦ × ×
1 2 3 4 5 6 7 8 9 10 11 12 13 14 15 16 17 18 19 20 21 22 23

ᛅ
24 25 26 27 28 29

Hver Gang jeg seer paa de to første Ord af dette Indskriftens Slutnings-Afsnit, kan jeg ikke andet end forundre mig over, at jeg har kunnet betragte disse Characterer nu atter af og til i halvandet Aar eller længere og altid tænkt, at, om det end maaskee vilde lykkes mig at dechifrere enkelte Dele af den øvrige Indskrift, vilde dog de paa dette besynderlige Sted anbragte Runer stedse forblive mig en uopløselig Gaade — og at jeg dog nu har læst dem, saavidt jeg skjönner, med fuldkommen Sikkerhed, saa at der om deres Læsning ikke kan være nogen Tvivl, og at nu enhver kan læse dem med Lethed og vil erkjende, at deres Læsning ikke frembyder mindste Vanskelighed. Jeg har derved faaet den ved islandske Skindblades Dechifrering vundne Erfaring yderligere stadfæstet, at man, naar man har afslidte eller afblegede Skrifttræk for sig og tænker paa at udfinde Meningen, skal have en Smule meer end almindelig Taalmodighed og ikke strax give sig tabt. Disse svage Træk lade sig ikke skjelne ved en flygtig Betragtning, og der hører Øvelse til at öine dem paa Photographier ligesaavel som paa selve Marmoret.

ᚦᚢ ᛅᛏ; af disse Runer sees ᚢ allerede paa G og den efterfølgende ᚠ, dog uden Tværstreg; Bd og Bf have alle disse tre Runer og den øvre Tværstreg over Hovedstaven af ᚠ; paa Φc sees de ligeledes og tillige en nedre, ᛅ antydende, Tværstreg over Hovedstaven af ᚠ. ÞU, isl. þó, dog, endskjönt, etsi, oftere ÞÓ AT, der stundum contraheres til þótt.

Runeristeren har først indhugget ᚦᚢ med det følgende Ord; senere har det forekommet ham, at ᚦᚢ ᛆᛏ var nok saa meget brugt, og at han let kunde anbringe de to andre Runer ved Mærker paa den følgende; han har da sat den ᛆ antydende Tværstreg paa sin Plads nede paa den følgende Runes Hovedstav og derefter tilkjendegivet ᛏ ved en Tværstreg höiere oppe, hvormed den Deel af Runen kom til at ligne det græske Τ. Saaledes forklarer jeg den tredie Characters særegne Udseende efter den forskjellige Brug og Anvendelse af bundne Runer, eftersom de anmærkede Tværstreger upaatvivlelig ere indhugne Mærker og ikke tilfældige Ridser. Denne Character med tre Runer paa een Stav har meget tilfælles med en paa Nordre Sundbø-Stenen i Thelemarken, som jeg har anført blandt de bundne Runer ovenfor p. 43; den omfatter ligeledes ATK eller ATTK i Ordet a l m á t t k a n. Iøvrigt er Betydningen den selv samme, om enten der staaer alene ᚦᚢ, þ ó, eller man ved at antage den øvre Tværstreg paa Runen læser ᚦᚢᛏ, þ ó t t, eller begge Tværstregerne ᚦᚢ ᛆᛏ, þó AT. Et Exempel paa denne saa ofte forekommende Conjunctions Anvendelse skulde jo være overflødigt; imidlertid anfører jeg et af selve Haralds saga harðráða c. 13: Harald beskyldtes i Miklagaard for at have tilvendt sig noget af det Keiseren tilhørende Bytte, som han havde gjort i Krigen, og han blev derfor kastet i Fængsel; i følge de til Norden bragte Sagn var Grunden til hans Fængsling derimod den, at Keiserinden havde fattet Kjærlighed til ham og vilde forhindre hans Afreise fra Landet, endskjönt andet forebragdes Folket, „þ ó t t (þ ó a t) annat væri uppborit fyrir alþýðu". (Ant. R. et Or. II 51, cfr. Fornm. Sögur II, 41, 47, 152, 187, 239).

ᚴᚱᛁᚴᛁᛆᚱ; Runen 5 sees allerede paa Å og G, men paa disse ere de nærmestfølgende Træk fortegnede; paa A sees alene 6. Bd og Bf give foruden 5 tillige 6 og 8 samt ogsaa den bageste Deel af 11, hvis Betydning jeg længe ikke kunde fatte, eftersom jeg, som ovenfor bemærket, langt senere

udfandt ved Betragtning af Φc Forholdet med den antydede Halvcirkel og snart derefter alle Ordets paa Afbildningen gjengivne Træk.

GRIKIAR, i de islandske Oldskrifter Grikkjar, stundum ogsaa Grikkir eller Girkir, Gerkir, Indbyggerne af Grækenland, Grikkland (Circland) eller Grikkjaríki og Grikklandseyjar í Grikklandshafi, ogsaa omfattende det græske Lille-Asien; deraf Adj. girzkr eller gricscr (Ant. R. et Or. II 69, hvor der berettes, at Sigurd Jorsalafarer tiltalte Keiseren i Miklagaard á girzku, i Morkinskinna á gricsco).

Paa Runestene forekommer det samme Folkenavn hyppig, eftersom i hine Tider mange Nordboer færdedes i det græske Rige. Man finder gen. pl. ᛏᛁᛚ:ᚴᛁᚱᚴᚼᛅ (B 414 jfr. L 396), som vel skal være til Girkja og dat. pl. ᛁ:ᚴᚱᛁᚴᚢᛘ (B 94, 172, 632, 882 og i det foran p. 35 afbildede krumböiede Baand) eller ᛁ:ᚴᚱᛁᚴᛁᚢᛘ (B 821) eller ᛁ:ᚴᛁᚱᚴᛁᚢᛘ (B 477, 821); í Grikum, Grikjum, Girkjum, hvor det bruges eensbetydende med til Grikklands, á Grikklandi. Ogsaa finder man ᚴᚱᛁᚴᚴᛅᚱᛁ, Grikkfari (B 91, 404) ligesom Englandsfari (M 331).

....ᚢᚴᛋᛅᚦ.....ᛅ....; Indskriftens Slutning er anbragt i et særskilt Baand, der gaaer nedenfra opefter over Midten af Slangesnoningen, og hvis Kanter dog ikke ere meget tydelige. Paa Bc og Bd ere enkelte svage Træk af disse Runer anmærkede og paa Bf Runerne 17, 18 og 25 som tydelige. Efter Φc har jeg tilföiet de øvrige, som jeg har kunnet see paa denne Photographie, nemlig 15 og 16, som ere sammenbundne, og 19; ogsaa skimtes 25. Afstanden mellem 19 og 25 kan sees paa Afbildningen, og har jeg her ved Tallene antydet, til hvor mange Runer der kan skjönnes at være Plads. Med en temmelig Grad af Sikkerhed kan man, saavidt jeg skjönner, restituere det Ord, hvoraf fem Runer ere synlige, og det er vist heller ikke nogen for dristig Conjectur, naar

jeg forsøger at supplere Meningen ved at anbringe et lille Ord foran dette og de øvrige afslidte nu usynlige Runer, der have udfyldt Pladsen mellem det restituerede Ord og Runen 25 samt efter denne. Slutningen har upaatvivlelig med Hensyn til Meningen og rimeligviis ogsaa Ordene lydet saaledes: ᚢᚠ: ᚼᚢᚴᛋᛅᚦᚢ : ᛅᚢᚴ : ᛒᛅᚾᛅᚦᚢ :

UF HUGSAÞU; hugsaþu er 3 pers. pl. imp. conj. af hugsa, overtænke, considerare, reputare; da Kong Baldvin af Jorsalaland tilbød Sigurd Jorsalafarer et Ønske, svarede denne: „en vèr viljum hugsa fyrir oss um kjörit;" Sigurðr konúngr hugsaþi optliga, hvat hann skal þess kjósa, er honum sè mest til frama, ok hugsaþist honum svâ til" (Ant. R. et Or. II 64). I Vellekla hedder det: „þat skyli herr of hugsa", det skulde Folk tænke over (Fornm. S. I 187). Meningen er upaatvivlelig: „uagtet Grækerne tænkte over eller grundede paa Runernes Hensigt eller Betydning (of grein eðr merkíng rúna). At udtolke Meningen hedder ráða, som paa en Runesteen i Södermanland (B 737): „ráði sá'r kunni", „den udtolke som formaaer det!"

AUK BANAÞU, isl. ok bannaþu; kun ᚾ er synlig paa det angivne Sted, og der er netop Plads til saa mange Runer, som Gisningen indeholder, neppe til flere. Ordet banna er ligesom hugsa et ganske almindeligt. I Haralds saga harðráða (c. 7, Ant. R. et Or. II 33) hedder det, da han efter en over Hedninger vunden Seir havde ladet i Miklagaard opføre en Kirke, forbød Keiseren dens Indvielse „bannaþi at vígð væri kyrkjan". Det synlige ᚾ lader antage, at noget saadant har været tilföiet; iøvrigt kunde vel of hugsaþi uden videre Tillæg betyde „være tilsinds imod, tænke paa at forhindre."

Paa den store Photographie af Løvens höire Side, Φa, skjelnes paa dennes Baglaar i den siddende Stilling nogle Runetræk, som efter samme ere anmærkede paa Copien Ba. Disse Træk ere af følgende Udseende:

ᚼ ᛁ ᚱ ᚴ

Saavidt jeg skjönner, er det virkelig, ihvorvel svagt, indristede Runer, og har da en Væring gjort et ufuldkomment Forsøg paa her at indriste sit Navn: ᚼᛁᚱᛁᚴᛦ, Eiríkr, som ikke kan miskjendes, uagtet ᛦ finale er anbragt paa ᚱ istedenfor paa ᚴ.

HARALD DEN HÖIES MINDEKVAD.

At Harald og hans Staldbrødre efter deres Tilbagekomst til Hjemmet have erindret og omtalt deres Daad og Færd i Piræeus og Athen, kan neppe være tvivlsomt, men Sagaberetningerne ere først nedskrevne efter mundtlig Tradition længe efter deres Tid, saa at vi ikke maa undres over, at mange Enkeltheder ere udeladte og andre udsmykkede. Da Harald forlod Miklagaard, seilede han, ifølge Sagaberetningen, med de Væringer, som fulgte ham, ud af Strædet over det sorte Hav tilbage til Gardarige, og paa denne Reise digtede han nogle Mindekvad eller Skjemteviser (*gamanvísur*), 16 Stropher i det hele, som alle endte med samme erotiske Omkvæde, hvori han erindrer Storfyrst Jaroslavs Datter Elisabeth eller Ellisif i Holmgaard, til hvem han havde beilet men endnu ikke faaet hendes og Forældrenes Ja. Af disse ere sex bevarede, hvori han, efterat have erindret sin Deeltagelse i Slaget ved Stiklastad og fremhævet de Idrætter, hvori han besad Færdighed, omtaler sin Søfærd i Middelhavet og sit Tog til Sicilien. I den ene Strophe erindrer han om en Vaabendaad i den sydlig beliggende Borg og omtaler et Mindesmærke, som der vidnede om denne Daad. Det kunde vel have nogen Sandsynlighed for sig, at det er Athen, som her fortrinsviis kaldes Borgen i Sönder, og at der hentydes til den ved Byens Havn indhuggede Indskrift, hvori Underretning om denne Vaabendaad var bevaret for Efterverdenen.

1.

Det var et Møde med Thrønder,
Mandskab havde de större,
drabelig og haard var
Dysten vi der bestode;
skiltes jeg ung fra den unge
Konge, som faldt i Slaget;
dog forsmaaer mig en pyntet
Pige i Gardarige.

2.

Idrætter kan jeg otte,
kvæde, fylke og smede,
hurtig til Hest jeg færdes,
har og stundum svömmet,
skride kan jeg paa Skier,
skyde og roe til Nytte;
dog forsmaaer mig en pyntet
Pige i Gardarige.

3.

Dengang Brændingen voxte,
Bølgen pidsked paa Skibet,
i dets fire Rum vi
sexten, o Kvinde! øste;
tænker jeg at den lade
ledes ved did at styre;
dog forsmaaer mig en pyntet
Pige i Gardarige.

4.

Sikiley vi besøgte,
saae dens Kyster vide,
skred med Fart gjennem Bølgen
Skuden under de prude;
tænker jeg at den lade
ledes ved did at styre;

dog forsmaaer mig en pyntet
Pige i Gardarige.

5.

Født var jeg der, hvor Buen
Uplændingen spændte,
nu ved Skær en fjendtlig
Skude jeg flyde lader;
vide jeg foer paa Søen,
Voverne ilsomt plöied;
dog forsmaaer mig en pyntet
Pige i Gardarige.

6.

Ungmøen ei vil nægte,
Kvinden bevare i Minde,
at vi Sværdene svunge
syd i Borgen en Morgen;
vidner der end om Vaaben-
værket et Mindesmærke;
dog forsmaaer mig en pyntet
Pige i Gardarige.

Af enkelte Steder i disse Viser giver THJODOLF ARNORSON, en af Kong Haralds Hofskjalde, en Omskrivning:

Ulvenes Hunger Hærens
Høvding stillede, dengang
Spyd man løfted, og Fred de
overvundne begjered;
ofte sønden for Søen,
derom findes et Minde,
vandt han sig Guld med Vaaben,
hvor den feige ei mødte.

RUNEINDSKRIFTER I NORDEN.

Vore nordiske Runemindesmærker ere endnu forholdsviis kun lidet kjendte i den större Kreds af Oldtidsstudiets Dyrkere og Oldtidsmindernes Venner navnligen udenfor Europas Norden. For endmere at tydeliggjöre deres Beskaffenhed og Anvendelse har jeg troet det hensigtsmæssigt her at indføre et lille Udvalg af saadanne Indskrifter, ved hvis Jevnførelse saavel den piræiske Indskrift vil kunne vinde yderligere Oplysning, som ogsaa de Indskrifter her i Norden, hvori de østlige Lande ommeldes, hvilke jeg efter min foresatte Plan agter dernæst at udgive. Det er et lille Udvalg, som kun omfatter ganske faa af det store Antal, nogle af dem i palæographisk Henseende af særegen Betydning, enkelte ogsaa ved deres Indhold, og alle, ihvorvel langtfra ikke samtidige og tildeels af uvis Tidsalder, at ansee som vigtige Actstykker til Oplysning af det nordiske Oldsprog og til Studiet af den gamle danske Tunge fra Hedeby i Slesvig op til Stördalen i Thröndelagen og fra Øland i Østersøen over til Mano i det irske Hav og tillige fjernt i Nordvest i Polarlandene af America.

Fortolkningen af enkelte af disse Indskrifter er en vanskelig Opgave, som vore störste Sprogforskere have forgjeves forsøgt tilfulde at løse, medens de dog have givet ypperlige Vink til Veiledning. Jeg har bestræbt mig for at restituere disse, saavidt det har ladet sig gjöre, deels ved selv at foretage, deels ved at foranledige gjentagne Eftersyn af selve Ru-

nerne, uden hvilke man ikke let kan med Sikkerhed naae det tilsigtede Maal. Enkelte nyfundne, tidligere ikke bekjendte Indskrifter ere her tilföiede.

Til Gjengivelsen af selve Indskrifterne saa nöiagtig som Forholdene og Typers Anvendelse have tilstedet, föies deres Omskrivning med latinske Bogstaver og tvende Oversættelser, ogsaa en fransk, for at lette Adgang til Kundskab om dem ogsaa for saadanne Granskere, der ikke tilfulde forstaae Dansk. Ved Runernes Omskrivning i latinsk Skrift har jeg, for at tilveiebringe större Overeensstemmelse med den almindelig antagne Skrivemaade, adskilt de Consonanter, som i det indskrænkede Runealphabet udtrykkes med een Rune, saaledes G fra K, D fra T, B fra P, ligeledes Consonanterne J og V fra Vocalerne I og U. Man kan i Almindelighed, for den Tid disse Indskrifter omfatte, med Sikkerhed foretage saadan Adskillelse. Ved Vocalerne kan man derimod stundum være i Uvished om det rette Valg, formedelst den lettere Omlyd eller Overgang fra den ene til den anden og formedelst den samme Lyds Betegnelse stundum med forskjellige Runer og især den samme Runes Betegnelse af forskjellige Lyd. Jeg har derfor af dem ikke altid foretaget saadan Adskillelse, skjönt man i de fleste Tilfælde kan det med en temmelig Grad af Sikkerhed. Den samme Rune anvendes til at betegne forskjellige Lyd:

Runen ᛁ saaledes til at betegne, foruden Consonanten **j**: Bjurn, Vocalerne og Diphthongerne **i**: liggr, sinn; **e**: es, menn, vestr, merki, eþa, meþan, heþan, Ketill; **é**, d. e. **ei**: þér = þeir, rést = reist, stén = stein, Svénn = Sveinn, Ásgér = Ásgeir; **ė**, det er **je**: hèr = hjer, lèt = ljet, fèlagi = fjelagi; **æ**: bæþi, næstir; **y**: Gylf, þýþis, yfir.

Runen ᚢ betegner, foruden Consonanten **v**: varþ, Vocalerne og Diphthongerne **o**: kona, borg, hollan, Oddr; **ó**: góþr, fólk, fló, Þór, Tóki; **u**: guþ, sun; **ú**: rúnar, brú, Úlfr; **y**: systir, fyrir, mykit, Eysteinn; **á**: Ásbjurn; **œ**: fœddir, brœþr,

fœra, œstr; **au**: dauþr, haugs; **au** eller **ö**: Bjaurn = Björn ö udtrykkes iøvrigt ofte aldeles som i Oldislandsk ved ᛅᚢ, **au**.

ᛅ betegner foruden **a** og á, stundum **e**, è: eft, en. setti, vel, Ketill, Helgi, Bersi, Erlendr, lèt, sèr; **ei**, **ey**: eigi, Leifr, Freygeirs; **æ**; bæþi, nær.

ᚬ betegner, foruden o og ó, undertiden **e**: en, þenna; **æ**: frændi; ofte **á**: á, þá, má; stundum ogsaa **a**: hann, annan, maþr, góþan, at kristna, ligesom paa Karlevi-Stenen, i den ottende Linie af den derværende Dróttkvæði-Strophe ᚬ danner Heelassonance med ᛅ.

I enkelte Tilfælde kan Dialecternes Udtale have voldt nogen Forskjel, men i de fleste kan sikkert Skriftsproget give Veiledning til Vocal-Runens rigtige Omskrivning.

Efter det i Runeskrift ofte anvendte Forkortelses-System supplerer jeg derhos de manglende Bogstaver, saaledes auk nútr, auk uþs til auk Knútr, auk guþs; han, Guni til hann, Gunni; Bjurgair til Bjurngair = Bjorngeir; Igi, laþ til Íngi, lanþ, og berigtiger ligeledes en enkelt Misristning eller Omflytning af Runerne, saasom arisa, udi til raisa, dú í; reisa, dó í.

RUNEINDSKRIFTER I SVERRIG.

UPLAND, Tierp (Tiundaland, Vendels härad). Paa Stenens Midte forestilles et Kors; paa hver af dettes Sider et Dyr forneden og en Slangesnoning foroven; denne er paa höire Side i Fortsættelse af Dyrets venstre Øre. Indskriften er anbragt i et firkantet Baand udenom denne Forestilling. Den til venstre anbragte Slanges Snude gaaer ind i dette Baand og danner, efter Afbildningen B 567, ᚦ af Ordet ᚴᚢᚦ. De tre sidste Ord ere anbragte i et Tværbaand fra neden af opefter paa begge Sider af Korset.

Geirfastr auk Hunifreyr auk Hrafn auk Fólkbjorn auk Þórir lètu rita sténa eftir Geira, faþur sinn; guþ hjálpi and hans!

Ásmundr risti auk Hiriar (Haraldr).

Geirfast og Hunefreyr og Rafn og Folkbjörn og Thorer lode indriste disse Stene efter deres Fader Geire; Gud hjelpe hans Sjæl!

Asmund ristede og (Harald).

Geirfast et Hunefreyr et Rafn et Folkbiorn et Thorer firent graver les inscriptions dans ces pierres en souvenir de Geire, leur père; que Dieu ait pitié de son âme!

Asmund et (Harald) gravèrent ces inscriptions.

Her vare tvende Runeristere, som efter de fem Sönners Foranstaltning ristede Indskrifterne. Hiriar eller Heriar forekommer mig ikke at være noget rimeligt Navn, og jeg har derfor troet, at der maaskee staaer ᚴᛅᚱᛅᛚᛦ. En nöiere Undersøgelse kunde vel oplyse dette.

Ingreta Äng (—, —, Hållnäs socken); Indskriften i et Slangebaand med Hoved ved dens Begyndelse (B 576).

Húskarl auk Diuri faþrgar tveir reistu stein þenna eftir Bjor*n*geir, bróþur Húskarls auk sun Diura; en Fasþegn reist rúnar þessar, þeir (Hallr).

Huskarl og Dyre, de tvende, Fader og Sön, opreiste denne Steen efter Björngeir, Huskarls Broder og Dyres Sön; men Fasthegn indristede disse Runer i Forening med (Hall).

Huskarl et Dyre, père et fils, érigèrent à eux deux cette pierre en souvenir de Biorngeir, frère de Huskarl et fils de Dyre; mais Fasthegn grava ces runes de réunion avec Hall.

Det sidste Navns tvende første Runer ere ikke tydelige. Da der imidlertid paa Afbildningen kun sees to Stave foran ᛚ, kan det ikke vel være Valr, ᚢᛅᛚᛦ (B 788, 1027) og heller ikke Kolr, Kollr, hvis dette Navn har været ristet (som paa B 228, 528) ᚴᚢᛚᛦ, men snarere, om det var ristet ᚴᛆᛚᛦ. Hallr er et hyppig forekommende Navn og maatte vel her foretrækkes. Udtryksmaaden þeir Hallr er den samme, som der forekommer paa begge Sider af den piræiske Indskrift.

Bäling socken (—, Bälings härad), paa Thingpladsen; Indskriften i et fuldstændigt Slangebaand, omgivende to udsmykkede Kors med afrundede Ender (B 460).

Fullhugi uk Ásgunn þaun hjón lètu haggva stein eftir sig kvik bæþi; guþ hjálpi and!

Fullhuge og Asgunn lode hugge Stenen efter sig begge i levende Live; Gud hjelpe deres Aand!

Fullhuge et Asgunn, ce couple marié, fit graver cette pierre pendant leur vivant en leur propre souvenir; que Dieu ait pitié de leurs âmes!

Tible tomt (Attundaland, Bro härad, Ryds socken, ved Grenhammar); Indskriften i et Slangebaand, der omgiver et langagtigt Kors (B 269).

ᛒᛁᚢᚱᚾ : ᛅᚢᚴ : ᛋᛏᛅᚠᚱᛁᚦ : ᛚᛏᚢ : ᛅᚱᛁᛋᛅᛋᛁᚾ :

ᛅᚠᛏ : ᚴᛁᛋᛚᛅ : ᛅᚾ : ᚢᛏᛁ : ᚠᛁᛅᚱᛁᛚᛅᚦᛁ : ᚠᚱᚼᚴᛁᛋ :

Bjorn auk Sténfríþ lètu reisa stén eft Gísla; hann dó í fjarri lanþi Freygérs.

Björn og Steinfrid lode reise Stenen efter Gisle; han døde i Freygeirs fjerne Land.

Biorn et Steinfrid firent ériger cette pierre en souvenir de Gisle; il mourut dans le pays éloigné de Freygeir.

Viby Runhäll (—, Sollluna härad och socken); Indskriften anbragt i en meget kunstig Slangesnoning fra Slangens Hoved til dens Hale, hvori flere mindre Slanger ere indslyngede, og sees flere Indböininger af selv samme Art som i den piræiske Slangesnoning. Foroven er en Korsfigur (B 138).

ᛁᚴᛅ ᛚᛁᛏ ᚼᛁᚴᚢᛅ ᚼᛅᛚ ᚦᛁᛋᛅ ᛁᚠᛏᛁᛦ ᛋᚢᚾ ᛋᛁᚾᛅ

ᛏᚼᚼ · ᛅᚢᚴ ᚦᛅᚢ ᛁᚴᛁᚦᚼᚱᛅ ᛒᚱᛁ ᛏᛁᚼᛅ ᚴᛁᛅᚱᚦᚢ

ᛘᚢᚴᛁᚦ ᛘᛁᚱᚴᛁ ᚴᚢᚱᛁᛦ ᛅᚱᚴᚢᛘ ᛘᛅᚼᛁ

I*ngi* lèt h*a*ggva helli þessa eftir suni sína toh, auk þau Íngiþóra br*ú* eina gjarþu; mykiþ merki fyrir argum manni.

Inge lod hugge denne Steen efter sine to Sönner, og han og Ingethora gjorde en Bro; et stort Mindesmærke for en (stridbar) Mand.

Inge fit tailler cette pierre en souvenir de ses deux fils, et lui avec Ingethora fit un pont, un grand monument pour un homme (belliqueux).

I Indskrifterne ommeldes ofte en Bros Opførelse eller en Veis Anlæg som almeennyttige Foretagender, der vare udførte til Erindring om den hedengangne og til hans Sjæls Frelse.

Betydningen af ARGUM her er tvivlsom.

RUNBY (—, —, Eds socken). Indskriften i to Slangesnoninger paa samme Steen (B 165):

ᛁᚴᚱᛁᚦ ᛚᛁᛏ · ᛚᛅᚦᛒᚽ · ᚴᛁᛅᚱᛅ · ᛅᚢᚴ · ᛋᛏᛅᛁᚾ ·
ᚼᛅᚴᚢᛅ · ᛁᚠᛏᛁᚱ · ᛁᚴᛅᚱ · ᛒᚢᛏᛅᚾᛁᚼ · ᛅᚢᚴ · ᛁᚠ
ᛏᛁᚱ · ᛏᛅᚾ · ᛅᚢᚴ · ᛁᚠᛏᛁᚱ · ᛒᛅᚴᛅᛋᚢᚾᛁ ᛋᛁᚾᛅ ·
ᚦᛅᛁᛦ ᛒᚢᚴᚢ · ᛁᚱᚬᛅᛒᚬ · ᛅᚢᚴ · ᛒᛅᛏᚢ
ᚴᚱᛁᛋᛏᚱ · ᛁᛅᛁᛒᛁ ᛋᛅᛁᚢ · ᚦᛅᛁ · ᛁᛚᛋᚴᛅᛚ ·
ᛅᛏᛘᛁᚾᚢᛘ ᛘᛅᚾᛅ · ᛘᛁᚦᛅᚾ ᛘᛁᚾ · ᛚᛁᚠᛅ

Í*ngi*ríþ*r* lèt la*n*þbr*ó* gjara auk stein haggva eftir Í*ngv*ar, bó*n*da sinn, auk eftir Dan auk eftir Ba*n*ka, suni sína.

Ingerid lod gjöre en brolagt Vei og hugge Stenen efter sin Mand Ingvar og efter Dan og efter Banke, sine Sönner.

Þeir buggu í Rúnbý auk bóadu; Kristr jálpi sálu þeir*ra*!	De byggede og boede i Runby. Christ hjelpe deres Sjæle!
Il skal at minnum manna. meþan menn lifa.	Stenen skal være til Mændenes Minde, saa længe der leve Folk.

Ingeride fit faire le grand chemin pavé et sculpter de runes cette pierre en souvenir d'Ingvar son mari et de Dan et Banke ses fils; ils s'établirent et demeurèrent à Runby; que Jésus-Christ vienne au secours de leurs âmes!

La pierre restera en souvenir de ces hommes tant que le monde existe.

LANÞBO er rimeligviis, som Dieterich gisner, ved en Ristefeil for LANDBRÓ, vel det samme som braut i andre Indskrifter.

ROCKELSTAD (—, Valentuna härad, Angarns socken). Tvende sammenhorende Stene; Indskriften paa den ene i et snoet Slangebaand og paa den anden i et lignende, der omgiver et Kors, paa hvilket Runeristeren har anbragt sit Navn (B 95, 93).

ᚢᛚᚠᚱ ᛅᚢᚴ ᚦᚢᚱᛘᚾᛏᚱ ᛅᚢᚴ · ᚴᛅᛘᛅᛚ · ᛚᛅᛏᛅ ·
ᚱᛁᛋᛅ ᚦᛁᛋᛅ · ᛋᛏᛁᚾᛅ · ᚦᛅᚱ × ᛁᚠᛏᛁ · ᚠᛅᚦᚢᚱ · ᛋᛁᚾ ·
ᚱᛂᛏᚢ · ᚵᛁᚱᚠᛁ ᛅᛏ · ᚴᛅᚼ · ᛁᛏᛅᚼ · ᛂᚢᚼᚱ ·
ᛅᚢᚴᚢᚦᛁᚱ · ᛅᛏ ᛂᚾ ᚠᛅᚦᚢᚱ ᛌᛁᚱᚠᛅᚱ

Paa Korsets tre Arme: ᛁᚠᛏ ᚱᛁᛏᛁ ᛌᛏᛁᚾᛅ

Úlfr auk Þormondr auk Gamall láta reisa þessa sténa þar efti*r* faþur sinn.	Ulf og Thormund og Gamal lade reise disse Stene der efter deres Fader.

Ristu merki	Reiste Mindet
at mann *n*ietan	efter Manden dygtig
sunir algóþir	efter deres Fader Styrkar,
at sinn faþur Sterkar.	de gode Sönner.
Egil riti sténa.	Egil ristede Stenene.

Ulf et Thormund et Gamal font ériger ces pierres à cet endroit en souvenir de leur père.

Ce monument fut érigé
en souvenir de l'habile homme,
de Styrkar leur père,
par les bons fils.
Egil grava l'inscription dans les pierres.

ÍETAN, som der staaer, kan ikke være af ítr, præstans, som i acc. maatte hedde ítran; man maa derfor vist her gjentage ᚾ fra det foregaaende Ord og læse NJÓTAN eller NÝTAN af njótr, nýtr, duelig.

SKÅNILA (—, Seminghundra härad), paa Kirkegaarden; Indskriften i en Slangesnoning med Hoved og Hale omgivende et udsmykket Kors og med en mindre Slangesnoning slynget ind i den större (B 43).

ᚦᚢᚱᚢᛁ × ᛚᛁᛏ × ᚱᛅᛁᛋᛅ × ᛋᛏᛅᛁᚾ × ᛁᚠᛏᛁᛦ ×
ᚼᛚᚠᛏᛅᛁᚾ × ᛘᛁᚱᚴᛁ × ᛘᚢᚴᛁᛏ ᛁᚠᛏᛁᛦ ⁝ ᛘᛅᚾ
ᚴᚢᚦᛅᚾ

Þurvi lèt reisa stein	Thyre lod reise Stenen
eftir Hálfdan:	efter Halfdan:
merki mykit	et stort Mindesmærke
eftir mann góþan.	efter en god Mand.

Thyre fit ériger la pierre
en souvenir de Halfdan;
ce fut un grand monument
en l'honneur d'un homme de bien.

SOLNÅ BRO (—, —, Skånila socken), Indskriften i to lange bueformede Baand, over hvilke et Kors (B 41, L 485, Runlära p. 82-83).

× ᛁᚢᛋᛏᛁᚾ × ᛅᚢᚴ × ᛁᚢᚱᚢᚾᛏᚱ × ᛅᚢᚴ × ᛒᛁᚢᚱᚾ ×

ᚦᛁᛦ × ᛒᚱᚢᚦᚱ × ᚱᛁᛋᚦᚢ . . . .

ᛋᛏᛁᚾ × ᛏᚱᚢᛘᛋ × ᚠᛅᚦᚢᚱ × ᛋᛁᚾ × ᚴᚢᚦ × ᚼᛁᛅᛚᛒᛁ ×

ᚼᛅᛋ × ᛅᚾᛏ × ᛅᚢᚴ × ᛋᛁᛚᚢ × ᚠᚢᚱ × ᚴᛁᚠᛁ ×

ᚼᚢᛘ × ᛋᛅᚴᛅᛦ × ᛅᚢᚴ × ᛋᚢᚾᛏᛁᛦ

× ᚼᛁ × ᛘᚢᚾ × ᛚᛁᚴᛅ × ᛘᛅᚦ × ᛅᛚᛏᚱ × ᛚᛁᚠᛁᛦ ×

ᛒᚱᚢ × ᚼᚱᚦ × ᛋᛚᛅᚴᛁᚾ × ᛁ × ᚱᛁᚦ × ᛁᚠᛏ × ᚠᚢᚦᛁᚱ ×

ᛋᚢᛁᚾᛅᛦ × ᚴᛅᚱᚦᚢ × ᛅᛏ × ᛋᛁᚾ × ᚠᛅᚦᚢᚱ ×

ᛘᛅ × ᛁᚴᛁ × ᛒᚱᚢᛏᛅᛦ × ᚴᚢᛘᛚ × ᛒᛁᛏᚱᛅ × ᚢᚾᚱᚦᛅ ×

Jóstén auk Jorundr auk Bjorn, þér brœþr résþu (stén þenna eftir (þor)stén trums, faþur sinn; guþ hjálpi *h*ans and auk selu, furgefi *h*onum sakar auk su*n*dir!

Hè*r* mun liggja,
meþ*an* aldr lifir,

Jostein og Jörund og Björn, disse Brødre reiste denne Steen efter deres Fader Thorstein trums; Gud hjelpe hans Aand og Sjæl, tilgive ham Forseelser og Synder!

Her skal ligge,
medens Folket lever,

brú *h*arþ ślegin
í *h*ríþ eft;
góþir svénar
garþu at sinn faþur,
má eigi br*a*utar kuml
betra verþa.

Broen fast slaaet
for Eftertiden;
efter Faderen gjorde den
gode Drenge,
vil ingen Veihöi
vorde bedre.

Les frères Iostein (*ou* Eystein), Jorund et Biorn érigèrent cette pierre en souvenir de Thorstein trums leur père; que Dieu vienne au secours de son âme; qu'il lui pardonne ses fautes et ses péchés!

Tant que le monde existe,
restera ici
ce pont solidement construit
pour la postérité;
de braves garçons
le firent en souvenir de leur père,
jamais près d'un chemin
on ne trouvera un plus beau monument.

Strophen indeholder flere Udtryk, der ere vanskelige at forklare. ARÞ kunde læses varþ, det foregaaende ᚢ tænkt fordoblet, eller, som vel er rimeligere, harþ. Gisningen hríþ er tvivlsom. RIÞ er en opstaaende Klippe eller en Trappe; maaskee der menes en Bro mellem tvende opstaaende Klipper, hvorunder en Gravhvelving har været anbragt, eller en Bro med Trappetrin.

Salmunge Äng (—, Sjuhundra härad, Skederyds socken, Finstads ägor), Indskriften i et krumböiet Slangebaand *βουστροφηδὸν*, indenfor hvilket flere særegne Zirater og et Kryds ✕ (B 244, Verelii Runographia 21). Det er denne Indskrift, Luigi Bossi har gjengivet som Repræsentant for Nordens ældste Runer.

ᛁᚢᛒᚱᚿ : ᚢᚴ × ᛁᚿᛁ : ᚱᛁᛏᛁ × ᛁᚦᚢᚿ : ᛁᚠᛏᛁᛦ ×

ᛁᛦᛒᚱᚿ : ᚠᛆᚦᚢᚱ ∘ ᛋᛁᚿ ∘ ᚦᚢᛚᛦ ∘ ᛆᚢᚴ ∘

ᚱᚢᚿᛆᚱ × ᚦᛁᛋᛁ × ᛁᛋᛁ ∘ ᚴᚢᚦ ×

Jób*j*orn uk Ini riti *stén* eftir *Arnbj*orn, faþur sinn. Þulir auk rúnar þessi. Isi guþ! .

Jobjörn og Ine satte Indskriften paa Stenen efter deres Fader Arnbjörn. Thuler indhug Runerne. . . . Gud!

Iobiorn et Ine firent graver l'inscription de cette pierre en souvenir d'Arnbiorn leur père. Thuler sculpta ces runes; (que) Dieu (ait pitié de son âme)!

Navnet Jubjurn forekommer oftere, B 147, ogsaa skrevet Jubirn, B 143, 585; Jubjarn, B 1133; Jubn, B 1114; mærkelig er her Skrivemaaden paa to Steder ᛒᚱᚿ, hvor altsaa Runen ᚱ er en Binderune for ᛁᚢᚱ, brn for bjurn, ligesom i den piræiske Runeindskrift (som ovenfor bemærket) den særskilte Character antydende ᚢᚱ. Ogsaa Skrivemaaderne Jubirn og Jubjarn maa rimeligviis forklares paa samme Maade, at ᚱ er en bunden Rune for ᚢᚱ og at der altsaa maa læses Jubjurn og Jubjaurn, d. e. Jubjörn. Ernbjurn forekommer ogsaa (L 771) og i Sagaerne Arnbjörn.

Det næst sidste Ord ᛁᛋᛁ lader jeg staae uforklaret. Verelius læser Ásaguþ, som ikke kan bifaldes; snarere betyder Ordet, som Dieterich mener, Jesus, og maa da være feilristet eller feillæst.

Bogesund (—, Danderyds Skeppslag, Ryds socken), i Bryggen; Indskriften i to sammenbundne Slangebaand, omgivende et Kors; Slutningsordene indenfor Baandene (B 223).

: ᚴᚢᚾᛁ ∘ ᛆᚢᚴ ∘ ᛆᛋᛆ ∘ ᛚᛏᚢ ∘ ᚱᛆᛁᚾᛆ ∘ ᛋᛏᛆᛁᚿ ∘

ᚦᛁᚿᛆ ◦ ᛆᚢᚴ ◦ ᚼᚢᛆᛚᚠ ◦ ᛁᚠᛏᛁᛦ ◦ ᛆᚴᚿᛆᛦ ◦ ᛋᚢᚿ ◦

ᛋᛁᚿ ᚼᛆ◦ᚢ . . . . ᛆᚢᚦᚱ ◦ ᛁᛆᚴᚱᚢ ◦ ᛆ . . . . . ᛦ ◦

ᚴᚱᛆᚠᛁᚿ ◦ ᛁ ◦ ᚴᛁᚱᚴᛁᚢ ◦ ᚴᛆᚱᚦᛁ ◦ ᚠᛆᛋᛏᚢᛚᚠᛦ ◦

ᚱᛁᛋᛏᛁ ◦ ᚱᚢᚿᛆᛦ ◦ ᚴᚢᚿᛁ ◦ ᚱᛆᛁᛋᛏᛁ ◦ ᛋᛏᛆᛁᚿ

ᚼᛆᛚ ᚦᛁᛋᛆ ◦

Gun*n*i auk Ása lètu reisa stein þenna auk hvalf eftir Agnar, sun sinn, *h*ann *varþ* *d*auþr í Akru a*uk* *va*r grafinn í kirkjugarþi. Fastúlfr risti rúnar. Gun*n*i reisti steinhall þessa.

Gunne og Asa lode reise denne Steen og Hvelving efter deres Sön Agnar; han døde i Akra og blev begraven paa Kirkegaarden. Fastulf ristede Runerne. Gunne opførte denne Steenhall.

Gunne et Asa firent ériger cette pierre et construire cette voûte en souvenir d'Agnar leur fils; celui-ci mourut à Akra et fut enterré au cimetière. Fastulf en grava les runes; Gunne érigea cette voûte construite de pierres.

Täby (—, —, Täby socken), paa Gaden ved Broenden tvende Stene, denne den vestre; foruden disse have der paa begge Sider af Broen, i en vis Afstand fra hverandre, været reiste uristede Stene, som forenedes ved en Kjæde Smaastene. Indskriften i tvende sammenbundne Slangebaand omgivende et Kors, det sidste Ord udenfor Baandet (B 119-120; L 645).

※ ᛁᛆᚱᛚᛆᛒᛆᚴᛁ ※ ᛚᛁᛏ ※ ᚱᛆᛁᛋᛆ ※ ᛋᛏᛆᛁᚿ ※ ᚦᛁᚿᛆ ※

ᛆᛏ※ᛋᛁᚴ※ᚴᚢᛁᚴᚢᛆᚿ※ᛆᚢᚴ※ᛒᚱᚢ※ᚦᛁᛋᛆ※ᚴᛆᚱᚦᛁ※

ᚠᚢᚱ ᛆᚿᛏ × ᛋᛁᚿᛆ × ᛆᚢᚴ ᚼᛆᚿ ᛆᛏᛁ × ᛆᛚᛆᚿ × ᛏᛆᛒᚢ ×
ᚴᚢᚦ ᚼᛁᛆᛚᛒᛁ ᛆᚿᛏ × ᚼᛆᚿᛋ ı

Jarlaba*n*ki lèt reisa stein*a* þessa at sik kvikvan auk brú þessa garþi fur ond sína; auk hann átti allan Tabý; guþ hjálpi ond hans!

Jarlabanke lod reise disse Stene for sig i levende Live og gjorde denne Bro for sin Sjæl: ok han eiede hele Taby; Gud hjelpe hans Sjæl!

Jarlabanke fit ériger ces pierres en son propre souvenir pendant son vivant, et il fit ce pont pour sauver son âme. Toute la ville de Taby était à lui; que Dieu ait pitié de son âme!

Hummelstads gärde (Fjerdhundraland, Trögds härad, Löts socken), Indskriften anbragt i tvende sammenslyngede Slangesnoninger fra Hovederne til Halerne (B 584).

ᚢᛁᚦᚢᚴᛋᛁ ◦ ᛚᛁᛏ ᚱᛆᛁᛋᛆ ◦ ᛋᛏᛆᛁᚿ ◦ ᚦᛁᚿᛋᛆ ◦ ᛁᚠᛏᛁᛦ ◦
ᛋᛁᚱᛁᚠ ◦ ᚠᛆᚦᚢᚱ ◦ ᛋᛁᚿ ◦ ᚴᚮᚦᛆᚿ ◦ ᚼᛆᚿ ◦ ᛒᚢ ᛁ
ᛆᚴᚢᚱᛋᛏᛆᚦᚢᛘ ᚼᛁᚱ ᛘᛆ ◦ ᛋᛏᛆᚿᛏᛆ ᛋᛏᛆᛁᚿ ◦ ᛘᛁᚦᛚᛁ ◦
ᛒᚢᛆ ◦ ᚱᛆᚦᛁ ◦ ᛏᛁᚴᚱ ◦ ᚦᛆᛦ ◦ ᚱᛆᚠᛋᛁ ◦ ᚱᚢᚿᚢᛘ ◦
ᚦᛁᛘᛋᚢᛦ ◦ ᛒᛆᛚ ◦ ᚱᛁᛋᛏᛁ

Viþugsi lèt reisa stein þensa eftir Seref, faþur sinn góþan; hann bý á Akursta*þum*.

Hjer má standa
steinn miþli búa;

Vidugse lod reise denne Steen efter sin gode Fader Seref; han boede paa Akurstad.

Her skal stande
Stenen mellem Gaardene;

ráþi tekr
þar rýns í
rúnum þeim sum
Bali risti.

det er begrundet
hvad der kundgjöres i
disse Runer,
Bale ristede.

Vidugse fit ériger cette pierre en souvenir de Seref, son bon père; il demeurait à Akurstad.

Ici restera
la pierre entre les fermes,
c'est bien fondé
tout ce qui nous est transmis
par ces runes
que grava Bale.

BÝ, svarende til isl. bjó, imperf. — BÚA, gen. pl. af *bú*, Gaard, eller af *búi*, Grande, Nabo. — RÁÞI TEKR, „þat tekr ráþi", det har Grund. — ÞAR af samme Mening som ÞATS, þat es. — RÝNS for rýnisk, af rýna, optegne, kundgjöre. Fortolkningen er noget usikker.

LÅNGGARN (—, —, Vilberga socken), i Gjerdet; Indskriften i to krumböiede fuldstændige Slangebaand smagfuldt stillede, et paa hver Side af et udsmykket Kors; den gaaer i det höire Baand fra Hovedet til Halen og fortsættes i det venstre fra Halen til Hovedet (B 596).

ᚢᛁᚦᚱᛆᛚᛏᛁ · ᛚᛁᛏ · ᛆᚢᛦ · ᛚᛆᚴᛆᚱᚾᛁ × ᛋᛏᛆᚾ
ᛆᛚᛘᛁᚴᛁᚾ · ᚢᛦ ᛋᛏᛆᚦᛁ · ᚠᚢᚱᛁ · ᛆᚢᚠ ᛁᛆᚱᚠᛆᚱ ·
ᚦᛆᚢ · ᛘᛏᚢ · ᚠᚢᛁᛆᚴ · ᚱᛆᛁᛋᛆ · ᚦᛁᛋᛆ · ᛆᛏ ·
ᛋᛁᚠᛏᚱᚢᚠ · ᛋᚢᚾ ᛋᛁᚾ ·

Viþraldi lèt
aur Lánggarni

Vidralde lod
fra Långgarn

stein allmikinn — den store Steen
ur staþi fœra; — fra Stedet føre;
auk Járngerþr — han og Jarngerde
þau lètu kvíhall — de lode reise
reisa þessa — denne Steenhall
at Sigtrygg, — efter Sigtrygg
sun sinn. — deres Sön.

Vidralde fit
enlever de sa place
cette grande pierre
et la transporter de Långgarn;
lui et Jarngerde
firent eriger en souvenir
de Sigtrygg leur fils
cette voûte en pierres
dans une fente de rocher.

Hver Halvstrophe er anbragt i sit Slangebaand, og af de tvende Ord, som ikke høre til Verset men til Meningens Fuldstændighed, staaer ᛅᚢᚴ i Slutningen af det ene og ᛁᛅᚱᚴᛅᚱᚦ i Begyndelsen af det andet Baand.

KVIAL have nogle antaget dannet af det finske *kiwi*, Steen, og *al*, foem., af samme Betydning som *hella*; al kunde dog maaskee staae for hall, og dette Ord, ligesom paa Bogesund-Stenen (ovenfor p. 164) ᛋᛏᛁᚾᚼᛅᛚ, forklares om Steengravkammer, eftersom man finder hall = höll brugt i denne Betydning i en ældre Periode (Hervarar saga, Ant. R. et Or. I 124, 157), og kan denne Brug og Benævnelse have vedligeholdt sig i den første christelige Tid; kví betyder iøvrigt i Oldnordisk en Fold, et indesluttet Sted (jfr. Víga-Glúms saga c. 24), en Bjergkløft, augustiæ rupium, saa at man vel kan tænke sig et paa et saadant Sted anbragt Gravkammer.

AMNÖ (—, —, Vekholms socken), paa en Ager i Nordre Gjerde; Indskriften i et Baand, som omgiver en Deel Slange-

slyngninger med et Kors foroven, Slutningen paa eet af de bredeste Slangebaand (B 610).

ᛁᚴᛁᛚᛅᛁᚠ · ᛚᛅᛏ · ᚱᛅᛁᛋᛅ · ᛋᛏᛁᚿ · ᛅᛏ · ᛒᚱᚢᚿᛅ · ᛒᛅᛅᚿᛏᛅ ·
ᛋᛁᚿ · ᚼᛅᚿ : ᚢᛅᚱᚦ : ᛏᛅᚢᚦᚱ ᛅᛏᛅᚿᛘᛅᚱᚴᚢ ᛁ ᚼᚢᛁᛏᛅ ·
ᚢᛅᚦᚢᛘ · ᛒᛅᛚᛁ ·

Íngileif lèt reisa stén at Bruna, bóanda sinn; hann varþ dauþr á Danmarku í hvítavâþum. — Bali (risti).	Ingeleif lod reise Stenen efter sin Mand Brune; han døde i Danmark i de hvide Klæder.—Bale ristede Runerne.

Ingeleif fit ériger cette pierre en souvenir de Brune son mari; ce dernier (il) mourut en Danemark, vêtu en blanc (en habit baptismal). — Bale en grava les runes.

Denne Mand var altsaa bleven døbt i Danmark og var død, medens han endnu var iført de ved Daaben anvendte hvide Klæder.

Ryda gärde (—, Lagunda härad, Nysätra socken). Alene Runerne ere gjengivne, ikke Afbildning af Stenen, i O. Verelii Udg. af Hervarar saga p. 108 (L 749).

ᚦᚢᚠᛦ · ᛅᚢᚴ · ᚦᚮᚱᚠᛅᛋᛏᛦ · ᚦᛅᛁᛦ · ᛚᛁᛏᚢ · ᚱᛅᛁᛋᛅ ·
ᛋᛏᛅᛁᚿ · ᛅᛏ : ᚦᚮᚱᛒᛁᚮᚱᚿ · ᚠᛅᚦᚢᚱ · ᛋᛁᚿ : ᚠᚮᚦᛅᚿ ·
ᚼᛁᛦ · ᛘᚢᚿ · ᛋᛏᛅᚿᛏᛅ · ᛋᛏᛅᛁᚿ · ᚿᛅᛦ · ᛒᚱᛅᚢᛏᚢ ·
ᛅᚢᚴ·ᚴᛁᛚᛏᚢᚴ·ᚱᛁᚦ·ᚴᛁᚱᚦᛅ·ᛘᛅᚱᚴᛁ·ᛅᛏ·ᚠᚢᛚᛚ·ᛋᛁᚿ·

Þufr auk Þorfastr þeir lètu reisa	Thuf og Thorfast Stenen lode reise

stein at Þorbjorn	efter Thorbjörn
faþur sinn góþan;	deres gode Fader;
hèr mun standa	her skal stande
steinn nær brautu,	Stenen nær Veien,
auk Gé*r*laug rèþ gerva	og Geirlaug lod Mindet
marki at gu*ma* sinn.	efter sin Mand gjöre.

Thuf et Thorfast
firent ériger
la pierre en souvenir
de Thorbiorn leur bon père;
ici restera
la pierre près du chemin,
et Geirlaug fit faire ce monument
en souvenir de son époux.

SÖDERMANLAND, Söder-telge (Öknebo härad), Indskrifterne i et Bjerg ved Turingeveien, anbragte i tvende krumböiede fuldstændige Slangebaand, det ene omgivende et udsmykket Kors. Det første øverst ved Slangehovedet begyndende Ord er med Venderuner indtil ᚱ, som er anbragt i en Krumning paa Baandet. Det er alene Pladsen, som har foranlediget Runeristeren til at anbringe Venderuner i Indskriftens Begyndelse her paa den höie faste Klippe ligesom paa venstre Side af det store piræiske Monument, som man maatte lade staae uden at kunne rokke det (B 829, 1144).

ᚼᚢᛚᚠᛅᛋᛏᚱ × ᛚᛁᛏ × ᛒᚱᛅᚢᛏ × ᚱᚢᚦᛁᛅ × ᛅᚠᛏᛦ ×

ᛁᚠᛁᚢᛚ × ᛁ ∘ ᛒᚦᛁ ᛅᚢᚠ ∘ ᚢᚱᛅ × ᚢᛁᚼᛅ (∘ᛋᛁᚼᛅ) ×

ᚠᚢᚼᛅ ᚢᚠ × ᚢᛅᚾᚠᛁ

ᚼᚢᚱᚠᛅᛋᛏᚱ × ᛚᛁᛏ × ᛒᚱᛅᚢᛏ × ᚱᚢᚦᛁᛅ × ᛅᚢᚠ ×

ᛒᚱᚬ × ᚴᛁᛆᚱᛆ × ᛁᚠᛏᛁᛦ · ᚴᛆᛘᚢ × ᚠᛆᚦᚢᚱ × ᛋᛁᚿ ×

ᛋᚢᛘ × ᛒᚢᚴ ᛁᚿᚢᛁᛒᚢ × ᚴᚢᚦ × ᚼᛁᛆᛚᛒᛁ × ᛆᚿᛏ ×

Hólmfastr lèt braut ruþja eftir Igul í Eþi auk Ura, vina sína kunna uk vaska.

Hurfastr lèt braut ruþja auk bró gjara eftir Gamu, faþur sinn, sum búk í Núibý; guþ hjálpi and (hans)!

Holmfast lod rydde Veien efter Igul i Ed og Ure, sine velbekjendte og raske Venner.

Hurfast lod rydde Veien og gjöre Broen efter sin Fader Gama, som boede i Nyby; Gud hjelpe hans Sjæl!

Holmfast fit déblayer ce qui obstruait le chemin en souvenir d'Igul à Ed et d'Ure, qui étaient ses vaillants amis bien renommés.

Hurfast fit déblayer le chemin et construire le pont en souvenir de Gama son père qui demeurait à Nyby; que Dieu ait pitié de son âme!

Ligesom Pladsen har foranlediget at Runerne i Begyndelsen ere blevne Venderuner, saaledes er det ogsaa Tilfældet med Runen ᛕ i Ordet búk. Den Deel af Indskriften staaer nemlig i det nedadvendte Stykke af det krumböiede Baand, hvor alle Runerne i Fortsættelse af dem i det opadvendte Stykke maatte ristes omvendte og denne ene er af Vanvare bleven ristet retvendt. Lignende Tilfælde bemærker man ogsaa i den piræiske Indskrift.

Valby gärde (Vester Rekarne härad, Öja socken), Indskriften i et krumböiet Slangebaand med Fortsættelsen i et indre Slangebaand; de tre sidste Runer, som ikke kunde faae Plads deri, ere satte indenfor samme (B 759).

ᛋᛏᛁᚿ : ᚠᛆᛋᛏᚢᛚᚠᛦ : ᚼᚱᛁᚢᛚᚠᛦ : ᚱᛁᛋᛏᚢ

ᛋᛏᛁᚿ × ᚦᛆᚿᛋᛁ : ᛁᚠᛏᛁᛦ : ᚴᛁᛚᚠ : ᚠᛆᚦᚢᚱ :
ᛋᛁᚿ : ᛆᚢᚴᛆᛏ : ᚢᛚᚠ : ᛒᚱᚢᚦᚢᚱ : ᚴᛁᛚᚠᛋ :
ᚴᛆᚱᚦᚢ : ᚴᚢᛘᛚ ᛋᚿᛆᛚᛁᛦ ᛋᚢᚿᛁᛦ ᚼᚢᛚᛘᛚᛆᚢᚴᛆᛦ

Sténn, Fastúlfr, Herjúlfr réstu stén þannsi eftir Gilf, faþur sinn, auk at Úlf, bróþur Gilfs. Garþu kuml snjallir sunir Hólmlaugar.

Stein, Fastulf, Herjulf opreiste denne Steen efter deres Fader Gylf og efter Gylfs Broder Ulf. Holmlaugs snilde Sönner gjorde Mindehöien.

Stein, Fastulf et Heriulf érigèrent cette pierre en souvenir de Gylf leur père et d'Ulf le frère de Gylf. Les fils habiles de Holmlaug élevèrent le tumulus monumental.

RISTU kan her, som i andre Indskrifter, ligesaavel betyde: indristede Runerne paa Stenen.

KUNGSÖR (Vester Rekarne härad), paa Aasen ved Capellet; Indskriften i et böiet Slangebaand, hvis Hals og Hale samles ved et Slags Slöife; den begynder fra Halen; de fire sidste Runer, hvortil ikke var Plads i Baandet, ere anbragte indenfor den ene Krumning (B 1143).

ᚦᚬᚱᚴᛁᛚᛋ ᛚᛁᛏ · ᚴᛁᚱᛆ · ᛘᛁᚱᚴᛁ · ᛁᚠᛏᛁᛦ · ᛆᛋᚴᛆᚢᛏ ·
ᛆᚢᚴ · ᚦᚬᚱᚴᛆᚢᛏ · ᛒᚱᛆᚦᚱ · ᛋᛁᚿᛆ · ᚼᛁᛆᛚᛒᛁ · ᚴᚢᚦ · ᛆᚿᛏ ·

Þorgils lèt gera merki eftir Ásgaut auk Þorg*au*t, brœþr sína; hjálpi guþ and!

Thorgils lod gjöre Mindesmærket efter sine Brødre Asgaut og Thorgaut; Gud hjelpe deres Sjæl!

Thorgils fit faire le monument en souvenir d'Asgaut et de Thorgaut ses frères; que Dieu vienne au secours de leurs âmes!

VESTMANLAND, Balundsås (Siende härad, Badelunda socken), ved Amunda hög; Indskriften i et Baand, som omgiver Ziraters og Slyngninger (B 242, 1081).

ᚠᚢᛚᚴᚢᛁᚦᚱ × ᚱᛅᛁᛋᛏᛁ × ᛋᛏᛅᛁᚾᛅ × ᚦᛅᛋᛁ × ᛅᛚᛅ ×
ᛅᛏ × ᛋᚢᚾ × ᛋᛁᚾ × ᚼᛁᚦᛁᚾ × ᛒᚱᚢᚦᚢᚱ × ᛅᚾᚢᛏᛅᛦ ×
ᚢᚱᛅᛁᚦᚱ ᚼᛁᚴ ᚱᚢᚾᛅᛦ ×

Fólkviþr reisti steina þessa alla at sun sinn Hèþin, bróþur Anundar.
Úreiþr (Vraiþr) hik rúnar.

Folkvid reiste alle disse Stene efter sin Sön Hedin, Anunds Broder.
Ureid hug Runerne.

Folkvid érigea toutes ces pierres en souvenir de Hedin son fils, frère d'Anund.
Ureid sculpta les runes.

VERMELAND, Hoflanda (paa Hammarön, Kils härad). En Deel af Runerne ere udslidte; Copie af en ældre Afbildning meddeles i Erik Fernow's Beskrifning öfver Wärmeland, 1773 I 127, hvorefter man kan restituere Indskriften saaledes:

: ᛒᛁᛅᚢᚱᚾ : ᚱᛁᛋᛏᛁ : ᛋᛏᛁᚾ : ᚦᛁᚾ : ᛁᚠᛏᛁᚱ : ᛁᛋᚴᛁᚱ ᛋᚢ

Bjaurn résti stén þen*na* eftir Esgér su*n*.

Björn opreiste denne Steen efter sin Sön Asgeir.

Biorn érigea cette pierre en souvenir d'Asgeir son fils.

GESTRIKLAND, Fläräng (Valbo socken), i Skovmarken; Indskriften i tvende Slangebaand, der ved Snoninger ere sammenbundne og omgive et i en Snoning hængende ziirligt

Straalekors. Det ene Baand af en Snoning tjener som den første Runes Stav (B 1098).

ᚦᚢᚱᛒᛁᚢᚱᚿ ᛬ ᛆᚢᚴ ᚿᚢᛏᚱ ᛬ ᚦᛆᛁᛦᛚᛁᛏᚢᚱᛁᛏᛆᛚᛏᛆᛁᚿ

ᚦᛁᚿᚿᚠᛏᛁᛦ ᛬ ᚴᛆᛁᛦᛘᚢᚿᛏᛆ ᚠᛆᚦᚢᚱ ᛋᛁᚿ

ᚴᚢᚦᚼᛁᛆᛚᛒᛁᚼᚿᚿᛋᛆᛚᚢᚢᚴᚴᚢᚦᛋᛘᚢᚦᛁᛦ ᛬ ᛋᚢᛆᛁᛁ-ᚿᚢᚴ

ᚿᛋᛘᚢᚿᚱᛏ ᛬ ᛘᛆᚱᚴᛆᚦᚢᛋᛏᛁᚿᚦᛁᚿ

Þorbjorn auk *Knútr* þeir lètu rita stein þenna eftir Geirmunda, faþur sinn.

·Guþ hjálpi hans *s*álu *u*k *g*uþs móþir!

Sv*e*inn ouk Ásmundr markaþu stén þenna.

Thorbjörn og Knud lode hugge Indskriften paa denne Steen efter deres Fader Geirmunde.

Gud hjelpe hans Sjæl og Guds Moder!

Svein og Asmund mærkede denne Steen.

Thorbiorn et Kanut firent graver l'inscription de cette pierre en souvenir de Geirmunde leur père.

Que Dieu et la mère de Dieu soient propices à son âme!

Svein et Asmund firent les marques de cette pierre.

MARKAÞU, indhug Mærkerne, saavel Indskriften som sammes Indfatning og øvrige Mindetegn paa Stenen.

Man bemærke i denne Indskrift Udeladelsen af flere Runer for at undgaae at sætte den samme to Gange ved Siden af hinanden.

MEDELPAD, Selånger, paa Kirkegaarden; Indskriften i en enkelt Slangesnoning, omgivende et Kors, de fire sidste Runer anbragte udenfor Baandet (B 1111).

× ᛋᛁᚢᚼᚢᚱᚦ ᚿᚢᚴ ᚦᚢᚱᛁᛦ ᚼᛆᚦᛁᚿ ᛆᚢᚴ ᚼᛆᚱᛋᛦ

ᚱᛅᛁᛋᛏᚢ ᛋᛏᛅᛁᚾ ᚦᛁᚾᛅ ᛁᚠᛏᛁᛦ ᚦᚢᚱᚦ ᛋᛁᛅᚱᚦᚢ
ᚠᛅᚦᚢᛦ ᛋᛁᚾ

Sigurþ*r* auk Þórir, Hèþinn auk Harsr reistu stein þenna eftir Þórþ sjarþu, faþur sinn.

Sigurd og Thorer, Hedin og Hars reiste denne Steen efter deres Fader Thord sjarda.

Sigurd et Thorer, Hedin et Hars érigèrent cette pierre en souvenir de Thord siarda leur père.

Betydningen af SJARÞA veed jeg ikke at angive, med mindre det skulde være s k o r þ a, Støtte, eller s k a r þ a, af s k a r þ i (jfr. Þorgils skarði, med Hareskaar, i Island).

JÆMTELAND, Frösö, paa Øen ved Sundet; Indskriften i et krumböiet Slangebaand omgivende et Kors, de tre sidste Ord anbragte indenfor Baandet (W 522, B 1112).

ᛅᚢᛋᛏᛘᛅᚦᚱ ᚴᚢᚦᚠᛅᛋᛏᛅᛦᛋᚢᚾ · ᛚᛁᛏ ᚱᛅᛁᛋ...ᛁᚾ
ᚦᛁᚾᚾᛅᚢᚴᛁᚱᚢᛅᛒᚱᚢᚦᛁᛋᛅᚢᚴᚼᛅᚾᛚᛁᛏᚴᚱᛁᛋᛏᚾᛅᛁᛅᛏᛅ
ᛚᛅᚾᛏ · ᛅᛋᛒᛁᚢᚱᛅᚴᛁᚱᚦᛁ ᛒᚱᚢ · ᛏᚱᚢᛁᚾ : ᚱᛅᛁᛋᛏᛅ
ᚢᚴᛋᛏᛅᛁᚾ ᚱᚢᚾᛅᛦ ᚦᛁᛋᛅᛦ

Austmaþr Guþfastàrsun lèt reis*a* *st*én þenna auk *g*erva brú þessa, *a*uk hann lèt kristna Ja*m*taland. Ásbjorn gerþi brú; Truin reist auk Stein rúnor þessar.

Austmann Gudfastson lod reise denne Steen og gjöre denne Bro, og han lod christne Jæmteland. Asbjörn gjorde Broen; Truin ristede i Forening med Stein disse Runer.

Austmann fils de Gudfast fit ériger cette pierre et construire ce pont; aussi fit-il christianiser le Jamteland. Asbiorn construisit le pont; (Thrain) et Stein gravèrent ces runes.

Den ene Runeristers Navn læser W ᛏᚱᚢᛁᚦ, B derimod ᚧᚱᛁᚢᚦ; intet af disse Navne synes rimeligt; maaskee staaer der ᚦᚱᛆᛁᚦ; en Þráinn svartiþurs nævnes i Islands Landnámabók (Ísl. Sögur I 207).

ᚼᚢᚴᛋᛏᛆᛁᚾ, W, er vistnok rettere end ᚼᚢᚴᛏᛋᛆᛁᚾ, B. Udtryksmaaden „Truin reist auk Stein runor þessar" svarer ganske til den paa den ovenfor p. 156 meddelte Ingreta-Steen: „Fasþegn reist rúnor þessar, þeir Hallr" og til den som forekommer i den piræiske Indskrift paa begge Sider af Løven.

VESTERGÖTLAND, RÅDA socken (Kållands härad). Paa den i Kirkens Vaabenhuusmuur indsatte Steen er Indskriften anbragt i et ovalt Baand og Slutningsordet, hvortil der ikke var Plads i samme, indenfor dette Baand (B 989).

× ᚦᚢᚱᚴᛁᛚ ⁘ ᛋᛆᛏᛁ × ᛋᛏᛁᚾ × ᚦᛆᛋᛁ × ᛁᛏᛁᛦ × ᚴᚢᚾᛆ ×
ᛋᚢᚾ × ᛋᛁᚾ × ᛁᛦ × ᚢᛆᚱᚦ × ᛏᚢᚦᚱ × ᛁᚢᚱᛁᛋᛏᚢ × ᛁᛦ
ᛒᛆᚱᚦᚢᛋᚴ × ᚴᚢᚾᚢᚴᛆᛦ ×

þorkel*l* setti stén þa*nn*si e*f*tir Gun*na*, sun sin*n*, er varþ d*au*þr í oristu, er barþusk konú*n*gar.	Thorkel satte denne Steen efter sin Sön Gunne, som døde i Slaget, da Kongerne sloges.

Thorkel érigea cette pierre en souvenir de Gunne son fils qui périt à la bataille où combattaient les rois.

Den Copie af Runerne, B leverer, er mindre correct. Ligesom man med störste Sikkerhed kan berigtige det 10de

og 11te Ord i samme: ᛚᛆᚢᚦ · ᛚᚢᚦᚱ, saaledes vil man neppe finde den Conjectur vovelig, hvorved jeg retter det 15de Ord ᛒᚦᛁᚦᚢᛋᛉ, hvor Originalen vistnok har ᛒᛆᚱᚦᚢᛋᛚ. Vi træffe her den samme Sætning som i den nylig fundne Aarhuus-steen. Muligen kan Indskriftens Alder bestemmes, om det kan oplyses, at noget Slag er holdt der i Nærheden, hvori den omtalte Gunne kan være falden.

ÖSTERGÖTLAND, Tassby ägor (Björkekinds härad, Häradshammars socken), Indskriften i et omkring et Kors böiet Slangebaand (B 927).

: ᚦᚢᛚᚠᛦ : ᚱᛂᛋᛏᛁ : ᛋᛏᛁᚾ : ᚦᛁᛋᛆ : ᛆᚠᛏᛁᛦ :
ᚴᛂᛏᛁᛚ : ᛋᚢᚾ : ᛋᛁᚾ

þúlfr résti stén þe*n*sa eftir Ketil, sun sin*n*.	Thulf reiste denne Steen efter sin Sön Ketil.

Thulf érigea cette pierre à Ketil, son fils, après sa mort.

ᚦ er given den særegne Form for tillige at tjene til at antyde Slangehovedets Begrændsning og det foran anbragte : foruden Begyndelsen tillige Slangens Öine.

SMÅLAND, Rogberga (Tveta härad), paa Kirkegaarden; Indskriften i et krumböiet Baand (B 1027).

ᚴᛂᛏᛁᛚ : ᚱᛁᛋᚦᛁ : ᚴᚢᛘᛚ : ᚦᛁᛆᛋᛁ : ᛂᚠᛏᛁᛦ : ᚢᛆᛚ ·
ᛘᚢᚦᚢᚱ : ᛒᚱᚢᚦᚢᚱ : ᛋᛁᚾ

Ketill résþi kuml þiasi eftir Val, móþurbróþur sinn.	Ketil opførte denne Mindehöi efter sin Morbroder Val.

Ketil éleva ce tumulus monumental en souvenir de Val, son oncle maternel.

RUNEINDSKRIFTER I DANMARK

efter dette Riges Udstrækning i Oldtiden, da flere nu Sverrig tilhørende Provindser udgjorde Dele af samme.

ÖLAND, Karlevi (Södra Motet, Vikleby socken). Nöiere Underretning om denne Steen, som i Betragtning af Antydningen i dens Indskrift maa have Plads her, findes i A. Ahlquist's Ölands Historia och Beskrifning 1 D. (Calmar 1822) p. 39-40: „En runsten i Carlevi sjögärde, som vanligtvis blifvit ansedd såsom ett af Ölands dyrbaraste fornminnen, torde förtjena en närmare beskrifning. Stenen är granit (alla öfrige runstenar på Öland äro uppreste kalkflisor), nästan fyrkantig, pelarformig, 2¼ aln hög, och omkring 1 till 1¼ aln bred på hvarie sida; Omkretsen något öfver 4 alnar. Stenen är upprest i kanten af en rund ättehög (af 20 alnars diameter) med fotkedja; men sjelfva högen är till större delen uppbruten till åker. Trakten emellan stenen och sjön är mycket sidländ och vid vattnets medelhöjd utgjör afståndet emellan stenen och sjökanten 370 steg." Jfr. Afbildningerne i dette Værk p. 39 samt B 1071 og den ældste af 1634 i Rhezelii Monumenta Runica in Ölandia, MS. i Universitets Bibliotheket i Upsala, hvilken C. Säve har efter min Anmodning confereret.

Den ene Deel af Indskriften, som udgjör en fuldstændig otteliniet Strophe i den oldnordiske Versart Dróttkvæði, er anbragt i sex Linier, den forste fra nedenaf opefter og de ovrige at læses *βουστροφηδὸν* i den Folge, som de vedföiede Tal anvise. Den anden Deel, som giver Oplysning om, til hvis Erindring Stenen er sat, er paa samme Maade anbragt i tre Linier.

Fólginn liggr hins fylgþu,
fleistr vissi þat, meistar
dáiþar dólga þrúþar
draugr í þeimsi h*a*ugi;
munat reiþviþur ráþa
rógstarkr í Danmarku
Vandils jarmungrundar
urgrandari landi.

Constr. Dáþar draugr, hinn es mestar dólgaþrúþar fylgþu, liggr fólginn í þeimsi haugi — flestr vissi þat —; mun-at urgrandari rógstarkr Vandils jarmungrundar reiþ-viþur ráþa landi í Danmarku.

Her den daadrige Helt, som
mægtige Kampmoer fulgte,
ligger nu jordet i denne
Höi, de fleste det vide;
ingensinde en kampdjerv
Krigerhøvding paa Havet
vil med större Snilde
raade for Land i Danmark.

Le vaillant héros qu'accompagnaient les puissantes vierges du combat (les Valkyriur), repose ici dans cette colline (ce tumulus) — au su de beaucoup de monde —; un chef plus aguerri et plus vaillant sur les véhicules de l'immense territoire de Vandil (du roi maritime, c'est-à-dire les vaisseaux) ne règnera jamais sur un pays du Danemark.

Steinn var sattr aiftir Sibb*a* *inn* góþa, sun Fuldar, í [Inhois] liþi, (satt*r* at u dausa).

Stenen sattes efter Sebbe hin gode, Fulds Sön, i (Ingjalds) Hær, (sat paa denne Ø).

Cette pierre fut érigée en souvenir de Sebbe le débonnaire, fils de Fulde, servant à l'armée (d'Ingiald ou d'Einar; on l'érigea dans cette île).

Navnet Sibbe forekommer hos Saxo i en tidlig Periode (l. VIII p. 406, 411). Ebbe, en Sön af Sibbo (Sybbo), sendtes af den svenske Kong Götar (Gautr) for at frie for ham til de danske Konger Sigurds og Budles Soster. Kong Götar dræbte Sybbo, som han mistænkte for utilladelig Omgang med hans Soster. Hans Slægtninge toge, for at hevne hans Drab, deres Tilflugt til Kong Jarmerik i Halland, ved hvis Hjelp de overvandt Kong Götar, og Jarmerik bemægtigede sig derefter Sverrig. Det vil være voveligt at gaae saa langt tilbage i Tiden, ihvorvel ogsaa andre med denne Strophe i Sprog og Versemaal stemmende Skjaldekvad af Islænderne tillægges danske Digtere af en fjern Alder, der nærmer sig den, hvortil den af Saxo nævnte Sibbo maa henfores. I islandske Oldskrifter har man det tilsvarende Navn Sebbe; en Úlfr Sebbason omtales i Fortællingen om Harald Haarfagres Skjalde (Fornm. Sögur III 65); der findes ogsaa en Þáttr af Ásmundi Sebbafóstra (Arna Magn. n° 572, 4to). Navnet forekommer paa mange Runestene, i nom. ᛋᛁᛒᛁ og i acc. ᛋᛁᛒᛅ (B 62, 113, 191, 311, 315, 579, 685, 738, 762, 1120; L 638, 1238), og da det stundum skrives ᛋᛅᛒᛁ (B 930), maa

man antage, at det ogsaa her, ligesom i Island, har været udtalt Sebbe.

Et Mandsnavn Fuldr eller Foldr, gen. Foldar, har jeg ellers ikke truffet, hvorimod Futr og Fótr oftere forekomme paa Runestene (B 694, 82, 326, 410 o. fl.).

De Runer, som man har antaget for ᛁᚿᚼᚦᛁᛋ, kunde maaskee være et Mandsnavn ᛁᚿᚴᛁᛅᛚᛋ eller ᛁᚿᚴᛁᛅᛚᛋ (ᛅᛚ eller ᛅᛚ sammenbundne i een Rune); det blev da i Ingjalds Hær.

ᚤ maa rimeligviis forklares ved ey, da man hyppig finder Navnet Eysteinn ristet ᚤᛋᛏᛁᚿ (B 50, 325, 903; L 1410). dausa maa vel staae for þessari.

SKÅNE, Öster Gårdstånga (Frosta härad); Indskriften i et krumböiet Baand at læses *βουστροφηδὸν* (W 169).

ᚦᚢᛚᚠᛦ : ᚢᚴ : ᚢᛚᚠᛦ : ᚱᛁᛋᛏᚢ : : ᛋᛏᛁᚿᛆ : ᚦᛁᛋᛁ :

ᚢᚠᛏᛁᛦ : ᛆᛋᛘᚢᛏ : ᛚᛒᛆ · ᚠᛁᛚᛆᚴᛆ ᛋᛁᚿ

Þúlfr uk Úlfr réstu sténa þess*a* yftir Ásmu*n*d lip*r*a, fèlaga sinn.	Thulf og Ulf reiste disse Stene efter deres Staldbroder Asmund den Behændige.

Thulf et Ulf érigèrent ces pierres en souvenir d'Asmund l'adroit (qui était) leur compagnon d'armes.

lipa maa vist læses lipra, og ere maaskee ᛒ og ᚱ sammenbundne i een Rune.

Cimbris (Järrestads härad), i Kirkegaardsmuren; Indskriften i en Slangesnoning, begyndende fra Slangens Hoved; flere Slangesnoninger ere forbundne med den större uden at optage nogen Deel af Indskriften (L 1418; B 1166).

ᛒᛁᛅᚱᚾᚴᛅᛁᛦ × ᛚᛁᛏ · ᚱᛅᛁᛋᛅ : ᛋᛏᛅᛁᚾ : ᚦᛁᚾᛅ : ᛅᚠᛏᛁᛦ :
ᚱᛅᚠᛅ : ᛒᚱᚮᚦᚢᚱ : ᛋᛁᚾ · ᛋᚢᚾ ᚴᚢ··ᚱ·ᛋ ᛅᛋᚢᛁᚦᛁᚢᚦᚢ

Bjarngeir lèt reisa stein þenna aftir Raf*n*, bróþur sinn, su*n* (Gunnars eller Guttorms?) á Svíþjóþu.

Bjarngeir lod reise denne Steen til Erindring om sin Broder Rafn (Gunnars) Sön i Sverrig.

Biarngeir fit ériger cette pierre en souvenir de Rafn son frère qui était fils de (Gunnar) en Suède.

Glimminge (—), i Kirkegaardsmuren; Indskriften i to bueformede Baand, det ene indenfor det andet, og den sidste Stavelse af Slutningsordet i et Tværbaand forneden (B 1162).

᛭ᛋᚢᛁᚾᛁ : ᛋᛅᛏᛁ : ᛋᛏᛁᚾ : ᚦᛅᚾᛁ : ᛁᚠᛏᛁᛦ : ᛏᚢᛋᛏᛅ : ᚼᛁᚾ :
ᛋᚴᛅᚱᛒᛅ : ᚠᛅᚢᚦᚢᚱ : ᛋᛁᚾ : ᚼᛅᚱᚦᛅ : ᚴᚢᚦᛅᚾ : ᛒᚢᛏᛅ :
ᚢᛁᚱᚦᛁ : ᛅᛏ : ᚱᛅᛏᛅ : ᚼᚢᚴᛋ : ᚢᛒ ᛒᚱᛁᚢᛏᚱ

Svin*n*i satti stén þa*nn*si eftir Tosta hin*n* skarpa, fauþur sin*n*, harþa góþan bú*n*da.

Verþi at rata h*au*gs upp-brjótr!

Svinne satte denne Steen efter sin Fader Toste hin Skarpsindige, en særdeles brav Bonde.

Gid Höiens Opbryder forhexes!

Svinne érigea cette pierre en souvenir de Toste le pénétrant, son père (qui était un) très vaillant paysan.

Que celui qui ouvre ce tumulus ait l'esprit troublé!

Sjörup (Ljunits härad); Indskriften i to bueformede Baand, det ene indenfor det andet, Slutningen paa tværs for neden og i Aabningen mellem Baandene (W 185, B 1169).

ᛋᛅᚴᛋᛁ : ᛋᛅᛏᛁ : ᛋᛏᛁᚾ : ᚦᛅᛋᛁ : ᛅᚢᚠᛏᛁᛦ : ᛅᛋᛒᛁᚢᚱᚾ :

ᛋᛁᚾ : ᚠᛁᛚᛅᚠᛅ : ᛏᚢᚠᛅᛋ : ᛋᚢᚾ : ᛋᛅᛦ : ᚠᛚᚢ : ᛅᚴᛁ :

ᛅᛏ : ᚢᛒᛋᛅᛚᚢᛘ : ᛅᚾ : ᚢᛅ : ᛘᛅᚦᛅᚾ : ᚢᛅᛒᚾ : ᛅᚠᚦᛁ :

Saksi satti stén þa*nn*si auftir Ásbjorn, sinn fèlaga, Tókasun (Tófasun, W), sá'r fló eigi at Uppsalum, en vâ, meþan vâpn *h*afþi.

Sakse satte denne Steen efter sin Staldbroder Asbjörn Tokason (Tofason), som ikke flyede ved Upsala, men kæmpede, medens han hafde Vaaben.

Saxe érigea cette pierre en souvenir d'Asbiorn fils de Toke, son frère d'armes, lui qui ne s'enfuyait pas près d'Upsala mais qui combattait tant qu'il avait des armes.

Hällestad (Torna härad), i Kirkemuren; Indskriften paa tre Sider af den fiirkantede Steen i lige Linier at læses *βουστροφηδὸν* (B 1172; Joh. Åkerman, Beskr. öfver Hellestads Pastorat, 1828, p. 70).

: ᛅᛋᚴᛁᛚ : ᛋᛅᛏᛁ : ᛋᛏᛁᚾ : ᚦᛅᛋᛁ : ᛁᚠᛏᛁᛦ

: ᛏᚢᚴᛅ : ᚴᚢᚱᛘᛋ : ᛋᚢᚾ : ᛋᛅᛦ : ᚼᚢᛚᛅᚾ :

: ᛏᚱᚢᛏᛁᚾ : ᛋᛅᛦ : ᚠᛚᚢ : ᛅᛁᚴ : ᛅᛏ : ᚢᛒ

: ᛋᛅᛚᚢᛘ

: ᛋᛅᛏᚢ : ᛏᚱᛁᚴᛅᛦ : ᛁᚠᛏᛁᛦ : ᛋᛁᚾ : ᛒᚱᚢᚦᚢᚱ

: ᛋᛏᛁᚾ : ᛅ : ᛒᛁᛅᚱᚴᛁ : ᛋᛏᚢᚦᛅᚾ : ᚱᚢᚾᚢᛘ : ᚦᛁᛦ : ᚴᚢᚱᛘᛋ

ᚴᚢᚱᛘᛋ : ᛏᚢᚴᛅ : ᚴᛁᚴᚢ : ᚾᛁᛋᛏᛁᛦ

Áskell satti stén þannsi eftir TókaGormssun sèr hollan drottinn,

Askell satte denneSteen efterToke Gormson, ham en huldHerre,

sá'r fló eigi	han som ikke
at Uppsalum;	ved Upsala flyed;
sattu dre*n*gar	Krigerne satte
eftir sinn bróþ*ur*	efter deres Broder
sam á bjargi	samme med Runer
sauþan rúnum;	ristet paa Bjerget,
þér Gorms Tóka	de som Gorms Toke
ge*n*gu næstir.	ginge (stode) nærmest.

Askel posa cette pierre en souvenir de Toke fils de Gorm, seigneur bienveillant envers lui.

Il ne prit pas la fuite
près d'Upsala;
les guerriers érigèrent
en souvenir de leur frère
cette pierre chargée de runes
au haut de la montagne,
ces fils de Gormon qui dans le combat
étaient le plus près de Toke.

SAUÞAN kan maaskee være sœþan, af sýja, sœja, hvoraf ogsaa súþ, Brædesammenföining; men er vel snarere at forklare sáÞAN af sá, besaae.

„þeir gengu Gorms Tóka næstir"; Meningen er vel den at disse Brødre, som satte Stenen, stode Toke nærmest i Slaget.

Palæographisk mærkelig er her, ifolge den Afbildning Åkerman meddeler, den med to i Aabningerne anbragte Prikker udsmykkede Rune ᛉ i flere Ord; lignende findes paa den ene Sandby-Steen og (i Navnet ᚦᛉᚢᛏᚼ) paa Fragment af en Steen i Worms Addit. p. 19.

Denne Indskrift, ligesom den foregaaende paa Sjörup-Stenen, kan man höist rimelig henføre til Slutningen af det 10de Aarhundrede, da der upaatvivlelig sigtes til det store Slag 984 paa Sletterne ved gamle Upsala, Fýrisvellir, hvor

Styrbjörn Sveakappe faldt i Kampen mod sin Farbroder Kong Erik Seiersæl. I Beretningerne om dette Slag fremhæves netop udtrykkelig, at, medens Styrbjörn og hans Mænd holdt Stand og faldt paa Valpladsen, mange undflyede, blandt disse Harald Blaatand og Danerne (Fornm. Sögur V 250); ogsaa Islænderen Björn Asbrandson Breidvikingakappe, som siden drog til America; om ham siges der at han undkom i Skoven med andre Jomsvikinger, „komst þaðan á skóg með öðrum Jómsvíkíngum" (Ant. Amer. p. 228). Netop denne Flugt og Forfølgelse kom i Folkemunde, og Svearne kaldte den Fýris-elta (Knytlinga Saga c. 2, Fornm. S. XI 180). I Modsætning dertil have de tvende Indskrifter bevaret Mindet om, at Toke Gormson og Asbjörn Tokason havde holdt Stand i Kampen.

Samme Sted; Indskriften i et krumböiet Baand (B 1164: Åkerman, l. c., p. 72).

: ᚽᛋᛒᛁᚢᚱᚾ : ᚼᛁᛘ : ᚦᛅᚴᛁ : ᛏᚢᚴᛅ : ᛋᛅᛏᛁ : ᛋᛏᛁᚾ

: ᚦᛅᚾᛋᛁ : ᛁᚠᛏᛁᛦ : ᛏᚢᚴᛅ : ᛒᚱᚢᚦᚢᚱ : ᛋᛁᚾ :

Ásbjorn, hémþagi Tóka, satti stén þannsi eftir Tóka, bróþur sinn.	Asbjörn, Tokes Huusbeboer, satte denne Steen efter sin Broder Toke.

Asbiorn, habitant la maison de Toke, érigea cette pierre en souvenir de Toke son frère.

Samme Sted; Indskriften i fire lige Linier mellem Spydstager med Spydblade for den ene Ende, at læses *βουστροφηδὸν* (B 1164; Åkerman l. c. p. 73).

: ᚽᛋᚠᛅᚢᛏ : ᚱᛁᛋᛏᚦᛁ : ᛋᛏᛁᚾ : ᚦᛅᚾᛋᛁ :

: [illegible]

: ᛋᛅᛅ : ᚢᛅᛋ : ᚼᛁᛘ : ᚦᛁᚴᛁ : ᛏᚢᚴᛅ : ᚼᚢ :

: [illegible]

Ásgaut*r* résþi stén þannsi eftir Airu (Airík?), bróþur sinn ian, sá'r vas hémþegi Tóka.	Asgaut reiste denne Steen efter sin ene Broder Aira, som var Tokes Huusbeboer.
Nú skal sta*n*da	Nu skal stande
sténn á bjargi.	Stenen paa Bjerget.

Asgaut érigea cette pierre en souvenir d'Aira, son frère qui habitait la maison de Toke.

Maintenant restera
la pierre sur la montagne.

ᚼᛁᛘᚦᛁᚴᛁ, som forekommer paa flere Runestene, har Werlauff villet forklare ved heimþíngi, socius, collocutor, eenstydigt omtrent med heimþíngaþr (Nord. Tidsskr. f. Oldk. II 246 not. 2; jfr. Egilsson, Lex. poët. p. 313). Skrivemaaden ᚼᛁᛘᚦᛅᚴᛁ paa den anden Sjörup-Steen viser dog at man maa læse HEIMÞEGI, udledt, ligesom farþegi, Passager, af þiggja.

BORNHOLM, NY LARSKER (Vester Herred); Stenen, som er 5′ höi og 4′ 6″ bred, er opstillet paa Kirkegaarden; Indskriften er i krumböiede Baand og et lille Kors er anbragt foroven. (W 229; L. L. Thurah, Beskr. over Bornholm 1756 p. 69, tab. V fig. 4). Selskabets Medlem, Overlærer H. H. Lefolii, foretog efter min Anmodning i Juli 1849 en omhyggelig Undersøgelse af denne Steens Indskrift og oversendte til Bevaring i Selskabets Archiv en ny Tegning og udforlig Beskrivelse. Denne har jeg jevnfort med de tidligere Afbildninger og meddeler her Resultatet af dette Sammenhold:

ᚴᛅᛒᚢ : ᛋᚢᛅᛁᚾ : ᚱᛅᛁᛋᛏᛁ : ᛋᛏᛅᛁᚾ : ᚦᛁᛋᛅ : ᛅᚠᛏᛁᚱ :

ᛒᛅᚱᛋᛅ : ᛋᚢᚾ : ᛋᛁᚾ : ᛏᚬ . . . . ᚦᛅᚾ : ᛁᛋ : ᛏᚱᛁᛒᚾ :

ᚢᛅᚱᚦ : ᛁᚠᚱᛅᛋᛏᚢ : ᛅᛏ : ᚢᛏ : ᛋᛅᛁᛁᚢ : ᚴᚢᚦ :

Kápu-Sveinn reisti stein þenna aftir Barsa, sun sinn, dreng góþan, es drepinn varþ í urostu at útlandum; guþ drottinn hjálpi hans ond auk sante Mikial!

Kápu-Svein opreiste denne Steen til Erindring om sin Sön Berse, en brav Mand, som blev dræbt i et Slag i Udlandene. Gud Herren hjelpe hans Sjæl og Sanct Mikael!

Kapu-Svein (Svein portant manteau) érigea cette pierre en souvenir de Berse son fils, homme de bien qui fut tué dans une bataille livrée en pays étranger. Que le Seigneur Dieu et Saint Michel soient propices à son âme!

SJÆLLAND, Snoldelev (Kjöbenhavns Amt, Tune Herred). Stenen, som er 4′ lang, fandtes i en Gravhöi og en större Steen over den; nu bevares den i runde Taarn i Kjobenhavn; Indskriften er i to Linier (Ant. Ann. I 278-322, 341, 2 tab. IV; III 204-7; jfr. N. M. Petersen, Danm. Hist. i Hedenold I p. 272-73).

Gunvalds steinn, sunar Hróalds þular á Salhaugum.

Gunnvalds Steen, en Sön af Roald Taler paa Salhaugar.

Pierre de Gunnvald, qui était fils de Roald l'orateur de Salhaugar.

Navnet Salhaugar er vedligeholdt i Bynavnet Salov i Snoldelev Sogn.

Kallerup (—, Smörum Herred, Höie Taastrup Sogn), Stenen ligger paa en Ager, som benævnes Gjettinget. Den korte Indskrift er i to Linier. (Jfr. N. M. Petersen l. c. p. 274.)

ᚼᚢᚱᚾᛒᚢᚱᛆ
ᛋᛏᛆᛁᚾ·ᛋᚢᛁᚦᚴᛋ

Hornbora steinn svíþgs.	Hornbore den Kloges Steen.

Pierre de Hornbore le prudent.

Betydningen af Navnets Tillægsord er neppe ganske sikker; man tör vistnok ikke her læse sviþigs = svíþings, om man vilde forklare det „den Karriges", et Tilnavn som neppe kan tænkes anbragt paa Mandens Mindesteen. Til nærmere Overveielse henstilles, om dette Ord kan være sviþugr; contr. sviþgr, dannet af Verbet svíþa, svie, forbrænde (svíða kol = *brenna kol*), enten det samme som sviþinn, ustus, tostus, eller snarere med activt Begreb „den sviende", „Svier", endnu bevaret i Kulsvier; her maaskee den der havde afbrændt Skovpartier til Opdyrkning, da et saadant Stykke Jord kaldtes svið, norsk, ifølge Ivar Aasen, sveða, svensk svee, svedja. Da man i Oldskrifterne træffer andre lignende Adjectiver paa ugr, saasom fróþugr (Snorra Edda I 310), vitugr, dannede af og med samme Betydning som fróþr, vitr, turde det dog maaskee være rettere at tænke sig sviþugr, dannet af sviþr = svinnr, klog, forsigtig.

Höist mærkelige paa denne og den foregaaende Steen ere de særegne Former ᚺ eller ᚺ for h og ✱, dog afvexlende med ᛭, for a, paa Snoldelev-Stenen tillige ᚨ for á.

Tryggevelde (Præstø Amt, Faxo Herred, Karise Sogn); Stenen, som nu staaer ved Trinitatis Kirke i Kjøbenhavn, er

10′ höi og dens störste Brede er 3′ 6″; den er uregelmæssig pyramideformet med en bredere Forside, paa hvilken den störste Deel af Indskriften er anbragt i fem Linier, at læses fra neden af opefter: paa hver af to smallere Sideplaner er en Linie at læses i samme Retning. Begyndelsen paa Hovedsiden betegnes ved at den første Linie begynder lidt höiere oppe end de andre. Linierne følge i den Orden, som med tilföiede Tal er antydet. (W 111, Beskrivelse og Afbildning i Skand. Lit. Selskabs Skrifter 1809 p. 404-47, Rask, Saml. Afh. III 414-23).

4 ᛅᚢᚴ ᛬ ᛋᚴᛅᛁᚦ ᛬ ᚦᛅᛁᛋᛁ

2 ᚦᛅᚾᛋᛁ ᛬ ᛅᚢᚴ ᛬ ᚴᛅᚱᚦᛁ ᛬ ᚼᛅᚢᚴ ᛬ ᚦᛅᚾᛋᛁ ᛬ ᛅᚢᚠᛏ

1 ᚱᛅᚴᚾᚼᛁᛚᛏᚱ ᛬ ᛋᚢᛋᛏᛁᛦ ᛬ ᚢᛚᚠᛋ ᛬ ᛋᛅᛏᛁ ᛬ ᛋᛏᛅᛁᚾ

3 ᚴᚢᚾᚢᛚᚠ ᛬ ᚢᛅᚱ ᛬ ᛋᛁᚾ ᛬ ᚴᛚᛅᛘᚢᛚᛅᚾ ᛬ ᛘᛅᚾ

5 ᚢᛁᛁᛁᚱᛒᛁᛋ᛫ᚠᛅᛁᛦ᛫ᚢᛅᚱᚦᛅ᛬ᚾᚢ᛬ᚠᚢᛏᛁᛦ᛬ᚦᛁᛘ᛬ᛒᛅᛏᚱᛁ

6 ᛋᛅᚢᛅᚱᚦᛁ ᛬ ᛅᛏ ᛬ ᚱᛁᛏᛅ ᛬ ᛁᛋ ᛬ ᛅᛁᛚᛏᛁ ᛋᛏᛅᛁᚾ ᚦᛅᚾᛋᛁ

7 ᛁᚦᛅ ᚼᛁᚦᛅᚾ ᛏᚱᛅᚴᛁ

Ragnhildr, systir Úlfs, satti stein þannsi auk garþi haug þannsi auft Gunnúlf, var sinn, glamulan mann, auk skeiþ þaisi u*mhv*erbis. Fáir varþa nú fœddír þei*m* batri.

Sá varþi at rita, es ailti stein þannsi eþa hèþan dragi!

Ragnhild, Ulfs Søster, satte denne Steen og gjorde denne Höi efter sin Mand Gunnulf, en (veltalende) Mand, og disse Baner udenom. Faa fødes nu bedre end han.

Gid det gaae den ilde, som flytter denne Steen eller drager den herfra!

Ragnhilde, sœur d'Ulf, posa cette pierre et éleva ce tumulus en souvenir de Gunnulf son époux, homme (éloquent);

elle fit encore les chemins battus aux environs. Il y a aujourd'hui peu d'hommes qui soient mieux nés que lui.

Malheur à quiconque renverse cette pierre ou l'ôte d'ici!

GLAMULL, adj., Betydningen er neppe sikker, maaskee snarere snaksom, veltalende (af *glama*, Hávamál 31) end munter, stöiende (af *glam*).

De første Runer i femte Linie ere temmelig utydelige. Der toges et Gnidebillede af de tilbageværende Træk og, saavidt jeg kan see, staaer der enten ÚTHVIRBIS eller UMHVIRBIS.

LAALAND, TIRSTED (Fugelse Herred). Stenen er 8 Fod höi og 14 Fod i Omkreds forneden. Indskriften er anbragt i syv Baand, fire paa den ene og tre paa den anden Side af Stenen med Snoninger foroven, og læses nedenfra opefter. (W 267; Afbildning af Archivtegner Sören Abildgaard af 1755 i Nyerups Verzeichniss der Runensteine med Forklaring af R. K. Rask p. 43, jfr. dennes Samlede Afhandlinger III 438-45).

7 ᛁᚠᚱᛁᚠᛁᛋᚾᚮᚦᛁᚦᚮᛅᛚᛁᛦᚢᛁᚠᛁᚠᛅᛦ

6 ᚦᛁᛅᚢᚦᚢᛅᚢᚠᚢᛅᛋᚠᚢᚱᚠᛁᛁ

5 ᛁᛅᚾᚼᛅᚾᚢᛅᚱᚦᛏᛅᚢᚦᚱᚮᛋᚢᚮ

ᚢᚾᛁᛦᛚ

4 ᛋᛁᚾᛁᛅᚾᚼᛅᚾᚢᛅᛋᚦᚮᚠᚮᛁᚾᚠ

3 ᛅᚠᛏᚠᚱᚮᚦᛅᚠᚱᚮᚾᛏᛁᛋᛁᚾ

2 ᚱᛅᛁᛋᚦᚢᛋᛏᛅᛁᚾᚦᛅᚾᛋᛁ

1 ᛅᛋᚱᛅᚦᚱᛅᚢᚴᚼᛁᛚᛏᚢᛚᚠᛦ

Ásráþr auk Hildúlfr reisþu stein þannsi aft Fróþa,

Asraad og Hildulf reiste denne Steen efter deres Frænde Frode,

frænd*a* sinn [sin], ian hann vas þá fo*r*íng*i* veira; ian hann varþ dauþr á svæþi auþu auk vas furíngi í Freygés la*n*þi, þá allir vík*in*gar....

som da var Landeværnstroppernes Anförer; men han døde paa aaben Mark og var Anfører i Freygeirs Land, da alle Vikinger (herjede paa det).

Asrad et Hildulf érigèrent cette pierre en souvenir de Frode, leur parent, qui à cette époque était chef des troupes de la milice; mais il mourut en plein champ et était chef au pays de Freygeir, lorsque tous les pirates (le ravagèrent).

Denne Indskrift er en af de allervanskeligste. Rask omtaler de ældre for det meste uden behørigt Kjendskab til Oldsproget affattede forskjellige Forklaringer af Worm, Bureus, Verelius, Bartholin og Brocman, og efterat have bemærket at adskillige Udtryk ere ham uforstaaelige, fremsætter han sit Forsøg paa en ny Læsning og Fortolkning saaledes:

Åsráðr auk Hildú*ngr* ræisðu stæin þansi æft Fróða frændi sinn sinian. Hann vas þå fåink uæir*a*; ian hann varð dauðr å Svåþi auðu, auk vas fur Sifvík, is iåþiðo allir víkíngar.

Asrath und Hildung errichteten diesen Stein nach Frode, ihrem (seligen) Verwandten. Er war dann........; aber er starb auf dem wüsten Svode, und war über Sifvik, welches alle Wikinge anerkannten.

Efterat have undersøgt selve Indskriften paa Stenen, som nu staaer ved Trinitatis Kirke i Kjøbenhavn, har jeg, saavidt jeg skjönner, berigtiget Læsningen enkelte Steder og derefter affattet mit ovenstaaende Forsøg til en anden Forklaring, der i adskilligt afviger fra de tidligere.

Hildúlfr er allerede forhen læst rigtigt (L 1943). Ved en uvarsom Ristning ere ᚿ og ᚠ ligesom sammenbundne og see ved første Betragtning næsten ud som ᚢ, eftersom Tværstregerne paa ᚠ, især den øverste, ere svage og ikke ret kjendelige.

FORÍNGI VAIRA; da Pladsen i Liniens Slutning var knap, har Risteren forkortet Ordet ved at udelade ᚱ men har senere hjulpet derpaa ved at anbringe ᛦ lige over ᛁ og har da tillige, for at gjöre Meningen end tydeligere, tilföiet, med mindre Runer oven over, Ordet vaira, der staaer for vera; verar af ver, milites præsidiarii, regni custodes, Indbyggere, Landværnsmænd.

Ligesom i denne Indskrift FRONDI staaer for frændi, saaledes ogsaa SVOÞI for svæþi, „*campus sine omni umbraculo*", og ligesom „undir auðum himini" betyder *sub dio*, saaledes ogsaa „á svæþi auþu" paa aaben Mark.

Slutningsordet i sjette Linie har tidligere været læst ᚠᚢᚱᛋᛁ eller ᚠᚢᚱᛋ, men der staaer upaatvivlelig ᚠᚢᚱᚴᛁ og ved Liniens Ende endnu et ᛁ tilföiet med svagere Træk; ᚴ er bleven utydelig ved at den nederste Deel af Staven er afskallet, og da ᛁ staaer tæt ind til Tværstregen, see disse to Runer ved flygtig Betragtning ud som ᛋ, men naar man seer nöiere til, bemærker man at Tværstregen gaaer heelt op til den øvre Kant, som ikke er Tilfældet med den sædvanlige Rune ᛋ, hvilken Form denne Rune iøvrigt ikke har i denne Indskrift, hvor der bestandig anvendes den anden Form ᛌ. Paa den knebne Plads i Liniens Slutning er ᛁ bleven udeladt foran ᚴ men er senere tilföiet bagved til Ordets Supplering, og jeg tager ikke i Betænkning her at læse ᚠᚢᚱᛁᚴᛁ, furíngi, uagtet det samme Ord saaledes den ene Gang er bogstaveret med ᚭ, den anden med ᚢ.

ᚠᚱᛁᚴᛁᛋ læser jeg FRÉGÉS, med sædvanlig Skrivemaade Freygeis, Freygeirs, gen. af Freygeir, sammensat af Freyr, Asaguden, og *geir*, Spyd. Den förste Deel af Navnet træffer man i Runeskrift: Fru, Frui, Frau, Fray, Frai, Frey (B 166, 182, 679, 288, 605, 309), og den sidste Deel saavel gair, efter islandsk Skrivemaade *geir*, som ogsaa meget hyppig gir, stundum ogsaa gar (B 726), og i gen., ligesom her, gis, saasom Asgis (i Indskriften ved Green-

steen i Jylland), Osgis (B 195), Isgis (L 1577). I Analogie hermed maa man vistnok læse baade Fragis paa Tibletomt-Stenen (ovenfor p. 77) og Frigis her: Freygeirs.

Den ottende Rune i Slutningslinien, som man tidligere har antaget for ᛁ, maa sikkert være ᛚ. Da Stavene her ere satte nær sammen, er den øvre Tværstreg formedelst den snevre Plads temmelig kort og ikke dybt indhuggen, men man kan dog skimte og føle den. ᛚᚭᚦᛁ maa ligesom ᛚǂᛐᛁ og ᛚᛀᚦᛁ (M 338, 352, Tibletomt-Stenen ovenfor p. 77), læses LANÞI, ´LANDI.

Runeristeren har ikke faaet Plads til Slutningsordene i det syvende Baand, og har heller ikke tilföiet dem udenfor Baandet, formodentlig fordi Stenens Overflade paa det Sted ikke var bekvem til Indskrift, og fordi han tillige har tænkt sig at enhver Læser let kunde fatte Meningen uden videre Tillæg.

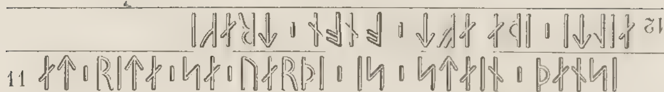
Den anseelige danske Høvding, Asraads og Hildulfs Frænde, Frode, som ifølge Indskriftens Udsagn døde „under aaben Himmel paa vildene Mark", drog altsaa til Freygeirs Land og var ogsaa der Anfører i Landet eller over Tropperne, som anfaldt det. Det er uden Tvivl det samme Freygeirs fjerne Land, hvor ifølge den nysnævnte Tibletomt-Steen Gisle fra Ryds Sogn i Upland endte sine Dage, og muligen den samme Freygeir, hvem Egil fra Geflе-Egnen i Gestrikland fulgte paa et Tog rimeligviis i Østerleden, da der anføres at han døde i Tafastland i Finland (M 347-48). Saxo omtaler (lib. IV p. 176-77) en norsk Konge af dette Navn, Frogerus, og hans Kamp med den danske Konge Frode hin Frækne, Frotho vegetus. Hvis det skulde være tænkeligt, at det er den samme Freygeir, Indskrifterne omtale, maa han føres langt længere frem i Tiden, end de af Saxo bevarede Sagn tilsigte, hvilke Sagn iøvrigt ved Forvexling af Personer og Begivenheder ere blevne i Indhold og Tid meget usikre. Derimod taler dog det christelige Kors paa Tibletomt-

Stenen for dennes vedkommende, med mindre Landets Benævnelse har vedligeholdt sig i en senere Tid, hvortil denne Steen maa høre. Stærk maatte vistnok Sagnenes Forvexling af Navne og Forbytning af Tid og Begivenheder være, hvis man skulde kunne henføre disse Indskrifter til Overgangsperioden fra Hedenold til Christenold, og alligevel antage, at Sagnene, der, forinden de nedskreves, sikkert ere gjennem Folkemunde meget forandrede og udsmykkede, gjelde de i Indskrifterne nævnte Mænd Frode og Freygeir.

FYEN, Glavendrup (Odense Amt, Skam Herred, Skamby Sogn). Denne Bautasteen, som er et af de mærkeligste Monumenter fra Nordens Hedenold og endnu staaer under den Höi, hvor den fandtes, har en Höide af 9′ 5″, hvoraf over 3′ ere bestemte til at nedsættes i Jorden. Af Indskriften ere fire Linier anbragte paa den ene, sex paa den anden Side og to paa den øverste Flade. Beskrivelse og Forklaring af Abrahamson, E. C. Werlauff og Skule Thorlacius i Skand. Lit. Selsk. Skrifter 1806 II med Afbildning, og 1807; Rask, Saml. Afhandl. III 401-13.

3 ᛅᛚᛅ : ᛋᛅᚢᛚᚢᛅᚴᚢᚦᛅ
ᛏᛁ : ᛋᛏᛅᛁᚾ : ᚦᛅᚾᛋᛁ : ᛅᚢᚠᛏ 2
1 ᚱᛅᚴᚾᚼᛁᛚᛏᚱ : ᛋᛅ
4 ᚢᛁᛅ ᛅᚾᚦᚢᛁᛅᚱᚦᛅᚾ ᚼᛦ ᚦᛁᛏ

5 ᛅᛚᛅ : ᛋᚢᚾᛁᛦ : ᚴᛅᚱᚦᚢ
ᚴᚢᛒᛚ : ᚦᛅᚢᛋᛁ : ᛅᚠᛏ : ᚠᛅᚦᚢᚱ 6
7 ᛋᛁᚾ : ᛅᚢᚴ : ᚼᚨᚾᛋ : ᚴᚢᚾᛅ : ᛅᚢᚴᛏ
ᚢᛅᚱ : ᛋᛁᚾ : ᛁᚾ : ᛋᚢᛏᛁ : ᚱᛅᛁᛋᛏ : ᚱᚢᚾ 8
9 ᛅᛦ : ᚦᛅᛋᛁ : ᛅᚠᛏ : ᛏᚱᚢᛏᛁᚾ : ᛋᛁᚾ
10 ᚦᚢᚱ : ᚢᛁᚴᛁ : ᚦᛅᛋᛁ : ᚱᚢᚾᛅᛦ

Ragnhildr satti stein þannsi auft Ála Saulvaguþa, via. . . ., anþviarþan þiagn.	Ragnhild satte denne Steen efter Ale Sölvagode, sin Mand, den kampdjerve Kriger.
Ála sunir garþu ku*m*bl þausi aft faþur sinn, auk hans kuna auft var sinn, en Sóti reist rúnar þassi aft drottinn sinn.	Ales Sönner gjorde denne Mindehöi efter deres Fader, og hans Kone efter sin Mand, men Sote ristede disse Runer efter sin Herre.
Þór vígi þassi rúnar!	Thor vie disse Runer!
At rita sá varþi, es stein þannsi ailti eþa aft annan dragi!	Gid det gaae den ilde, som velter denne Steen eller drager den over nogen anden!

Ragnhilde érigea cette pierre en souvenir d'Ale g o d e (*nom qui signifie* chef du district et sacrificateur) à Sölve, son mari, le vaillant guerrier (qui faisait face à l'ennemi).

Les fils d'Ale firent ce tumulus monumental en souvenir de leur père, et sa femme l'éleva en l'honneur de son mari, mais Sote sculpta ces runes en souvenir de son maître.

Que Thor bénisse ces runes!

Malheur à celui qui renserse cette pierre ou la pose sur autrui!

Áli Sölvagoþi, ligesom Hróar Túngugoþi (Íslendínga Sögur I 28), Gode eller Herredsforstander, rimeligviis boende paa, og derfor opkaldt efter en Gaard, som hed S ö l v e, et Navn der ogsaa tilhører en Gaard og Havneplads indenfor Agdanæs paa Grændsen af Nordmøre og Throndhjem (Fornm. S. I 12; IV 11; VIII, 334). I Nabosognet Uggerslev tæt ved Grændsen af Skamby Sogn ligger Landsbyen Slevstrup, hvis Navn mulig kan i Oldtiden have været S ö l v a þ o r p.

De første Ord i fjerde Linie maa man vel læse VIAR SINN, d. e. ver sinn, og da den efter Lacunen følgende Rune er tydelig ᛅ, det følgende anþverþan og ikke heiþverþan.

NÖRRE NÆRAA (—, —). Jeg benyttede alene en Tegning af M. F. Arendt i det antiquarisk-topographiske Archiv.

ᚦᚢᚱᛘᚢᛏᛦ
ᚾᛁᚢᛏ : ᚴᚢᛒᛚᛋ

þormundr, njót kumbls! Thormund, hvil sødt i Höien!

Thormund, que tu reposes en paix sous ce tumulus!

RÖNNINGE (—, Aasum Herred), Stenen er 5′ höi, 2′ bred forneden, (W 239). En ny med Omhu udført Afbildning meddeltes af Organist L. Andersen i Kjerteminde, hvor den nu er.

ᛋᚢᛏᛁ : ᛋᛅᛏᛁ : ᛋᛏᛅᛁᚾ : ᚦᛅᚾᛋᛁ : ᛅᚠᛏ ·
ᛋᚢᛅᛚᛋᚼ : ᚾᚢᛋ : ᚾᛁᛋ : ᚱᚢᚦᚢᚱᛒ : ᛚᛁᛅᛚᛁᛅ
ᚱᛅᚢᚦᚢᛘ : ᛋᚴᛁᛅᛚᛏᛅ ·

Sóti satti stein þannsi aft Aileif, bróþur sinn, sun Ásgauts rauþum-skjalda.

Sote satte denne Steen efter sin Broder Eileif, Asgaut Rødskjolds Sön.

Sote érigea cette pierre en souvenir d'Eileif, son frère, fils d'Asgaut bouclier-rouge.

Worm beretter, at Stenen stod paa en „Rönnes Höi", efter hvem Rönninge er opkaldt, og ved i anden Linies Begyndelse at læse Ranleif faaer han et Navn, som efter hans Mening kan i Folkemunde være gaaet over til Rönne. N. M. Petersen, som (l. c. p. 278) optager dette Navn, bemærker „at Begyndelsesbogstavet ᚱ nu er bortstødt". Dertil er dog intet Mærke paa Stenen, og dette enestaaende Navn berigtiges til det gængse, ogsaa paa Runestene (B 612, Mon. Upl. I. 210) forekommende AILAIF, Eilíf.

Osgaus antager jeg at staae for Osgauts ligesom Gaus for Gauts paa en Steen i Bro (M 335, jfr. Knúz for Knúts i Melabók Ísl. S. I 359), og ikke, som N. M. Petersen formener, for Ásskógs.

raupum-skjalda; dette cognomen er neppe, som den samme Gransker antager, dat. af rauþr skjöldr (med det røde Skjold, der maatte hedde rauþum skildi), men vistnok gen. sing. Man har flere analoge Tilnavne, som loðinkinni, den laadenkindede, om man kunde udtrykke sig saa; Fitjum-skeggi (Ísl. S. II 121), Manden fra Fitjar (*af Fitjum*). Om den danske Mand Thorgaut, Fader til Bothild, Halvsøster paa Mødreneside til Keiser Henrik af Saxland, siger Knytlínga saga (c. 75, Fornm. S. XI 302): „hann kallaði Haraldr konúngr Sigurðarson fögrum-skinna". skjaldi betyder den skjoldede, endnu anvendt paa Island om en skjoldet Oxe, og rauþum-skjaldi, den skjoldede med rödt Skjold.

SÖNDER JYLLAND ELLER SLESVIG, Wedelspang, (Gottorf Amt, Haddeby Sogn). Ved Kreuzberg i Nærheden af Wedelspang, som ligger en god Fjerdingvei SO for Kjøbstaden Slesvig, fandtes i 1796 denne Steen, som er af rødlig Granit, 6′ 8″ höi, 2′ 1″ bred forneden, foroven en Alen fra Toppen derimod kun 1′ 6″ samt 1′ 2″ tyk; paa Midten er den noget smallere og tyndere. Den er nu anbragt paa en indhegnet Höi i Haven ved Louisenlund, opreist saaledes at den Side, som indeholder Indskriftens Slutning, vender mod Indgangen, der er i Syd. Beschreibung und Erläuterung zweier in der Nähe von Schleswig aufgefundenen Runensteine, Friedrichstadt 1799 oplyser Findestedets Situation. (Skule Thorlacius's Meddelelse i Ant. Ann. II 3-33, tab. I fig. 1-3; N. M. Petersen l. c. III 280-81; Finn Magnusen l. c. tab. XI fig. 1 og p. 483-84). Selskabets Medlem, Pastor Chr. Ewaldsen til Brodersby og Taarsted, har efter min Anmodning paa ny nöiagtig undersøgt denne og den følgende Steens Indskrifter og taget

Gnidebilleder af enkelte Partier af samme, navnlig hvor der var Uovereensstemmelse mellem de tidligere Afbildninger.

þorlé*fr* résþi stén þannsi, hémþegi Svéns, eftir Érík, fèlaga sinn, ias varþ dauþr, þá dre*n*gjar sátu um Heiþabý, ian hann vas stýrimaþr, drengr harþa góþr.

Thorleif, Sveins Huusbeboer, reiste denne Steen efter sin Staldbroder Erik, som blev dræbt, da Krigerne beleirede Hedeby; men han var Skibsstyrmand og en meget brav Kriger.

Thorleif, habitant la maison de Svein, érigea cette pierre en souvenir d'Érik son compagnon d'armes qui fut tué lorsque les hommes vaillants assiégèrent la ville de Heidaby; mais il était pilote de navire et signalé par sa bravoure.

Nærværende Indskrift fremstiller et tydeligt Vidnesbyrd om det ogsaa især af Stedsnavne oplyste Forhold, at Sproget i Sydslesvig har i den Tid, hvortil den hører, været oldnordisk. Den er derhos ved dens Samstavsruner en af de i palæographisk Henseende mærkeligste af alle nordiske Runeindskrifter. Den femte Samstav, som gjengives efter den nye med den ældste stemmende Afbildning, har desuden en anden palæographisk Særegenhed, som fortjener her at bemærkes. Ved første Betragtning tænker man at Runeristeren har sat ᛘᛆᛏᚱ istedenfor ᛘᛆᚦᚱ, en Misristning som man er utilböielig til at tiltroe og tillægge ham. Dog forholder det sig neppe

saa. Det over ᚱ anbragte ^ kunde maaskee her, ikke som paa den foregaaende Stav betegne Runen ᛏ, men alene være et Tegn, som skulde antyde at den tæt under staaende Slutningscharacter maa læses dobbelt, først nemlig særskilt Böiningen alene antydende ᚦ, og dernæst Böiningen tilligemed Tværstregen underneden ᚱ, saa at man har det her, ligesom i andre Runeindskrifter (B 414, 498, 886), rigtig bogstaverede Ord MAÞR. Det kunde dog ogsaa tænkes at Runeristeren har ved de tvende Tværstreger villet betegne ᛀ, nemlig ᛆ ᚦ, altsaa ristet Ordet m a n n r ligesom paa Skjern-Stenen i Nörre-Jylland, men har siden tænkt at denne Character kunde mistydes og derfor tilföiet, ovenover, den anden Tværstreg for ᛅ, hvilken maa være svagere indristet, eftersom den ikke er gjengiven i den anden Afbildning.

Paa den sjette Samstav er paa Midten en tidligere ikke bemærket Tværstreg antydet, der upaatvivlelig har samme Betydning som Tværstregen paa den tilsvarende Rune i det samme heelt udskrevne Ord i fjerde Linie ᛏᚱᛂᚴᛁᛅᛦ.

HEIÞABÝ, acc. af H e i þ a b ý r; saaledes, eller H e i þ a b æ r, kaldtes denne By, nu Haddeby tæt ved Kjøbstaden Slesvig, ogsaa i de islandske Oldskrifter. Her byggedes den første Kirke i Danmark (Fornm. S. I 107), og i denne i Oldtiden betydelige By oprettedes senere en Bispestol, og Kongen havde ofte her sin Residents. Paa Fragment af en Steen i Aarhuus (hos Worm, Addit. p. 19) læses det samme Navn stavet ᚼᛁᚦᛅᛒᚢ.

De stungne Runer ᛂ og ᚵ vidne om, at denne Indskrift ikke kan føres meget langt tilbage i Tiden, medens dog Formerne ᛁᛅᚼ og ᚢᛅᚼ give den Præg af Ælde. Som ovenfor (p. 46) bemærket, træffer man i enkelte Indskrifter fra det 11te Aarhundrede de nyere Former ᛁᛅᚱ og ᚢᛅᚱ; i andre samtidige findes dog endnu de ældre, og disses Forekomst her er ingen Grund til at føre denne Indskrift længer tilbage i Tiden. Hedeby angrebes oftere i Oldtiden, og man vil

neppe kunne med Sikkerhed bestemme, til hvilket Angreb her sigtes. Harald Haardraade anfaldt og hærjede denne By paa et af sine Toge til Danmark (1051, Fornm. S. VI 258-59). Har det været i denne Kamp at den brave Helt og Skibsstyrmand Erik, til hvis Erindring Stenen reistes, er falden, er det ikke utroligt at der ved SVEINN menes Sveinn Estridson, og at Thorleif, som opreiste Mindesmærket, har været hans Hirdmand, der har haft sin Bopæl i Kongens Gaard og er derfor kaldt HEIMÞEGI SVEINS.

Fra samme Sted; denne Steen, som bevares i Louisenlunds Have, optoges i 1796 af Selkernoer tæt ved Wedelspang.

3 ᛋᚢᚾ ᛋᛁᚾ : ᛅᚢᛁ : ᚴᛅᚢᛒᚢ

1 ᛅᛋᚠᚱᛁᚦᚱ : ᚴᛅᚱᚦᛁ : ᚴᚢᛘᛒᛚ ᛁ ᚦᛅᚢᚾ

2 ᛅᚠᛏ : ᛋᚢᛏᚱᛁᚴᚢ

Ásfriþr garþi kumbl þaun öft Sutrigu (Sigtrygg), sun sinn, á Vègnýpu.

Asfred gjorde denne Mindehöi paa Vignibe efter sin Sön Sigtrygg.

Asfrede éleva ce monument au haut de Vignipa (au sommet de la sainte montagne) en souvenir de Sigtrygg, son fils.

ÁSFREÞR, Mandsnavn, eller maaskee ÁSFRÍÞR, Kvindenavn; SUTRIGU er vist en særegen Bogstavering for SIGTRYGG.

Slutningsordene giver jeg efter Finn Magnusens meget sindrige Fortolkning. Den først omtalte af disse to Stene fandtes paa en fordum af Kampesteen hegnet Plads kun faa Skridt fra Foden af den Höi, som nu bærer Navnet Kreuzberg og mellem tvende andre mindre Höie. Her synes saaledes at have været en Begravelsesplads i Hedenold og kan

denne Höi da troligen have hedt Vígnýpa, den hellige Bjergpynt. Ved Christendommens Indførelse, da de hedenske Helligdomme ødelagdes, pleiede man gjerne, for at fordrive de onde Aander, at opreise Kors paa saadanne Steder, og deraf har da Stedet faaet Navn af Kreuzberg.

Bjolderup (Aabenraa Amt, Riis Herred). Den 6′ Fod höie Steen fandtes i Kirkegaardsmuren og bevares nu i Museet i Kiel; den er afbildet i det derværende antiquariske Selskabs Siebenter Bericht 1842, jfr. zweiter Bericht 1837; og i sammes Archiv findes en anden i sin Tid af Pastor Prehn til Bjolderup tagen, som det synes, omhyggelig Afbildning, der beredvilligen laantes mig til Jevnførelse. Paa Stenens Flade er et christeligt Kors indhugget og ovenfor samme i een Linie vendt udefter Indskriften, som efter de tvende Afbildninger omtrent seer saaledes ud, som her med Typer er antydet, hvorved dog maa bemærkes, at den til venstre vendte Krumning af de to ᛘ slutter sig for oven temmelig nær til den foregaaende Stav ᛁ.

ᚴᛂᛐᛁᛁᛘᛁᚱᚾᛆᛁᛘᚴᛁᚱᚼᛁᚱ

Denne Copie restituerer jeg saaledes:

ᚴᛂᛐᛁᛚ ᛁᚱᚾᛆ ᛚᛁᚴᚱ ᚼᛁᚱ

Ketill (urna) liggr hèr. Ketil (urna) ligger her.

Ci gît Ketil (urna).

F. M. Arendt, som i sin Tid tog en Copie af Indskriften, medens Stenen stod i Bjolderup, læste Slutningen ᛚᛁᚴᚱᚼᛁᚱ, og der kan aldeles ingen Tvivl være om at der staaer liggr her eller i alt Fald liggir her, som med Hensyn til Meningen kommer ud paa et. Derved ledes man til med ligesaa stor Sikkerhed at læse det første Ord ᚴᛂᛐᛁᛚ, og der

imellem er da tilbage ᛁᛁᚱᚿᛅ, hvoraf de tre sidste Runer synes at være tydelige; maaskee staaer der ᚢᚱᚿᛅ, som enten kan være et Tillægsord til Navnet, hvis Betydning jeg iøvrigt ikke fatter, eller kan forklares úr Ná, om Manden har været fra et saaledes benævnt Sted, der i nom. kan have hedt, ligesom en By ved Holstebro, Naur (Nár).

Haverslund (—, Sönder Rangstrup Herred, Østerlygum Sogn), vestenfor Byen, i Landeveiens vestlige Vold; Stenen, som er afbildet W 342, er 7′ höi; Indskriften gaaer nedenfra opad. En god Afbildning meddeltes Selskabet af dets Medlem J. N. Schmidt; jfr. sammes Topographie af Slesvig p. 187.

ᚼᛅᛁᚱᚢᛚᚠᚱ

Heirúlfr. Herjulf.

Paa Stenen findes alene dette Navn indhugget.

NÖRRE JYLLAND, Oddum (Ringkjøbing Amt, Nörre Herred), Stenen er 6′ höi og 3′ bred, Indskriften i to bueformede Baand, det ene indenfor det andet, Slutningsordene inde i Aabningen (W 323).

ᚦᚢᚱᛅᛚᚠᛦ · ᛋᛅᛏᛁ · ᛋᛏᛁᚾᛅ · ᚦᚢᛋᛁ · ᛅᚢᚠᛏᛁᛦ ·

ᛏᚢᚠᛅ · ᛏᚢᚴᛅ · ᛋᚢᚾ · ᛋᛁᚾ · ᚢᛋᛏᛅ · ᚴᚢᚦ · ᚼᛁᛅᛚᛒᛁ ·

... ᚼᛅᚾᛋ

þórálfr satti sténa þusi auftir Tófa Tóka, sun sinn usta; guþ hjálpi (and) hans!	Thoralf satte disse Stene efter Tofa Toke, sin (ypperste) Sön; Gud hjælpe hans Sjæl!

Thoralf érigea cette pierre en souvenir de Tofa-Toke, le meilleur de ses fils; que Dieu soit propice à son âme!

USTA er vel œzta; maaskee dog man maa læse næsta.

SÖNDER-VISSING (Skanderborg Amt, Thyrsting Herred). En derværende Steen over en obodritisk Fyrstinde, rimeligviis Harald Blaatands Svigermoder, har jeg beskrevet i Ant. Tidsskr. 1852-1854 p. 289-98 og i Mém. p. 329-31. Foruden den findes en anden paa Kirkegaarden, der ogsaa fortjener at blive bekjendt. Den er 5′ 4″ lang, 2′ bred og 1′ 6″ tyk. Hr. R. H. Kruse paa Øen Fur i Limfjorden foretog i 1848 en ombyggelig Undersøgelse af denne Steen og tilsendte vort Selskab en ved heldig Belysning udført Tegning, efter hvilken jeg her meddeler Indskriften, som er i tre Linier at læses βουστροφηδὸν:

Ós*k* garþi kumbl þessi aft Daþa, faþur sinn, úhémskan hal.	Osk gjorde dette Mindesmærke efter sin Fader Dade, en erfaren Ædling.

Osk fit ce tumulus monumental en souvenir de Dade, son père, homme plein d'expérience.

ÓSK; ᛘ antager jeg for ᚴ fordoblet ved en Tværstreg anbragt ogsaa til venstre ᛁᚴ, den ene af disse Runer hørende saaledes til det foregaaende Ord; og det er da et velbekjendt Kvindenavn (Landn.). Runeristeren har først, efter den ofte anvendte Regel, ikke villet riste ᚴ to Gange, men senere fundet at det dog her vilde være tydeligst, og han har da anbragt det ene ᚴ saaledes henviist til det foregaaende Ord.

Et Navn Aþi er tvivlsomt; da det fölger efter ᛆᚠᛏ, maa man vel læse dette Navn Daþa, hvilket Navn forekommer i Landn. (Ísl. S. I 199).

Den, som har tænkt at Eddas og Sagaernes Sprog ikke var gængs og almindelig udbredt ogsaa her, vil falde i Forundring over at finde úheimskan hal i Danmark.

Bering (—, Hjemslev Herred, Hörning Sogn); ved Broen; Stenen, som er 5′ lang og neppe 1′ 6″ tyk, har fordum staaet opreist og nedsat i Jorden med den ene Ende, hvor der ingen Indskrift er 18″ forneden. Indskriften er at læse *βουστροφηδὸν* med Slutningen og Korset i Midten. Runerne ere vel 6″ höie, i den midterste Linie lidt kortere. En med stor Omhu af Skolelærer Johansen udført tro Afbildning meddeltes af Sognepræsten til Horning Hr. H. P. Knudsen.

ᛏᚢᚴᛁ : ᛋᛘᛁᚦᚱ : ᚱᛁᚦ : ᛋᛏᛁᚾ : ᛁᚠᛏ :

ᚦᚢᚱᚴᛁᛋᛚ : ᚴᚢᚦᛘᚢᚾᛏᛆᛦ : ᛋᚢᚾ : ᛁᛋ : ᚼᛆᚾᚢᛘ

ᚴᛆᚠ : ᚴᚢᚹ : ᚢᚴ : ᚠᚱᛁᛆᛚᛋᛁ ✠

Tóki smiþr riþ stén eft þorgisl Guþmundar sun, es hanum gaf (kup) uk frjalsi.

Toke Smed hug Indskriften paa denne Steen til Erindring om Thorgisl Gudmundson, som gav ham Lön og Frihed.

Toke le forgeron grava des runes dans cette pierre en souvenir de Thorgisl fils de Gudmund, qui lui paya des gages et lui rendit la liberté.

Det er nöie bemærket, at den sidste Rune i det tredie Ord fra Slutningen er ᚹ og ikke ᚦ; „hanum gaf guþ" synes ikke at være nogen rimelig Udtryksmaade, og betegner den særegne Character vel enten ᛒ (p) eller er en Ristefeil for ᛚ,

saa at man maa læse kup, kaup eller gull, og Meningen er at Thorgils havde frigivet Toke fra Trældom og givet ham Arbeidslön eller Eiendele.

Tulstrup (Viborg Amt, Medelsom Herred, Hjorthede Sogn). Stenen, som nu bevares ved Hjermind Kirke, har ifølge Sagnet staaet paa en Höi ved Tulstrup, kaldet Runehöien; den er 8′ höi og 3′ bred forneden; paa Bagsiden er en Skibsforestilling indhuggen. (W 302, ny Tegning med flere her benyttede meddeelt af R. H. Kruse deels særskilt deels i en haandskreven Samling, der bevares i det antiquarisk-topographiske Archiv ved vort Museum.

ᚦᚢᛚᚠᛦ : ᚱᛁᛋᚦᛁ : ᛋᛏᛁᚾ : ᚦᛅᚾᛋᛁ : ᛁᚠᛏᛁᛦ :

ᚱᛅᚦᛅ : ᛒᚱᚢᚦᚢᚱ : ᛋᛁᚾ : ᚼᛅᚱᚦᛅ : ᚴᚢᚦᛅᚾ : ᛏᚱᚢᚴ :

Þúlfr résþi stén þannsi eftir Raþa, bróþur sinn, harþa góþan dru*n*g.

Thulf reiste denne Steen efter sin Broder Rade, en meget brav Mand.

Thulf érigea cette pierre en souvenir de Rade, son frère, homme débonnaire et vaillant.

Þúlfr (Tholf) er maaskee dannet ved Sammensætning af Þórúlfr. Da Stenen i sin Tid har staaet ved Tulstrup, er det ikke utroligt, hvad Kruse bemærker, at denne By kan være kaldt Thulfstrup efter den her nævnte Thulf, altsaa maaskee Þórúlfsþorp.

Skjern (—, —); Stenen fandtes i Ruinerne af det gamle Skjern Slot i det nordøstre Hjörne; den er af lys Granit, 5′ lang, 3′ bred, 10 til 16″ tyk, glat paa den ene Side, hvor Indskriften er indhuggen. Den er efter Kruses Yttring, hvis Afbildning af den jeg her har benyttet, en af de skjönneste

Runestene i Jylland. Midterdelen danner et Ansigt, der ikke er uden Smag i Tegningen; deromkring er Indskriften anbragt i tvende Baand, det ene udenom det andet. Runerne, der alle ere tydelige, have en Höide af 5 til 7″.

ᛋᚬᛋᚴᛁᚱᛆᚦᚱ : ᚱᛁᛋᚦᛁ : ᛋᛏᛁᚾ : ᚴᛁᚾᚢᛚᚠᛋ : ᛏᚢᛏᛁᛦ :

ᛆᛏ : ᚢᚦᛁᚾᚴᛆᚢᚱ : ᚢᛋᛒᛁᛆᚱᚾᛆᛦ : ᛋᚢᚾ : ᚦᚢᚼ :

ᛏᚢᚱᛆ : ᚢᚴ : ᚼᛁᚾ : ᛏᚢᚱᚢᛏᛁᚾ : ᚠᛆᛋᛏᛆ :

Paa Enden af Stenen i to Linier *βουστροφηδὸν*:

ᛋᛁᚦᛁ : ᛋᛆ : ᛘᚬᚾᚱ : ᛁᛋ : ᚦᚢᛋᛁ : ᚴᚢᛒᛚ : ᚢᛒ : ᛒᛁᚱᚢᛏ

Soskiraþr résþi stén, Ginnúlfs dóttir, at Óþinkaur Ásbjarnarsun, þoh (þá) Tóra uk [hin] Tórodd inn fasta.

Síþis sá monnr es þausi kumbl uppbrjót*i*!

Soskerad reiste denne Steen, Gunnulfs Datter, efter Odinkaur Asbjörnson og Thore samt tillige efter Thorodd hin faste.

Den Mand forhexes, som opbryder Mindehöien.

Soskerade, fille de Gunnulf, érigea cette pierre en souvenir d'Odinkar fils d'Asbiorn et de Thore, et encore de Thorodd l'inébranlable.

Que l'homme qui ouvre le tumulus devienne la proie des sorciers!

ᚦᚬᚼ antager jeg svarende til þá efter islandsk Skrivemaade.

MONNR eller MANNR; det er mærkeligt her at træffe denne sjeldne Form for det sædvanlige maðr; af andre analoge Ord forekomme begge Former hyppigere: sunnr og suðr, finnr og fiðr.

Grendsten (—, —), Stenen er nu opstillet ved Kirkens søndre Muur; den er af en rødlig guul Skifer, störste Længde 5′, Breden 3′ 4″, glat, hvor Indskriften er indhuggen; Runerne 6 til 8″ höie (Tegning meddeelt af Hr. R. H. Kruse).

: ᛏᚢᚴᛁ : ᛋᛘᛁᚦᚱ : ᚱᛁᛋᚦ ⁘
ᛋᛏᛁᚾ : ᚦᛁᛋᛁ : ᛆᛁᚠᛏᛁᛦ :
: ᛦᛁᚠᛚᛆ : ᛋᚢᚾ : ᛆᛋᚴᛁᛋ : ᛒᛁᛆᚾᛆᛦ
: ᛋᚢᚾᛆᛦ : ᚴᚢᚦ : ᚼᛁᛆᛒ : ᚦᛆᛦᛆ
: ᛋᛆᛚᚢ :

Tóki smiþr résþ*i* stén þ*enn*si aiftir Rifla, sun Ásgé*s* Bjannar sunar; guþ hjálp*i* þ*ei*rra sálu!

Toke Smed reiste denne Steen efter Rifle, en Sön af Asgeir Björnson; Gud hjelpe deres Sjæle!

Toke le forgeron érigea cette pierre en souvenir de Rifle, fils d'Asgeir né de Biorn; que Dieu ait pitié de leurs âmes!

Gylling (Aarhuus Amt, Hads Herred), Stenen, som nu bevares i Kirkens Vaabenhuus, er af en god halv Alens Tykkelse og har to flade Sider, paa hvilke Indskriften er anbragt i fire Linier. Beskrivelse meddeelt af Sognepræsten Hr. H. L. Möller tilligemed en omhyggelig jevnført Copie af Hr. Møllebyggersvend Mortensen:

ᛏᚢᚴᛁ : ᚦᚢᚱᚴᛁᛋᛚ : ᛋᚢᚾ : ᚱᛆᛁᛋᛏ : ᛋᛏᛆᛁᚾ :
ᚦᛆᚾᛋᛁ : ᛆᚠᛏ : ᚱᛁᛋᛒᛁᚴ : ᛋᛁᚾ : ᛒᚱᚢᚦᚢᚱ :
ᚴᚢᚦᛆᚾ : ᛆᚱᚦ :

Tóki þorgislsun reist stein þannsi aft (Risbek), sinn bróþur, góþan-arþ.

Toke Thorgilsson ristede Runerne paa denne Steen efter sin Broder Risbek Godard.

Toke, fils de Thorgils, sculpta cette pierre en souvenir de Risbek godard, son frère.

Risbekkr er et sjeldent Navn, maaskee Hrísbekkr, og Tilnavnet góþr arþr ogsaa særeget, rimeligviis tillagt Manden, fordi han ved Agerdyrkning har erhvervet sig Formue.

Vedelby eller Veilby (—, Hasle Herred) paa Grydhöi, Indskriften i et krumböiet Baand. (W. Addit. ad nom. Dan. p. 21):

ᚦᚢᚱᚴᛁᛚ : ᚱᛁᛋᚦᛁ : ᛋᛏᛆᚿ ᚦᛆᚿᛋᛁ : ᚢᚴᛏᛁᛦ : ᛏᚢᚴᛆ :
ᛘᛆᚴ : ᛋᛁᚿ

þorkell résþi stén þannsi uftir Tóka, mág sinn.

Thorkel reiste denne Steen efter sin Svoger Toke.

Thorkel érigea cette pierre en souvenir de Toke son beau-frère (*ou* beau-père).

Mærkelig er her den bundne Rune i det tredie Ord for ᛁᚿ, hvor Tværstregen forneden til venstre alene har til Hensigt at antyde at Hovedstaven skal læses dobbelt, først som ᛁ og dernæst med Tværstregen som ᚿ.

Vederslev (Randers Amt, Nörre Herred), Stenen, 5′ lang og henved 2′ bred, sidder i den indvendige Side af Kirkegaardens vestre Dige, omtrent ligefor Kirketaarnet. Tegning meddeelt af Hr. R. H. Kruse:

ᛁᚢᛆᚱ · ᚼᛁᛐ · ᚱᚢᚿᛁ · ᚦᛁᛋᛁ · ᛆᚠᛏᛆᚱ · ᛋ ᚠᚿᛘᛁ · ᛒᚱᚮᚦᛆᚱ ᚿᛁᛁ

Ivar hjó rúna þessa öftir Sólmi, bróþ*ur* sinn.	Ivar indhug disse Runer efter sin Broder Solmer.

Ivar sculpta ces runes en souvenir de Solmer, son frère.

ᛅᚠᛏᛁᚱ som paa flere Runestene (B 949, W 248), ellers sædvanligst aft, aftir; ᛏ og ᛁ ere sammenbundne.

Sólmir er et sjeldent Navn; B 651 har et noget lignende Sjálmr.

Steenalt (—, Rougsø Herred, Ørsted Sogn). I Haven ved denne Herregaard var en Gravhöi, omgiven med flere Stene, af hvilke den ene var större end de ovrige og næsten firkantet, paa hvis ene mere jevne Flade Indskriften var anbragt i tre Linier at læses fra neden af opefter. Worm aftegnede den, men allerede i hans Tid blev Stenen fort bort fra dette Sted, for, som man sagde, at anvendes til nogensomhelst Bygning (W 289):

ᚭᚢᚠᛏ : ᛒᚱᚢᚦᚱ : ᛋᚢᚾ : ᛋᛁᚾ :

ᚱᛆᛁᛋᚦᛁ : ᛋᛏᛁᚾ : ᚦᛆᚾᛋᛁ :

ᚭᛋᚢᚱ : ᛋᛏᚢᚠᛋ : ᛋᚢᚾ :

Ossur Stúfssun reisþi stén þannsi auft Bróþur, sun sinn.	Össur Stufsön reiste denne Steen efter sin Sön Broder.

Ossur fils de Stuf érigea cette pierre en souvenir de Broder son fils (*ou* de son neveu).

Glenstrup (—, Nörrehald Herred), Stenen 5′ 2″ höi, 2′ 11″ störste Brede, Runerne 6″ höie; Indskriften i et krumböiet Baand; bevares nu i runde Taarn ved Trinitatis Kirke i Kjøbenhavn.

ᚦᚢᚱᛁᛦ : ᚱᛁᛋᚦᛁ : ᛋᛏᛁᚾ : ᚦᛅᚾᛋᛁ : ᛁᚠᛏᛁᛦ : ᚴᚢᚾᛅᚱ :
ᚠᛅᚦᚢᚱ : ᛋᛁᚾ

Þórir résþi stén þannsi eftir Gunn*ar*, faþur sinn.

Thorer reiste denne Steen efter sin Fader Gunnar.

Thorir érigea cette pierre en souvenir de feu son père Gunnar.

Eistrup (—, —, Asferg Sogn). Stenen, som i 1795 fandtes ved Gravning paa Eistrup Mølles Mark, førtes i 1825 til Kjøbenhavn og er nu opsat i en af Nicherne i Rundetaarn; dens Höide er 3′ 7″, Brede 2′ 3″ og Runerne ere 5″ höie; Indskriften begynder fra nedenaf opefter og er anbragt i tre Linier *βουστροφηδόν*.

: ᚦᚢᚱᚴᛁᛦ : ᛏᚢᚴᛅ : ᛋᚢᚾ : ᚱᛁᛋᚦᛁ : ᛋᛏᛁᚾ :
: ᚦᛅᚾᛋᛁ : ᛅᚠᛏᛁᛦ : ᛘᚢᛚᛅ : ᛒᚱᚢᚦᚢᚱ
ᛋᛁᚾ : ᚼᛅᚱᚦᛅ : ᚴᚢᚦ : ᚱᚢ : ᚦᛁ ·

Þorgér Tókasun résþi stén þannsi eftir Múla, bróþ*u*r sinn; harþa góþ ró þé*m*!

Thorgeir Tokason reiste denne Steen efter sin Broder Mule; gid han have meget god Ro!

Thorgeir fils de Toke érigea cette pierre en souvenir de Mule, son frère; qu'il y repose en paix!

ᛋ har her den samme Form som paa Sönder-Vissing Stenen ovenfor p. 202.

Den sidste Rune kan ikke skimtes, men antager jeg at der maa læses ᴛɪᴍ eller maaskee ᴛɪʀ.

Aars (Aalborg Amt, Aars Herred), Indskriften i bueformede Baand paa tvende Sider af Stenen med Slutningen i Baand indenfor Aabningen; Afbildning af Hr. R. H. Kruse og Fortolkning af Finn Magnusen i Ant. Tidsskrift 1843-1845 p. 178-86 tab. V:

ᚭᛋᚢᚱ : ᛋᛆᛏᛁ : ᛋᛏᛁᚿ : ᚦᚭᚿᛋᛁ :

ᛆᚠᛏ : ᚢᛆᛚᛏᚢᚴᛆ : ᛏᚱᚢᛏᛁᚿ ᛋᛁᚿ

ᛋᛏᛁᚿ : ᚴᚢᛆᛋᚴ : ᚼᛁᚱᛋᛁ · ᛋᛏᚭᚿᛁ · ᛆ · ᛚᚭᚴᛁ :

ᛋᛆᛦ : ᚢᛆᛚ : ᛏᚢᚴᛆ : ᚢᛆᚱᚦᛆ · ᚿᛆᚠᚿᛁ

Ossur satti stein þannsi aft Valtóka, drottinn sinn.

Sténn kvask hersis
standa á lagi
sá'r Valtóka,
varþa nafni.

Össur satte denne Steen efter sin Herre Valtoke.

Stenen forkynder sig
staae paa Hersens Grav,
den man Valtokes
Varde skal nævne.

Ossur posa cette pierre en souvenir de Valtoke son maître.

La pierre s'annonce
comme érigée sur la tombe du préfet;
elle portera le nom
du monument de Valtoke.

Ferslev (—, Fleskum Herred), Stenen er indsat i Muren, som adskiller Kirkens Skib fra Choret, den er 2′ 9″ lang, 11″ bred, de aldeles tydelige Runer 4 til 5″ höie. Tegninger af S. Abildgaard og R. H. Kruse.

ᛋᛁᚱᛅᛏᚢᛚ : ᚾᛁᛋ : ᚾᚢᛋ : ᛅᛏᛋᚮ :

: ᛋᛅᛏᛁ : ᛋᛏᛁᚾ : ᚦᛅᚾᛋᛁ : ᛁᚠᛏ :

Lútaris satti stén þannsi eft *T*osta, sun sinn.	Lotarius satte denne Steen efter sin Sön Toste.

Lotaire érigea cette pierre après Toste son fils.

Fjellerad (—, —, Gunnerup Sogn); Stenen, som er 7 Fod höi og 3 Fod bred, stod fordum fast i Jorden paa Toppen af en paa Grændsen af Byerne Fjellerads og Haals's Marker liggende anseelig Gravhöi og bevares nu paa Gunnerup Kirkegaard. Indskriften af 5 Fods Længde naaer $9\frac{1}{2}$ Tomme ned fra Ryggen paa begge Sider af Stenen og er anbragt i fire perpendiculaire Linier at læses *βουστροφηδὸν*. Worm, som beskriver Monumentet p. 317-22, læser her Navnene Baldur og dennes Fader Snigur, som han antager at være den af Saxo omtalte Kong Snio, hvilken Fortolkning vandt Stephanius's og fleres Bifald. Han siger tillige at Stenen af nogle kaldtes Baldurs Steen.

Efter den Wormske Copie søgte Werlauff (Nord. Tidsskrift for Oldk. I 311, 1832) at restituere denne Indskrift saaledes: „Balþur (Bardur) risþi stin þansi auftar Stigur hinar (hennar) faþur kunu *ak* sin (sinnar?) þiakn guþan auk Tufu muþur sina (hennar?); þeir liga biþi unt þim haugi", som skulde betyde: Balder (Bard?) reiste denne Steen efter Stig, sin Hustrus Fader, en tapper Mand og sin (hendes?) Moder Tufa; de ligge begge under denne Höi." „ak" maatte være en Feil af Runehuggeren; „hennar konu sin" maaskee en Provincialismus istedenfor „konu sinnar". Werlauff har saaledes, som man bemærker, anvendt sin yderste Omhu paa ved Gisning at faae nogen Mening derudaf, hvilken dog af et saa mangelfuldt Grundlag vistnok ikke kunde blive fyldestgjörende.

N. M. Petersen (l. c. 279, 1855) læser ligeledes efter Worms Tegning: „Balþur risþi stin þansi auftir . . . . . faþur kunu . . . . þiakn kuþan (góþan) auk Tufu muþur sino; þair liku biþi unt þim hauki."

Disse Forsøg af Granskere, hvem ogsaa Runographien skylder Berigelse, ligesom Rasks Forsøg paa Tirsted-Stenens Forklaring, optages her for at gjöre det end mere indlysende, hvor særdeles de Bestræbelser ville paaskjönnes, der lede til den rette Læsning af tidligere miskjendte Skrifttræk.

Archivtegner S. Abildgaard gjorde to Reiser til Stedet, men beklager at det var mörkt og taaget Veir og at Indskriften var begroet med Mos, som han ikke kunde faae afskrabet; hans Afbildning er meget ufuldstændig. R. H. Kruse tog i 1841 en ny Afskrift, hvori det første Navn er berigtiget, men han læser omtrent som Worm: „aft Sniugur . . . . konung sin" og om fjerde Linie bemærker han „at den er ligesaa ulæselig nu som den var i Worms Tid." Efter min og Sognepræsten Provst H. Wulffs Anmodning har Skolelærer Johannsen ofte betragtet og undersøgt ved forskjellig Belysning denne Indskrift og stræbt at skjelne og gjengive dens svage Træk. I flere Maaneder har jeg desangaaende brevvexlet med ham. Resultatet af dette omhyggelige Eftersyn har været tilfredsstillende. Flere Gnidebilleder af Indskriften, som Cand. D. H. Wulff leverede til Selskabets Archiv, kom mig ogsaa til væsentlig Nytte. Ved Sammenhold af disse forskjellige nye Afbildninger er jeg bleven istand til at restituere og supplere Indskriften.

Ved at følge den samme Fremgangsmaade, som jeg ofte har fulgt ved Læsningen af vanskelige Partier af islandske Skindbøger, navnligen ved at anvende og foranledige anvendt en Smule meer end almindelig Taalmodighed til Betragtning og Beskuelse af halvt afslidte Skrifttræk, er det lykkedes at faae hele Indholdet af denne Indskrift frem med en temmelig Grad af Sikkerhed, hvilket jeg i Begyndelsen aldeles ikke havde kunnet tænke paa.

Den af Worm meddelte Læsning:

Den nye i 1856 tagne Copie af Indskriften:

Tóki reisþi stén þannsi auk garþi kub*l*-m*ark* þausi aft Apa, mág sinn, þaign góþan, auk Tófu, móþur sína; þau ligg*j*a bæþi í þeim haugi.

Toke reiste denne Steen og gjorde disse Mindesmærker efter sin Stiffader Ape, en brav Mand, og efter sin Moder Tofa; de ligge begge i denne Höi.

Api unni Tóka *garþs síns* aft sik.	Ape forundte Toke sin Gaard efter sig.

Toke érigea cette pierre et fit ces monuments en souvenir d'Ape, son beau-père, qui était un homme de bien, et de Tofa, sa mère; ils reposent l'un et l'autre dans ce tumulus.

Ape légua sa maison à Toke.

Af Stenens ene Ende er et Stykke af Kanten afstødt, saa at den sidste Rune i første og den første i anden Linie ere beskadigede; Ordet kubl maa ansees sikkert, og neppe har der staaet ᛆᚢᚴ mellem dette og det næste Ord, af hvis første Rune nu kun sees det øverste Parti. Denne maa upaatvivlelig være ᛘ, da ᚴ neppe kan give nogen Mening; den anden er ᛆ, den følgende Character eller to Runer skjelnes ikke. Jeg gisner mark, n. pl., og antager kubl-mark, Mindesmærke, at være en rimelig Sammensætning og Ordet neppe tvivlsomt.

Apa; paa de første Afbildninger, jeg modtog fra Gunnerup, var dette Navn givet som ᛆᚱᛆ, og vel tilfreds dermed, tænkte jeg under den fortsatte Brevvexling ikke paa at der kunde staae noget andet. Da jeg fik Gnidebillederne, opdagede jeg imidlertid at der her stod ᛆᛒᛆ og i Begyndelsen af fjerde Linie ᛆᛒᛁ. Api er et i Oldtiden oftere anvendt Navn; efter Mænd, som bare det, opkaldtes Apasýsla (Kallø og Skanderborg Amter) i Jylland og Apavatn i Arnæs Syssel paa Island; det forekommer ogsaa paa adskillige Runestene i Jylland (W 278, 286) og i Skåne (W 182, 147?). Forinden jeg blev opmærksom paa dette Navn, havde min Medarbeider i Gunnerup oplyst mig om at en nu plöiet og jevnet Höi paa Præstegaardens Mark, hvorpaa den næstfølgende Steen forhen stod, havde af Bønderne været kaldt Aphöi. Da den der jordede Mand hed Asulf, er det klart at der er skeet en Forvexling, og at Navnet Apahaugr maa henføres til den Höi, paa hvilken nærværende Steen fordum stod. Navnets gen.

har i ældre Tid været Apa; i en senere træffer man Appis, som paa en Steen i Vamdrup Kirkedör (W 444): ᚼᛆᚱᛆ: ᛚᛁᚴᛁᚱ : ᚦᚱᚢᛋᛏᛆᛁᚾ : ᛆᛒᛒᛁᛋᛋᚢᚾ, Hæræ ligger Þorstain Æbbessun, og udtaltes Navnet da sædvanlig Ebbe.

UNNI er imperf. af unna (præs. ann eller unni, part. unnt). Den, som dyrker eller interesserer sig for vort Nordens Oldsprog, vil særdeles glæde sig over det grammatiske Udbytte, denne Linie afgiver ved at indeholde et Exempel paa dette Verbums Styrelse af Objectet i Genitiv aldeles som i de islandske Oldskrifter. For at stille analoge Udtryk ved Siden, vil jeg anføre Skjalden Rafns sidste Ord til Gunnlaug Ormetunge (Íslendínga Sögur II 269): „ek ann þèr eigi faðmlagsins Helgu hinnar fögru", „jeg under dig ikke Helga hin fagres Favnetag" og imperf. (Snorra Edda I 356): „Hreiðmarr unni þeim enskis penníngs af gullinu".

Ogsaa fjerde Linie anseer jeg for at være gjengiven med Sikkerhed med Undtagelse af dens fjerde Ords første Bogstaver. ᛒᚢᛋ, som jeg havde snarest tænkt mig her, staaer der neppe, da der er Plads til flere Runer. Da derhos ᛆᚱ ere engang ved heldig Belysning skimtede, kan, saavidt jeg skjönner, den Læsning, jeg foreslaaer, være rimelig.

Baldur træffe vi ikke her og ikke engang Kong Snio, men vi maa søge Opreisning for dette Afsavn ved et lille Bidrag til Oplysning om Sprogets Beskaffenhed i hin nordlige Deel af den jydske Halvø og i hin fjerne forchristelige Tid, denne Indskrift tilhører.

GUNNERUP (—, —); Stenen, som er 5′ 5″ lang og 1′ 6″ bred, stod fordum paa en nu jevnet Höi paa Præstegaardens Mark; nu ligger den paa Kirkegaarden (W 317). Copie meddeltes af Skolelærer Johannsen og ligeledes et Gnidebillede for Archivet. Indskriften i een Linie.

ᛆᚢᛌᛏᛁᚴ : ᛌᛆᛏᛁ : ᛌᛏᛁᚴ : ᚦᚼᚼᛁ : ᛆᛒᛏ : ᚼᛌᚢᚾᛒ : ᚠᛆᚦᚢᚱ : ᛌᛁᚼ

Eysténn satti stén þannsi apt Ásúlb, faþur sinn.	Eystein satte denne Steen efter sin Fader Asulf.

Eystein posa cette pierre après Asulf, son père.

Mærkelig i denne Indskrift er i palæographisk Henseende Anvendelsen af Runerne ᚭ og ᚼ og i orthographisk tillige ᛒ for ᚠ i APT og OSULB.

THORDRUP (THYLAND, Thisted Amt, Hundborg Herred); Stenen, 5′ höi og 2′ bred forneden, bevaredes i Kirkens Vaabenhuus, men er efter dennes Nedbrydelse i 1794 sporløs forsvunden. Indskriften var anbragt i to Buer, den ene indenfor den anden og de to sidste Ord fra neden af opefter i Buens Aabning. Af denne Steen kjender jeg alene den Afbildning (W 293), som er meddeelt Worm af Jonas Schonvig, og den er ikke alene unöiagtig, men endog, saavidt jeg skjönner, ved uheldig Conjectur hjulpen efter og derved forvansket, saa man ikke let vil kunne med Sikkerhed restituere den. Et Forsøg til dette Maal har jeg dog vovet paa og vil her fremsætte. Jeg havde nedskrevet dette Forsøg, forinden jeg bemærkede, at en anden (N. M. Petersen l. c. III 279) havde gjort et lignende, der for to af de vanskelige Ords Vedkommende stemmer dermed. Ved Prikker anbragte underneden har jeg betegnet de Runer, som jeg har forsøgt at restituere.

ᚭᛋᚼ : ᛋᚼᛏᛁ : ᛋᛏᛁᚾ : ᚦᚭᚾᛋᛁ : ᚼᚠᛏᛁᛦ : ᛏᚢᚠᚼ :

ᛁᚠᚭᛏᛋ : ᚠᛆᚱᛆ : ᛋᚢᚾ : ᚠᚢᚦᚭᚾ : ᛁᛋ : ᚢᛆᚱᚦ : ᚢᛁᚠᛁᚾ :

ᛆ : ᚢᚠᚢ : ᛡᛁᚦᛁ : ᚢᚠ : ᚢᛆᛋ : ᛡᛁᛰᚦᛁᚠᛁ : ᛋᛆᚠᛆ :

ᛁᚢᛏᛁᛋᛆᛦ

Ásа satti stén þannsi aftir Tóka E*n*glandsfara, sun góþan, es varþ veginn á Úfuhéþi uk vas hémþegi Saka-Jódísar.

Asa satte denne Steen efter sin gode Sön Toke Englandsfarer, som blev dræbt paa Ovehede og boede hos Sage-Jodis.

Asa posa cette pierre en souvenir de son bon fils Toke, navigateur d'Angleterre, qui fut tué dans la bruyère d'Ofa et habitait la maison de Saka-Jodis.

Det forekommer mig indlysende, at man her har Ordet ᚢᛁᚴᛁᚿ, VEGINN, og at det ᚴ, der paa Afbildningen sees efter ᚿ, ikke har staaet i Indskriften men er tilföiet alene ved en uheldig Gisning. Copiens ovenantydede Beskaffenhed skjönnes saaledes; imidlertid har denne dog gjengivet saa mange Runer og Træk af Runer, at man maaskee kan med nogen Grad af Rimelighed udfinde hvad der har staaet.

Den Gisning, som har ledet mig til at læse ENGLANDSFARA, er vistnok temmelig dristig, imidlertid troer jeg dog der at have truffet det rette, og maa da denne Steens Indskrift föies til dem, hvori Vesterlandene omtales, som jeg har meddeelt i Mémoires des Antiquaires du Nord, 1845-1849 p. 331-52.

Störst Tvivl frembyder det næstsidste Ord; neppe tör man gisne ᛋᛆᚴᚢ, heller ikke læse ᛋᚢᚴᛆ, Sokka, og tænke sig Jodis kaldt saaledes efter sin afgangne Mand af dette Navn; maaskee kan Ordet være gen. pl. af sak (sök), og have Hensyn til Sager, som denne Kvinde har ført eller deeltaget i, ligesom Saka-Steinn i Gisle Surssons Saga.

Ifølge Meddelelse fra Sognepræsten til Ove, Hr. v. Haven, er Ove Hede en Deel af den Hede af omtrent en halv Miils Brede, som strækker sig fra Øst mod Vest gjennem den nordlige Deel af Vive, Ove og Valgaards Sogne, og skal i sin Fortsættelse have staaet i Forbindelse med Alheden. Paa denne Hede har maaskee i Oldtiden staaet et Slag, hvorom

ogsaa Navnet Valsgaard synes at vidne, og i dette Slag er da den her ommeldte Toke Englandsfarer falden.

Sjöring (—, —, —), Stenen er af rødlig Granit, 2′ 8″ höi, 1′ 3″ bred, Runerne fra 3 til 4″ höie; den gjenfandtes 1841 i et Steendige hos en Udflytter-Gaardmand og er nu henflyttet til Vang Kirke. Af Pontoppidans Marmora Danica 347 seer man, at den har forhen ligget paa Sjöring Kirkegaard. Her benyttede jeg tvende Tegninger, den ene af Hr. R. H. Kruse, den anden af Sognepræsten til Vang og Thorup, Hr. N. G. Bondo, som har gjentagne Gange efterseet og ombyggelig undersøgt Indskriften:

ᚬᛋᛅ : ᛋᛅᛏᛁ : ᛋᛏᛁᚾ : ᚦᚬᚾᛋᛁ : ᛁᚠᛏᛁᛦ ᚬᚢᛘᚢᚾᛏᛅ ·

ᚢᛁᚢ · ᛋᛁᚾ : ᛁᛋ · ᚢᛅᛦ : ᚼᛁᛘᚦᛁᚴᛁ · ᛁᚾᚢᛚᚠᛋ

Ása satti stén þannsi eftir Oumu*n*da (Ámunda), ve*r* sinn, es var hemþegi Ín*g*úlfs.

Asa satte denne Steen efter sin Mand Aamunde, som boede hos Inolf (Ingolf?).

Asa posa cette pierre en souvenir d'Amunde, son époux qui habitait chez Ingolf.

Det syvende Ord læses af Pontoppidan ᚢᛁᚾ, men af Hr. Bondo ᚢᛁᚢ, som jeg antager maa være ᚢᛁᚱ.

Den ene Rune i det sidste Navn er noget ubestemt; dog synes det mig at det maa være ᚢ.

Thisted. Paa Stenen, som sidder i den søndre Side af Taarnet tæt ved Jorden, er et med Bladzirater smukt udziret höit Kors indhugget. Indskriften er anbragt langs med dettes ene Side. Afbildning af Hr. R. H. Kruse; Forklaring af Finn Magnusen.

+ ᚦᚭᚱᛆ : ᛏᚤᚦᛁᛋ : ᛋᚮᛚ : ᚼᚢᛁᛚᚱ : ᚼᛆᚱᛆ :

Þóra Týdis sól hvílir hæræ. Thora Thylands Sol hviler her.

Thora, soleil du Thyland, repose ici.

Denne Fortolkning synes rimelig, uagtet Bogstaveringen af Landskabets Navn er noget særegen. Dets gamle Navn er Þjóþ; efter det regelrette Afledsord deraf þýþi er det nuværende Navn dannet.

Den Kvinde, hvis Minde Runerne skulle bevare, har da baaret et Tilnavn, Þýþis sól, som ganske svarer til Gudruns, Bergthors Datters fra Lundar i Gaulardal, Lundasól (Fornm. Sögur I 209) og til det, man gav Thorbjörg, en Datter af Islands Landnamsmand Helge hin Magre, Hólmasól (Ísl. Sögur I 230). Hr. Kruse bemærker, at man endnu i Thyland pleier at kalde den smukkeste Pige i en By Byens Sol.

Palæographisk mærkelig er den bundne Rune for ᛁ ᚦ og især det paa ᚦ i det næste Ord anbragte Tegn, som antyder, at man skal være opmærksom paa at læse denne Character som to Runer: ᚦ ᛁ.

Indskriften er vel fra det 12te Aarhundrede, neppe ældre.

Panderup (Vendsyssel, Hjörring Amt, Hvetbo Herred, Jetsmark Sogn). Ved Udgravning af en gammel Byggeplads paa Bisgaards Grund fandtes i November 1855 denne Runesteen, som er af Granit. Den Side, hvorpaa Skriften staaer, danner en Retangel, 4′ 2″ lang og 12″ bred; paa den glatte Flade staae Runerne usædvanlig skarpe og rene i to Linier. Beskrivelse af denne nyfundne Runesteen og Copie af Indskriften meddeelt Selskabet af Stud. theol. N. C. Christensen i Aaby.

ᚼᚢᚴᛁ · ᛋᛆᛏᛁ · ᛋᛏᛁᚿ : ᛁᚠᛏ : ᛒᚱᚢᚦᚱ

ᛋᛁᚿ ᚦᚢᚱᚴᛆᚢᚴ ᛆᚢᚴ · ᚼᚢᛁᚦᛁ

Hófi satti stén eft bruþr (brœþr) sína Þorlák auk Hviþi.

Hofe satte Stenen efter sine Brødre Thorlak og Hvider.

Hofe posa cette pierre en souvenir de Thorlak et de Hvider, ses frères.

Navnet Hviþir er sjeldent; troligen deriveres deraf Navnet paa Landsbyen Hvedsted, beliggende en Miil SSO for Panderup; i Aaby Kirkebog, der begynder 1724, findes dette Navn skrevet Widsted indtil 1762, derefter Wedsted; Bønderne udtale det „Hvestæ"; det har vel i Oldtiden hedt Hviðisstaðir og senere Hvidsted.

Hune (—, —, —), Stenen er 3′ 4″ lang og 1 til 2′ bred; Indskriften i et krumböiet Baand, Slutningen, de to sidste Ord, i sammes Aabning (W 291 og ny Tegning af Hr. R. H. Kruse).

ᚼᚢᚠᛁ · ᚦᚢᚱᚴᛁᛚ · ᚦᚢᚱᛒᛁᚢᚱᚾ : ᛋᛆᛏᚢ · ᛋᛏᛁᚾ :

ᚱᚢᚾᚢᛚᚠᛋ : ᚼᛁᚾᛋ : ᚱᛆᚦ · ᛋᛒᛆᚴᛆ · ᚠᛆᚦᚢᚱ ·

ᛋᛁᚾᛋ

Hófi, Þorkell, Þorbjorn sattu stén Runúlfs hins ráþspaka, faþur síns.

Hofi, Thorkel og Thorbjörn satte deres Fader Runulf hin Raadsnildes Steen.

Hofe, Thorkel, Thorbiorn érigèrent la pierre en souvenir de leur père Runolf le prudent.

Bryndersleff (Hjörring Amt, Börglum Herred), Stenen, som nu bevares i Rundetaarn i Kjøbenhavn, er firkantet, 4′ 8″ lang og hver Side 12″ bred, Runerne særdeles tydelige 10″ höie. (W 295; Rasks Meddelelse i Ant. Ann. III 83-92). Rask formeente, hvilket jeg dog ikke antager, at Indskriften har i begge Linier været fortsat paa en anden nu tabt Steen.

ᛋᚢᛁᚿ : ᛋᚢᚿ : ᚴᛁᚱᛘᚢᚿᛏᛆᛦ × ᛏᛁᚿ : ᛘᛁᛋᚴᚢᚿᛏᛆ

ᚴᛁᚱᚴᛁ : ᛁᚱ : ᚴᚱᛁᛋᛏᛁ : ᚴᛆᚿᛏ : ᛘᛆᚿᛘ

Svénn, sun Germundar (*Bygherrens Navn*). — Kirkja er Kristi kand til miskundar mannom.	Svein Geirmundson. — Kirken indviedes til Christ til Miskundhed for Menneskene.

Svénon, fils de Germond (fit construire l'édifice). — L'église est vouée à Christ (porte le nom de Christ) pour faire miséricorde aux hommes.

Ordstillingen er usædvanlig endnu mere end paa Ferslev-Stenen (p. 211).

De bundne Runecharacterer for ᚢ ᚦ, ᛆ ᚱ og ᛆ ᚦ fortjene her især at bemærkes.

RUNEINDSKRIFTER I NORGE,

som forholdsviis har færre Mindesmærker af denne Art, adskillige dog ret mærkelige.

ØVRE THELEMARKEN, Nordre Sundbo (Bratsberg Amt, Sillejords Præstegjeld, Fladdals Sogn); Stenen, som er 7′ 3″ lang og 1′ 6″ bred, stod paa en Höi, som af Almuen kaldtes Glomshaug (Gamalshaugr?) og bevares nu ved Fladdals Kirke. (J. M. Lund, Beskrivelse over Øvre Thelemarken 1785 p. 251; H. J. Wille, Beskr. over Sillejords Præstegjeld 1786 p. 51; ny Copie meddeelt Selskabet 1833 af Hr. Niels Aalholm i Arendal, jfr. Nord. Tidsskr. for Oldk. I 406-7).

ᛏ ᛆᛘᛆᛚ ᛫ ᚱᛆᛁᛋᛏ ᛫ ᚱᚢᚿᛆᚱ ᛫ ᚦᛁᛋᛆᚱ ᛫ ᛆᛁᛘ ᛫

ᛒᛁᚦᚱ ᛫ ᚦᚱ ᛫ ᛆᛘᛆᚿ ᛫ ᚴᚢᚦ ᛫ ᛆᛆ ᛫ ᚼᛆ ᛫ ᛆᚿᛁ ᛫ ⊕

ᚢᛁᚦᚱ ᛫ ᚠ ᛫ ᚴᛆᛘᛆ ᛫ ᛁᚱ ᛫ ᚦᛁ ᛁ ᛏᛆᛁᚦ ᛫ ᛆᛁᚴᚱ ᛫ ᛁᛒᛁᚱ

Ogmo*n*dr reist rúnar þessar auk biþr Þór almáttkan guþ at hann take viþr sál (Gama*l*s?), er þesse steinn liggr ibir.	Ögmund ristede disse Runer og beder Thor, den almægtige Gud, at han vil tage mod Sjælen af (Gamal), som denne Steen ligger over.

Ogmund grava ces runes en priant Thor, le dieu tout-puissant, d'accueillir l'âme de Gamal que couvre cette pierre.

De her gjengivne to første Linier udgjöre paa Stenen kun een samlet i et sædvanligt Baand anbragt Linie med et Kors foran og ved Liniens Ende en Cirkel, som er fiirdeelt ved et inden i samme anbragt Kors. Tre ganske lignende Kredsfigurer af Udseende som Hjül findes paa den store Overligger i Gravkammeret ved Herrestrup i Ods Herred i Sjælland, paa hvilken ogsaa Skibsforestillinger ere indristede (Annaler f. nord. Oldk. 1842-1843 tab. X; Mém. 1840-1844 p. 140, tab. IX).[2] Indskriftens følgende Linie læses ifølge den af Wille meddeelte Afbildning βουστροφηδὸν uden at være indfattet.

Ögmundr; saaledes læser jeg det første Navn, antagende ᛚ ristet for ᛆ ligesom ᛆ for ᛚ i det næstsidste Ord. Maaskee er Nabosognet Aamodtsdal opkaldt efter en Person af dette Navn.

sál; dette Ord er meget utydeligt; Lund læser: ᛏᛋᛚ, Wille ᛏsᛚ og Aalholm: ᛏ ᛚ; der staaer rimeligviis enten ᛋᛆᛚ eller ᛋᛅᛚ.

Gamals; saaledes maatte vel Navnet læses. Tværstregen for ᛚ har rimeligviis været anbragt paa det foregaaende ᛆ men er nu bleven utydelig. Navnet er almindeligt og forekommer paa mange Runestene; en Mand af dette Navn omtales ogsaa i Harald Haardraades Saga (c. 86, Fornm. Sögur VI 329).

Mærkelig i denne Indskrift ere de mange bundne Runer: ᛆᚴ, ᚢᚦ, ᛆᚱ, ᚢᚴ, ᛆᚱ, ᛆᛚ, ᛆᚦ og i Ordet almáttkan

ᛅᛏᚴ paa een Stav. Især paa Grund heraf antager jeg at den, uagtet dens utvivlsomme Mærker af Hedenold, ikke er stort ældre men snarere yngre end Begyndelsen af det 11te Aarhundrede.

SÖNDHORDELAND, Gjerde (Søndre Bergenhuus Amt, Etne Præstegjeld); Stenen, 6′ lang og 1′ bred. bevaredes tidligere paa Gaarden Gjerde men nu i Bergens Museum. Indskriftens to Linier ere anbragte paa Stenens tvende Smalsider. (W 458; W. F. K. Christie, Om Runemonumenter i Bergens Stift, Urda II 34-35):

+ᛅᚱᛚᚿᛏᚱ : ᚱᛁᛌᛏ : ᚱᚢᚿᛅᚱ : ᚦᛁᛋᛅᚱ

ᛅᚠᛏᛁᚱ : ᛅᛚᚢᛁ : ᚠᛅᚦᚢᚱ ·

Erlendr rést rúnar þessar aftir Alvi, faþur (sinn).	Erlend ristede disse Runer efter sin Fader Ölver.

Erlend sculpta ces runes en mémoire de feu son père Olver.

Erlends Fader har ikke, som Christie gisner, hedt Oluf; dette Navn havde ikke i ældre Tider denne Form, men ᚢᛚᛅᚠᚱ (B 853) eller ᚢᛚᛅᛁᚠᚱ (B 221) eller ᚢᛚᛁᚠᚱ (B 72), Ólafr, Óleifr. Her læses tydelig efter den af Christie meddelte Rettelse Alvi, acc. af Alvir, et Navn, som ogsaa forekommer paa flere Runestene, navnlig paa en ved Högs Kirke i Helsingland: „Alvir ok Bra*n*dr, þir markaþu rúna*r* (L 1069, jfr. B 952); i Sagasproget sædvanlig med Omlyd Ölvir eller Ölver.

Den Erlend, som indristede disse Runer, er sandsynlig, hvilket ogsaa Christie antager, den „Erlendr or Gerði lendr maðr", som faldt i Slaget ved Stiklastad 1030, hvor han stred imod Kong Olaf. Indskriften maa saaledes henføres til

Tiden för dette Slag og bevarer Navnet paa Stamfaderen til Norges Konge Magnus Erlingson, hvis Fader Erling Skakke, som var gift med Kong Sigurd Jorsalafarers og Dronning Malmfrids Datter Christine, ogsaa boede i Söndhordeland paa Gaarden Studla. Sagaberetningen om dennes Tog til Jerusalem har jeg optaget i Ant. Russes et Or. I 390-92; II 74-75. Erlings Fader Kyrpinga Orm var en Sön af Svein, hvis Fader Svein var en Sön af Erlend ör Gerði, upaatvivlelig den samme, som har ristet denne Runesteen, der maa ansees for en af de værdifuldeste Gjenstande i det Museum, ved hvis Oprettelse Christie har indlagt sig en Fortjeneste, som ogsaa Eftertiden vil paaskjönne.

Grindem (fordum Grindheimr i samme Præstegjeld); Stenen, 11′ lang, 2′ bred og 9″ tyk, ligger i Kirkegaardsmuren; Indskriften, som er anbragt i een Linie paa den ene Smalside, er nu meget udslidt (W 459; Christie l. c. p. 36).

᛭ᚿᚱᛁᛅᚦᚱ:ᚱᛅᛁᛋᛏᛁ:ᛋᛏᛁᚿ:ᚦᛂᚿ:ᛅᚠᛏᛁᚱ:

ᚦᛅᚱᛘᛅᚦ:ᚢᛁᚦᛅᚿᛏᛅ:ᚠᛅᚦᚢᚱ·

Neriaþr reisti stén þenna aftir (Þarmóþ) viþanda (*eller* véþanda), faþur (sinn).	Nereid reiste denne Steen efter sin Fader (Thormod) Brændefælder (*eller* Jæger).

Nereid érigea cette pierre en souvenir de Thormod son père qui était bucheron (*ou* chasseur).

Det første Navn er upaatvivlelig Nereiþr (en „Næreiðr lendr maðr" omtales i Fornm. S. VIII 81); det andet synes at være af en noget tvivlsom Skrivemaade; uagtet Runernes Træk nu ere meget svage, kunde det dog maaskee ved nöiere Eftersyn udfindes, om Navnet virkelig begynder med et ᚦ, og, hvis dette skulde være der, om da den anden Rune ikke er

ᚼ, for at komme til Vished, om Navnet maa læses Ármóþ eller þormóþ.

At tænke her paa „Nereiðr jarl enn gamli" vilde sikkert være at gaae for langt tilbage i Tiden, men den her nævnte Nereiþr kan vel have været af Slægten, hvilket især bliver troligt, hvis det andet Navn maa læses Á r m ó þ, da ogsaa dette Navn forekommer i denne Slægt (Landn., Ísl. S. I 317).

Paa denne Steen, ligesom paa den foregaaende og flere, forekomme tvende Former for Runen Sól.

YTTRE SOGN, Kvamme (Nordre Bergenhuus Amt, Kvamsø Skibsrede); Indskriften i to Linier, at læses *βουστροφηδὸν*, paa en cylindrisk Støtte 14′ lang og 5′ i Omkreds, nu forsvunden (W 464-65, Urda II 38):

ᚴᚱᚢᚱ : ᛒᛁᚱᛋ : ᛋᚢᚿᚱ : ᚱᛁᛋᛏᛁ : ᛋᛏᛁᚿ : ᚦᛁᚿᛏ : ᚿᚢᛁᛁ

ᚴᛁᛏᛁᛚ : ᛋᚢᚿᛆᚱ : ᛁᛋ : ᚼᚱ : ᚢᛆᛋ : ᚼᛆᚢᚴᚢᛁᚿ : ᛁᛋ :

ᛋᛏᛁᚿ : ᛋᛁᚿ : ᛋᛏᛁᚿᚱ +

Grór Bersasunr résti stén þenna at nýu Ketils sunar (síns), es hèr vas hauggvinn; es sténn sjá stinnr.	Gror Bersason reiste paa ny denne Steen efter sin Søn Ketil, som var nedhuggen her; denne Steen er haard.

Gror, fils de Berse, érigea de nouveau cette pierre en souvenir de Kétil son fils qui fut tué dans ce lieu; cette pierre est dure.

Her træffer man atter i samme Indskrift begge Former af Runen Sól, ᛋ og ᛌ. Den af Worm meddelte Copie, som er den eneste man har, er unöiagtig, og man maa ved Gisning restituere Indskriften, forinden man kan fortolke den; ᛒᛁᚱᛁᛋ kan rettes til ᛒᛁᚱᛌᛋ, og da ᚼᛆᚢᚴᚢᛁᚼ upaatvivlelig er

en Copiefeil for ᚼᛆᚢᚴᚢᛁᚿ, staaer vel ogsaa ᚼᛁᚱ̇, der dog kan forklares som det er, for ᚼᛁᚱ.

INDRE SOGN, Stedje (—, Sogndals Præstegjeld); Stenen, som gaaer op i en Spids, er 6′ höi og for neden 1½′ bred. Indskriften er anbragt i en Linie uden Indfatning fra nedenaf opefter (W 466; Urda II 39):

ᛆᛚᛆᚠᚱᚴᚢᚿᚢᚴᚱᛋᛆ[ᚢᛆᛘᛁᛚᛂᛋᛏᛁᚿ]ᚦᛁᛋᛆ

Ólafr konúngr sat milli steina þessa.

Kong Olaf sad mellem disse Stene.

Le roi Olaf était assis entre ces pierres.

Den Copie, Worm meddeler, er mindre nöiagtig; Christie har i 1827 paa det nöiagtigste undersøgt og gjengivet Indskriften, hvorhos han oplyser, at man tydelig kan see, at de tretten første og de fire sidste Runer ere gamle og ægte, men at de mellem disse værende tolv Runer ere yngre og efterhuggede; thi hine ere brede, dybe og mosbegroede, hvorimod disse ere grunde (ikke dybe), smalle, tæt ved hinanden staaende og ikke bevoxne med Mos. Man seer at der paa det Sted, hvor disse tolv Runer staae, har været en Fliis, som er afskallet fra Stenen, og det er ikke at paatvivle at de ældre ægte Runer have været indhugne derpaa. Da Flisen faldt af, har nogen efterhugget Runerne paa det Sted, som var nærmest under Flisen.

Det gaaer ikke an her at søge nogen Mærke- eller Grændsesteen. Efter Liljegren, som (Runlära p. 176) læser: „Olafr kunukr sotu milistaino þisa", giver Dieterich det (l. c. p. 379) ved „Der König Olof errichtete diesen Meilenstein", men det maatte hedde: „Ólafr konúngr setti mílustein þenna" og ikke som der staaer.

Ogsaa her forekomme de tvende Former af Runen Sól, ᛌ i det senere indhugne Parti, ᛋ to Gange i det oprindelige. I en saa kort Indskrift maa man vel dog antage, at Runen har haft den samme Form paa alle tre Steder, hvilken den ogsaa har paa Worms Copie, hvoraf det synes at fremgaae, at den senere Indristning er foretagen, efterat denne Copie toges. Betragter man nu denne Ombytning af en smallere Rune for en bredere og at desuden de øvrige Runer have maattet gjöres smallere, for at kunne anbringes paa den selvsamme Plads, faaer man en Tanke om at dette Partis første Rune ᚢ er ved et Tilfælde her urigtig anbragt, saa at man maa læse SAT, der giver en god Mening, medens s a u t eller s á ú t er mindre rimeligt, hvis ikke netop Terrainets Beskaffenhed skulde gjöre denne Læsemaade antagelig. Har Stenen staaet ved Veien og en anden ved Siden af den, har det mellem dem kunnet være en passende Plads til at tage Sæde paa, for at udhvile sig, og har Kong Olaf Haraldson siddet her, har der i den næstfølgende Tid, da han blev Helgen, været Anledning for Grundens Eier eller nogen anden der nær boende til ved Indskriften at bevare Mindet derom til Stedets Forherligelse.

THRONDHJEM, Berrig (Nordre Throndhjems Amt, Stördalen, Værnæs Sogn); Indskriften findes paa en steil og glat Klippe af 14 Fods Höide og 7 Fods Brede, kaldet Thingstuen eller Skrivarberget, ved en smal Bjergsti (*kleif*) mellem Gaardene Berrig og Ystenæs. (L. D. Klüver, Norske Mindesmærker 1823, Afbildn. n° 12, jfr. p. 49-53).

ᚱᚢᛚᛋᛘᚢᚱᚠᚢᛘᚢᛁᛋᛅ : ᛒᛁᚱᛏᛁᛚ

ᚠᚱᛁᚱᛁ . . ᛒᛁᛅᚢᚱᚽᛁ . . . . ⁘ ᚱᛁᛋᛚᚢ ⁘ ᚱᚢᛁᛅᚱ ᚦᛁᛋᛅᚱ

ᚢᚽᛏᛁᚱᛅᛚᛚᛁᚢᛁᚱᚦᚱᛁᛅᚱᚠᛁᚱ ᚠᚢᚠ ᚴᛁᛁᚢᚽᛁᚢᛏᚽᛏᛁᚽᚦᚱ

Ruvs murk umvísa bert ti*l*.	Baadeskurets Mærker vise tydelig til (Stedet).
þórir a*uk* Bjaurn a*uk* .... ristu rúnar þessar.	Thorer og Björn og .... ristede disse Runer.
(þeir menn) undir austanverþri orfer*u* gull fálu níu álna niþr.	Under den østlige Deel af Ebbestedet skjulte (disse Mænd) Guld ni Alen nede (i Jorden).

Les marques du hangar aux bateaux désignent clairement le lieu.

Thorer, Biorn et .... gravèrent ces runes.

Sous le côté oriental de l'endroit du reflux, ces hommes enfouirent de l'or à neuf aunes sous la terre.

De tvende første Linier have Retning fra neden af opefter, dog ere de gjengivne fem første Runer i anden Linie anbragte paa tværs med Stavenes øverste Kant oppe i første Linies Begyndelsesrune ᚱ; den tredie Linie staaer horizontal.

Klüver, som ikke var kyndig i Oldsproget, havde sendt Finn Magnusen sin Copie af den af ham opdagede Indskrift, af hvilken han, ligesom af hele Klippevæggen, meddeler Afbildning og tilföier den fortjente Runologs første Forsøg til en Fortolkning af den vanskelige Indskrift. Denne Fortolkning har jeg ikke vovet at tiltræde og fremsætter en anden derfra forskjellig til nöiere Overveielse og til nöiere Undersøgelse saavel af de locale Forhold som ogsaa af selve Indskriften, der, uagtet den kjendelige Omhu Klüver har anvendt paa sin Copie, maa ønskes yderligere efterseet, for at komme til större Sikkerhed om enkelte af de Runer, hvis Træk ikke ere fuldstændig gjengivne.

RUVS forklarer Finn Magnusen som gen. af róf, hróf, og oversætter det ved Klippehule eller Røs. Det betyder vel snarere Skibsstade (navale) eller Baadeskur og er forskjelligt fra hreysi, norsk rös, röis, af samme Betydning som urð, Steendynge, saxetum.

MURK for mörk efter sædvanlig Skrivemaade, n. pl. af mark, et Mærke.

BERT TIL; saaledes torde man vel læse den første Linies Slutning, antagende Runen ᛐ sat for ᛚ; BERT, adv., d. s. s. berliga.

De tre Mænd havde skjult en Skat af Guld paa det antydede Sted, og i den første verticale Linie til Venners Oplysning indhugget en Antydning derom med Henviisning til Stedet, hvor Skatten var gjemt. Sénere have de rimeligviis selv optaget Skatten og derefter i den horizontale Linie tilkjendegivet Grunden til de to første Liniers Indhugning; og har vel den ene af de tre Personer ikke villet have sit Navn paa den Maade overleveret til Efterslægten og har da selv borthugget de Runer, som dannede dette.

ORFER, fœm., af or og fjara. Begyndelsestillægget or (ör eller er) forhöier eller forstærker Begrebet, saasom örfyrndr, meget gammel, örskreiðr, som seiler godt, örnefni, Urnavn, ældste Navn, örvesi, höi Alderdom, orrosta, stor Kamp, Hovedslag; fjara, Strandbred, Ebbested, æstuarium; örfjara betyder altsaa et fuldkomment Ebbested og er flere Steder gaaet over til Stedsegennavne, saasom Orfirisey (Örfjörucy?), sædvanlig Effersey i Bugten ved Reykjavík; Orfjara, nu Orphir eller Orfer, den sydligste Deel af Mainland af Orknøerne.

ᚠᛁᛁᚢ; disse Runer sees at være ikke fuldstændig gjengivne; jeg antager at der staaer ᚠᛅᛚᚢ, FÁLU af fela (fel, fal, falit eller fólgit).

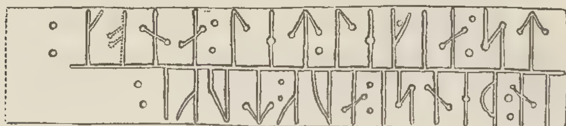
I denne Indskrift, ligesom i mange andre, finder man snart Skilletegn snart ingen saadanne Mærker mellem Ordene, og her bruges for Runen Sól snart ᛋ snart ᛌ, som kan antages for en noget nyere Form. I det næstsidste Ord finder man Runerne ᛅ og ᛚ sammenbundne paa een Stav.

RUNEINDSKRIFTER I STORBRITANNIEN.

Af de i Vesterlandene Tid efter anden opdagede nordiske Runeindskrifter, hvorom flere i vore „Annaler for nordisk Oldkyndighed" meddelte Beskrivelser give nöiere Underretning, vil jeg her indskrænke mig til at omtale en heel mærkelig, som fandtes for faa Aar siden og dertil föie end en, som först opdagedes ganske nylig, i 1855.

LONDON, St. Pauls Kirkegaard. Midt i Englands Hovedstad fandtes i August 1852 denne danske Runesteen ved Opgravning for at lægge Grund til et nyt Pakhuus i en Dybde af mere end 20 Fod under Overfladen paa Sydsiden af den forrige St. Pauls Kirkegaard. Den var anbragt som Hovedsteen over en Grav, hvori der fandtes et Skelet. Vort Selskab skylder John Brown en forelөbig Meddelelse om dette interessante Fund og Architecten James T. Knowles en Gibsafstөbning af Monumentet. Paa Stenen forestilles et phantastisk fiirfөddet Dyr med forunderlige Slyngninger og Snoninger og en mindre Dragefigur foran. Indskriften er anbragt paa Kanten i to Linier at læses *βουστροφηδὸν*.

Bemærkninger om Stenen og Fortolkning af Indskriften har jeg meddeelt i Ann. f. nord. Oldk. 1852 p. 271-301 med Afbildning tab. XII, ligeledes i Mémoires des Ant. du Nord 1845-1849 p. 286-312 tab. III, ogsaa særskilt „Remarks on a Danish Runic Stone from the eleventh century found in de Central Part of London."

Konáll lèt leggja stén þennsi auk Tóki.	Konal og Toke lode lægge denne Steen.

Konal et Toke firent poser cette pierre.

En större Steen, som nu er gaaet tabt, har meddeelt Oplysning om den i Graven jordedes Navn; og vi have saaledes alene her deres Navne, som have ladet denne Steen lægge ved Graven, og af disse er det ikke usandsynligt at Toke er en i England levende anseet Mand, rimeligviis af Palnatokes Slægt, som omtales i flere Documenter fra 1019 til 1043.

ØEN MAN, Kirk Braddan. Paa denne Steen, som den 19de November 1855 fandtes i Kirkens Taarn, forestilles tvende sammenheftede Dragefigurer, der ere omgivne med Snoninger. Indskriften er anbragt i en Linie paa den ene Kant. Den er afbildet i The Illustrated London News, Dec. 8, 1855, vol. XXVII p. 685 med en uheldig Fortolkning, men med følgende oplysende Bemærkninger om denne „Ancient Runic Stone, recently found in the Isle of Man": „For upwards of seventy years a stone which, as far as it could be discerned, had the appearance of what is called a Danish cross, has been known to exist in the steeple of Kirk Braddan, Isle of Man. It was partly bedded in mortar and stones above the lintel of a doorway leading to a loft above the gallery. On the 19th of November it was removed from its place. It not only proved to be a Northern cross, but a Runic one; that is it bore a Runic inscription .... The runes were in beautiful preservation. Unfortunately the upper part of the cross was partly broken, so that the original inscription was not entire. In the inscription, as it is, the concluding word is mutilated .... The present cross is curiously ornamented. The side, which we here present to the public, bears two monsters, perhaps intended to represent dragons, tied with a single cord, which passes round the

neck and body of one whose head is slightly averted, whilst, though it passes round the body of the other, it leaves the neck free. Little at present can be said about the other side of the stone, which is still in some degree covered with the very hard mortar in which it was found lying. Arrangements have been made for placing the stone beside the other cross, which has long been considered one of the principal ornaments of the beautiful churchyard of Braddan."

ᚢᛏᚱ : ᚱᛁᛋᛏᛁ : ᚴᚱᚢᛋ : ᚦᛁᚾᛆ : ᛆᚠᛏ : ᚠᚱᚢᚴᛆ : ᚠᛆᚦᚢᚱ :

ᛋᛁᚾ : ᛁᚾ • ᚦᚢᚱᛒᛁᚢᚱᚾ • | | | |

Oddr résti kross þenna aft Froka (Fróþa?), faþur sinn; en þorbjaurn . . . . . .

Odd reiste dette Kors efter sin Fader Froke (Frode?), men Thorbjörn (gjorde det).

Odd érigea cette croix en souvenir de Froke (Frode), son père, mais Thorbiorn (la fit *ou* y grava les runes).

Særegen er, ligesom i andre Runeindskrifter paa Man, Formen ᛓ for ᛒ. Paa en Steen i Gilberga i Upland (B 560) finder man ᚼ anvendt for ᛒ i ᚼᚱᚢᚦᚱ, brœþr. Navnets sidste Rune kan man med Sikkerhed restituere til ᚿ, og antager jeg at det utydelige Slutningsord har været ᚴᛁᚱᚦᛁ, GERÞI, gjorde, eller, hvis der kan skjelnes at have staaet flere Runer ᚱᛆᛁᛋᛏ:ᚱᚢᚿᛆᚱ, REIST RÚNAR, ristede Runerne.

Saavidt jeg skjönner, maa denne Indskrift henføres til den første Halvdeel af det 11te Aarhundrede og kan muligen være ældre end dem ved Kirk Michael og Kirk Andreas (Annaler for nord. Oldk. 1850 p. 275-77), ristede paa Kors, der vare forfærdigede af Gautr Bjarnarsun. Hvis nærværende Indskrift slutter med gerþi, seer man at den ommeldte Gaut ikke, som der i denne Indskrift siges, har forfærdiget alle disse paa Man værende Kors.

RUNEINDSKRIFTER I ISLAND OG GRÖNLAND.

ISLAND, Borg (Vester-Amtet, Myra Syssel); Stenen at en som Basalt dannet Klippeart er afbildet i Eggert Olafsons og Bjarne Paulsons Reise gjennem Island 1772 I tab. xvii, jfr. Finn Magnusens Medd. i Ant. Ann. IV 343-44.

Hèr liggr halr Kjartan Ólafsson.	Her ligger Ædlingen Kjartan Olafson.

Ci gît le vaillant Kiartan fils d'Olaf.

Den bundne Runecharacter i Slutningen opløses saaledes: ᛅᛚᛅᚠᚽᚽᛅᚦ. Tidligere har der paa Stenen været flere nu udslidte Runer, som man har forsøgt at udlægge. Den ene af Gisningerne „fèkk kíf, af sári deyþi" synes mindre heldig; den anden derimod har, om ikke Sikkerhed, dog Rimelighed for sig; ved den dannes en Halvstrophe Fornyrðalag:

Hèr liggr	Her ligger
halr Kjartan,	Helten Kjartan,
fyri svik	med Svig angreben
af sári deyþi.	han af Saaret døde.

Kjartan hørte til en af de mest ansete Slægter i Island. Hans Fader, den for sin Kunstsands bekjendte Olaf Paa, boende paa Hjardarholt i Laxaadalen, var Sön af Melkorka, den irske Konge Myrkjartans Datter, og havde Faderen op-

kaldt ham efter sin Morfader; hans Moder Thorgerde var en Datter af den berömte Skjald Egil Skallagrimson. Kjartan ansaaes for en af de mest udmærkede unge Mænd paa Island i den Tid og var afholdt af alle. I 996 reiste han med flere Landsmænd til Norge, hvor han ogsaa blev elsket af alle og vandt stor Yndest hos Kong Olaf Tryggvason, efter hvis Opfordring han antog Christendommen og vilde bidrage til dens Udbredelse paa sin Fædreneø. Blandt dem, som modstræbte den nye Lære, vare Osvifs Sönner med Undtagelse af den ældste Ospak. Ved sin Tilbagekomst til Island fandt Kjartan Osvifs Datter Gudrun, til hvem han tidligere havde fattet Kjærlighed, gift med sin Fostbroder Bolle Thorleikson, og derefter kom han i et fjendtligt Forhold til denne Slægt, som endte med at Osvifs Sönner anfaldt ham og Bolle tilföiede ham Banesaar. Osvifs Sönner bleve for denne Gjerning landsforviste. Den ældste af dem var Ospak, Fader til den ovennævnte Ulf, Harald Haardraades Staller. Kjartans Morbroder Thorstein Egilson havde da ladet bygge en Kirke ved sin Gaard Borg, og Sagnet beretter at den var nylig indviet, da Kjartans Lig blev der begravet. Hans Død indtraf i 1002 eller 1003, og er vel Runestenen, som formenes at være den ældste i Island fundne, anbragt paa hans Grav ikke lang Tid derefter.

Hvam (—, —, Norderaadal). Den langagtige Steen har Lighed med Kjartans Gravsteen; Indskriften er i tvende Linier paa to Sider af Stenen (jfr. de nævnte Værker):

ᚼᛆᚱ : ᚼᚢᛁᛚᛁᚱ : ᛋᛆᛘᚢᚿᛏᚱ ·

ᚴᛆᛘᛚ : ᛋᚢᚿ :

Hèr hvíler Samundr Gamlason.	Her hviler Sæmund Gamlason.

Ci-gît Sæmund fils de Gamle.

Det bemærkes at Runen ✱ her har ifølge den i Olafsons og Paulsons Reise meddelte Afbildning samme Form som paa Kjartans Steen.

Flekkuvík (Sönder-Amtet, Gullbringa Syssel). Stenen, som er 2′ lang og 14″ bred, staaer paa en Höi ved Gaarden (Ant. Ann. IV 345).

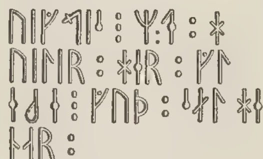

H(èr) h(vílir) Flecka. Her hviler Flecka.

Ici repose Flecka.

Flecka er upaatvivlelig den Kvinde, efter hvem Vigen og Gaarden er maaskee allerede i Hedenold opkaldt.

GRÖNLANDS ØSTREBYGD, Brattahlid (Eriksfjord); Stenen, som er 2′ 15″ lang og 14″ bred, fandtes paa Kirkegaarden ved den nær Lagmandsboligen værende Herredskirke i Igalikkofjordens nordre Arm; Indskriften er anbragt i fire Linier paa tværs uden Indfatning. Jeg meddelte Beskrivelse og Afbildning af den i Antiquitates Americanæ p. 342-44 tab. VIII fig. 1; jfr. Grönl. hist. Mindesm. III 812-13, tab. IX fig. 2.

Vigdís M(árs)d(óttir) hvílir hèr; gleðè guþ sál hennar! Vigdis M(ars)d(atter) hviler her; Gud glæde hendes Sjæl!

Ci-gît Vigdis, fille de Mar (ou de Magnus); que Dieu réjouisse son âme!

NORÐRSETA, Kirgiktórsoak, en Ø i Baffins Bay under 72° 55′ lat. bor., omtrent 4 Miil NV for det nordligste danske Etablissement Upernivik skraas over for Lancaster Sund. Stenen, som er meget lille, ikke fuldt 4″ lang og 1½″ bred, var indstukken i den ene af de tre der forefundne Varder eller Steenhobe, opførte, for at tilkjendegive et Besøg paa hiint fjerne Sted. Indskriften er i tre Linier. I Ant. Americanæ p. 347-55, tab. VIII fig. 3 har jeg meddeelt Beskrivelse og Afbildning af denne Steen og ommeldt tidligere Forklaringer af Rask, Finn Magnusen og Gisle Brynjulfsson sen. Jfr. Grönl. bist. Mindesm. III tab. IX fig. 3:

Elli*n*gr Sigvaþssonr ok Bjanne Tordarson ok Enriþi Osson laugardaginn fyrir gagndag hlóþu varda de(ssa) ok rytu MCXXXV (?).

Erling Sighvatson og Bjarne Thordarson og Endride Odsson Loverdagen för Gagndag opforte disse Varder og ristede Indskriften 1135.

Erling, fils de Sigvat, Bjarne, fils de Thord, et Endride, fils d'Odd, érigèrent ces monceaux de pierres (signes indicatifs servant de guides des investigateurs), le samedi avant le jour de gagndag (le 25 avril) et gravèrent l'inscription (ou *ruddu*, déblayèrent la place) en 1135.

